Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 35 גראשען

היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

Nr. 88/1688 | Łódź, Piątek 12 kwietnia 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ב׳ ניסן תרפ״ט | Nr. 88/1688

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71.

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

יודיש טעאטער
אין פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20
אונטער דער לייטונג פון
א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

היינט, פרייטאג און שבת, 9 אין אווענד
טרעט ווידער אויף די בער. אמעריק. קינסטלערין
דארא ווייסמאן אין 2 פיעסען
1) דארא ווייסמאן צום 1. מאל אלס סאפיע אין די

דארא ווייסמאן איז ווידער געזונד
און טרעט ווידער אויף אין פילהארמאניע.
דארא ווייסמאן אלס „די שיכור׳טע" אין פילהארמאניע.

2) דארא ווייסמאן צום 1-טען מאל אין א נייער קרעאציע אלס
די שיכור׳טע
א טראגי-קאמעדיע אין 1 אקט, ספעציעל פאר איהר געשריבען פון אנשעל שאר

נאכט=פייגעלעך

דארא ווייסמאן אלס „די שיכור׳טע" איז איבערראשענד!

מ
8

מענער=היטען
אין די נייעסטע פאסאנען און קאלירען,
בעסטע קוואליטעט
עמפפעהלט
מ. קאפעלושניק, נור קאנסטאנטינער

די נייעסטע שענסטע
און מאדערנסטע
דאמען- און הערן=
שיך

צום פריהלינג און זו=
מער-סעזאן עמפפעהלט
אין א גרויסען אויסוואהל
צו צוגענגליכע פרייזען
שיך-געשעפט
ח. ווייסמאן
12 זאוואדזקא 12.

בעמערקונג: א ספעציעלער אויסוואהל פון קנאבען- און קינדער-שיך פירמע „Lyon" שענקעוויטש 67

Mydło Rewolwer Majde

די זייף= און ליכט=פאבריק
MAJDE & Co. אין ווארשא
טיילט מיט, אז זי האט די פערטרעטונג און לאגער פון איהרע אויסארבייטונגען
אויף די שטאט לאדז און אומגעגענד
— איבערגעגעבען דער פירמע —
Dr. S. EIGER & Co
לאדז, פיעטריקאווער 128, טעל. 77-30

PŁASZCZE
NIEPRZEMAKALNE

«PEPEGE»

MARKA FABR.

Polski Przemysł Gumowy T.A., Grudziądz.

אין שענסטען פון אלע יום-טובים

פסח
טרינקט נאר
דעם בעסטען פון אלע וויינען—
כשר לפסח ארץ=ישראל׳דיגען כשר לפסח
„כרמל"=וויין

אכטונג דאמען=שניידער
די בעסטע קוועלע צום איינשאפען זיך
מאדעלען איז ביי מ. היימאן
7 אלעע I מאי 7
בעמערקונג: יעדען מאנאט קו-
מען אן פון פאריז פרישע מאדעלען.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם ה׳ זינגער, ווארשא, שוו. יערסקא 34 פאר זיין גוטען ראט, פון וואס מיין פרוי איז פולשטענדיג געזונד געווארען דורך זיין מיטעל בעגען די שווערע אטאקען פון גאלשטיינער, וואס זי האט א לאנגע צייט געליטען.

מיט אכטונג
עמנואל פייערמאן
לאדז, פאמארסקא 56.

מודעה ואזהרה רבא

אזוי ווי דער ראַבינאַט מיט'ן ועד הכשרות האבען איינגעפיהרט א
שטרענגע קאָנטראָלע איבער די יאטקעס
אז עס זאל אַלעס זיין מנוקר, ווי אויך אַנדערע תקנות
הנוגים לעניני כשרות בעניני ממכר בשר כשר
איז צו דעם צוועק פעראָרדענט געוואָרען, אז יעדער קצב, וואָס האַקט כשר פלייש
מוז קומען אין לשכת הראַבינאַט זיך

צו רעגיסטרירען,
אז ער וואַרפט זיך אונטער אלע תקנות פון ראבינאט

עס איז אָבער פאַרהאַן אַ טייל קצבים, וואָס האָבען זיך ביז יעצט נאָך נישט רע-גיסטרירט, על כן בעט מען זעהר יעדען, וואָס איז אַ חריד און וויל וויסען וואו צו קויפען כשר פלייש, אַז ער זאָל קומען אין לשכת הראַבינאַט (פלאַץ וואָלנאָשטשי 6) יעדען דינסטאַג און דאָנערשטאָג אין די שעה'ן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג,
כדי צו דערוויסען זיך, ביי וועלכע קצבים
מען קאָן קויפען פלייש בלי שום חשש.
דער לאָדזער ראַבינאַט.

אכטונג, פליישער-שעכטער

פון גייער'ס, שייבלער'ס, גרינער-מאַרק און באַלוטער ראַיאָנען.
און צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָסביידע שעכט-הייזער, שטאָטישע און באַלוטער, האָבען אויף אייגענער האַנד געהעכערט דעם טאַריף פאַר שעכטען מיט 30 פראָצענט אָהן דער צושטימונג פון מאַגיסטראַט און שטאָט-ראַט, פאָדערן מיר אויף אַלע פליישער-שעכטער פון גייער'ס, שייבלער'ס, גרינער מאַרק און באַלוטער ראַיאָנען צו קומען אויף דער

פערזאמלונג

וואָס וועט פאָרקומען זונטאָג דעם 14 אַפריל, 7 אָוועגד, אין אייגענעם לאָקאַל, פאָדזשעטשנאַ 10, כדי געמיינזאַם אָנצונעהמען שריט געגען דער עולה, וואָס ווערט געגען אונז בעגאַנגען.
קיינער פון אייך טאָר נישט פערפעהלען צו קומען פערטיידיגען זיינע אייגענע אינטערעסען.
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג פון פליישער-הורטאווניקעס-פעראיין, פאָדזשעטשנאַ 10

צו דער חתונה פון אונזער ליבען זוהן
אביגדור
מיט פרל. פאַלאַ אַבראַמאָוויטש
ווינשען מיר זיי אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
עלטערן באַלעסלאַווסקי

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינש איך מיינע ליבע עלטערן ווי אויך די ליבע מחותנים און מיין ליבען ברודער
אביגדור
צו זיין חתונה מיט פריילין
פאַלאַ אַבראַמאָוויטש
רושקאַ באַלעסלאַווסקאַ

מזל-טוב ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן ווי אויך אונזער ליבען ברודער
אביגדור צו דער חתונה מיט פריילין
פאלא אבראמאוויטש
ברידער העניעק און מאַלעק
באַלעסלאַווסקי פון פאַריז

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען ברודער
ה' ישראל פלאמיק
מיט פרל. אַנדזשאַ באַרטקאַוואָסקאַ
ווינשען אַ הערצליכען מזל-טוב און עווינעם גליק
יוסף פלאַמיק און פרוי
מאיר פלאַמיק און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער געעהר-טען פריינד
ה' ישראל פלאמיק
מיט פרל. אַנ-זשאַ באַרטקאַווסקאַ
ווינשען פיל גליק און עוויגעם צופרידענהייט
פאַמיליע מאַר גענשטערן

מזל-טוב!
ווינש איך מיין וועדטען פריינד און קאָלעגא
יחיאל אהרן מאנהיים
צו זיין חתונה מיט
פרל. הענדעל ביבערגאַל
זאָל אייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין
חיים קראוזע.

מזל-טוב!
מעומקא דלבנו הננו מגישים ברכת מז"ט חמה ונלבבה את חברנו היקר מלומדי שעורי ע"ב
הב' מרדכי ווינטער נ"י (מלאָדז לאירושיו עם העלמה מות
אסתר רייזעל ראזענפעלד תחי'
(מאָסטראָוויעץ)
יהי רצון מלפני נורא עלולה שתה'י דרכם סוגה בשושנים
הועד מאגודת לומדי
שעורי ערב דפה

צו דער חתונה פון
ה' חיים לייב קלעבער
מיט פרל. חיה קאַשע
וועלכע איז פאָרגעקומען ד. 7-טען אַפריל ה. י. אין פאַריז ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
פאַמיליע גאלדבערג.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען קוזין
חיים רייכקינד
מיט פרל. אנדזשא ליפשיץ
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט
מיכאל נייבערג אשר זנאמיראָווסקי.

צו דער חתונה פון אונזער ג. פערוואַלטונגס-מיטגליד
ה' שמואל געדיכטער
מיט פרל. ניחה וואלטער
ווינשט אַ הערצליכען מזל-טוב
די פערוואַלטונג
פון בית-היתומים זגערזשער 40.

שעהנע, דינע, כשר'ע
מצות
בעקומט מען נאָר אין דער לאַנגיאָהריגער איבעראַל בעוואוסטער בעקעריי פון
י. מ. פאַקולאַ 3 אגראדאווא 3

כשר און היגיעניש מצות
זענען די
וואָס ווערען געבאַקען אין דער מצה-בעקעריי פון דער לאַנג-בעוואוסטער
א. פודלאווסקי און זשעמבינסקי
24 נאַרוטאָוויטש (דזשעלנאַ) 24
אונזער בעקעריי געפינט זיך אונטער דער השגחה פון לאָדזער ראַבינאַט דעריבער ווער ס'וויל האָבען דעם ריכטיגען עונג יו"ט זאָל נאָר קויפען מצות און מצה-רייבעכץ ביי דער אויבענדערמאָנטער פירמע.

בעקאנטמאכונג
ווילט איהר האבען אַנ'עונג יום-טוב מצות
און עסען די בעסטע שמאַקהאַפטע דינע
און דאָס בעסטע רייבעכץ, וואָס ווערט געבאַקען אונטער דער אויפזיכט פון היגע ראַבינאַט קאָנט איהר דאָס בעקומען אין דער בעוואוסטער בעקעריי פון
אייזיק יאַקובאָוויטש און איזאַק פוטאַיעווסקי
40 זגערזשער 40 — 18 בזשעזשינער 18
הורט- און דעטייל-פערקויף.

אַ בשורה טובה פאַר דער לאָדזער יודיש. בעפעלקערונג!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, דאָס מיר האָבען איבערגעטראָגען די זייט 3 יאָהר בעקאַנטע
היגיענישע מאַשין-מצות
בעקעריי פון די פעראיינ. יוד. בעקעריי-מייסטער פון זאַמענהאָף 15
אויף ראקיטשינער 43, טעל. 69-7.
אויך היי יאָהר באַקען מיר אויס די מאַשין-מצות פון די בעסטע קאַלישער מעהלען געכשרט פון קאַלישער רב
די בעשטעלונגען הורט און ענצעל ווערען שוין אָנגענומען אין דער צענטראַלע פיעטריקאָווער 112, ווי אויך ביי נח וויינבערג, פיעטריק. 38, טעל. 43-82, און ביי אינזעלשטיין, זשעראָמסקאַ 39
וועגען ווייטערדיגע פערקויפס-שטעלען וועלען מיר בעזונדערס מעלדען.
פעראייניגטע יודישע בעקער-מייסטער אין לאָדז,
5600

בעקאנטמאכונג.
ווער עס וויל האָבען אַנ'עונג-יו"ט און עסען די פרימסטע דינע
מצות
און דאס בעסטע רייבעכץ
וואָס עס ווערט געבאַקען אונטער דער אויפזיכט פון היגען ראַבינאַט קען בעקומען אין הורט און דעטייל ביי דער בעסטער פירמע
כ. רובין, פיעטריקאָווער 166
טעל. 34-57.

שענע דינע
מצות
פון בעסטען מעהל
און דאס בעסטע רייבעכץ
וואָס ווערט געבאַקען אונטער דער אויפזיכט פון לאָדזער ראַבינאַט קען מען בעקומען אין
דער בעקעריי 7 שקאלנא 7
ביי חיים רובין.

הכשר מצה-רייבעכץ
ווער עס וויל האָבען
כשר לפסח עצהי"ט אפילו למהדרין מן המהדרין וואָס ס'ווערט געמאָהלען אַלץ תחת השגחת הרב הג' הישיש ר' אליעזר שלום הכהן ליטעווסקי דיין ומורה צדק דפה לאָדז חמשים ואחד שנים, צו בע-קומען אין דער מיהל יאַקובע 2 ביי אייזנער
בעמערקונג: איך נעהם אָן צו מאָהלען מיט רעיעלע בעהאַנדלונג
6570

פאלקס אוניווערזיטעט ביי דער ציון. ארגאניזאציע
מאָרגען שבת, דעם 13 אַפריל, 2 פאָרלעזונ-גען: 1) 5.30 נ. מ. אין לאָקאַל פון דער ציוניס-טישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלנ. 4) העברעאישע פאָרלעזונג אויף ד. ט.:
„ארץ ישראל והפוליטיקה הבין-לאומית
פרעלעגענט: ד"ר פ. פרידמאַן, 2) 8.30 אָוו. אין לאָקאַל פון צענטר. יוד. האַנדווערקער פערב. (פאָלודניאָווא 4), פאָרלעזונג
איבער דער סוכאטעס-קראנקהייט
פרעלעגענט: ד"ר מ. פעלדמאַן. איינגאַנג פריי!

בברכת מז"ט חמה ונלבבה אנו מברכים את חברנו חבר הועד של החבריה „חסד של אמת"
מוה' ר' לייביש עדעלמאַן נ"י
לנשואי בתו מרת פייגה תחי' עב"ג דוב בעריל נ"י דאמבעק
יהי' דרכם צלחה בח"ים וירוה מהם רוב עונג ונחת
ועד מהחברה חסד של אמת ומנחמי אבלים לאדז

אַנ'עונג פסח
וועלען האָבען אַלע, וועלכע וועלען קויפען נור די
מצות
פון דער ערשטער לאָדזער כשר'ער
מאַשין-מצות-בעקעריי
וועלכע ווערט אָנגעפיהרט פון די בעקאַנטע לאָדזער פאַכמענער
א. פ.: „זלאַטאַ גוראַ"
ע. זעליגמאַן און קאָמפּ., אַל. קאשטשושקי № 11
די מצות ווערען געבאַקען פון בעסטען סאָרט מעהל אונטער אַ שטרענ-גער היגיענישער און פאַכמענישער אויפזיכט, וועלכע זענען פון שטענ-דיג בעקאַנט דעם געעהרטען פובליקום מיט זייער גוטען געשמאַק.
די בעקעריי געפינט זיך אונטער דער השגחה
פון יאַנאָווער רב הרב וואַפנער דפה.
יעדער קויפער קען בעזוכען די בעקעריי.
מיר בעזיצען אַ פערקויפס שטעל: פיעטריקאָווער 108 אין געוועלב
בעמערקונג: דאָס זענען די איינציגע מאַשין-מצות אין לאָדז וואָס זענען אונטער דער אויפזיכט פון יאַנאָווער רב.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער קאַסירער פון „משמרת החולים" ה' יחזקאל אגעראוויטש, לאַגעווניצקאַ 9, צוליב'ן טויט פון זיין פאָטער
שמשון ז"ל
המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבילי ציון וירושלים.
די פערוואַלטונג פון הילפס-פעראיין
„משמרת החולים", אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6.

נאָך לאַנגע און שווערע לײדען איז נעכטען געשטאָרבען מיין ליבער מאַן, אונזער ליבער פאָטער, מיין טייערער זוהן, ברודער און שוואָגער נ. ע.
משה מנחם מענדל קב-ונקי
ב"ר יעקב ז"ל
(אין עלטער פון 38 יאהר).
די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאָג, דעם 12 ד. ח. 12 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער-הויז, גדאנסקא 23.
וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.
6714

די חבלי לידה פון דער נייער רעגירונג

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער סיים־קארעספאנדענט) היינט 6 א זייגער אין אווענד האט זיך אין גענעראל־אינספעקטאראט אנגעהויבן די גרויסע בעראטונג צווישן מלוכה־פרעזידענט, מארשאל פילסודסקי און פרעמיער בארטעל. די בעראטונגען ווערן געפירט אין דער ריכטונג פון ענטגילטיגן פעסטשטעלן די קאנדידאטור פון נייעם פרעמיער־מיניסטער.

אין די קרייזן פון דער פאלקאווניקעס־גרופע האלט מען ווייטער, אז אלס פרעמיער וועט בעשטימט ווערן דער איצטיגער בילדונגס־מיניסטער ד״ר שווייטאלסקי. דער מלוכה־פרעזידענט און די ווירטשאפטליכע קרייזן האבן אבער געוויסע פארבעהאלטען צו דער ראזיגער קאנדידאטור, דער קאבינעט פון ד״ר שווייטאלסקי וואלט געווען א קאבינעט פון דער פאלקאווניקעס־גרופע.

רעדזשיל שמועסט מען וועגן נייע קאמבינאציעס, וואס זענען ארויפגעשוואומען, מען שמועסט וועגן דעם, אז אלס פרעמיער זאל בעשטימט ווערן דער אינערן־מיניסטער סקלאדקאווסקי, ווייטער שמועסט מען, אז ס׳איז נישט אויסגעשלאסען אז נאכ׳ן היינטיגן ארטיקעל פון פרעמיער בארטעל, זאל דער לעצטער צוריקציהען זיין רעזיגנאציע און אפילו ווייטער צו פירען דעם קאבינעט.

אין די פאליטישע קרייזן האלט מען, אז דאס וועט נישט געשעהען און אז פרעמיער בארטעל וועט אויך נישט אננעמען דעם אמט, וואס מ׳האט אים פארגעלעגט צו ווערן פרעזעס פון „באנק פאלסקי״.

פרעמיער בארטעל וויל ארויספאהרען קיין פראנקרייך אויף ערהאלונג און דאן וועט ער ווייטער איבערנעהמען די פראפעסארען־קאטעדרע אין לעמבערגער אוניווערזיטעט.

בעראטונג ביים מארשאלעק דאשינסקי

וועגן אנ׳אויסערגעוועהנליכע סיים־סעסיע

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער סיים־קארעספאנדענט) ביים סיים־מארשאלעק דאשינסקי וועלכער ווילט אין אטוואצק איז היינט פארגעקומען א זיצונג פון פארשטעהער פון אלע לינקע סיים־קלובען. ס׳איז בעשלאסען געווארען, אז גלייך נאכ׳דעם ווי ס׳וועט בעשטימט ווערן די נייע רעגירונג, וועלען געזאמעלט ווערן אונטערשריפטען צום מלוכה־פרעזידענט וועגן צונויפרופען אנ׳אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון סיים.

אין דער בעראטונג האבען אנטיילגענומען 15 רעפּוטאטען.

קאמוניסטען-ארעסטן אין טערקיי

ווין, 11 (ספּ. טעל.) די צייטונגען מעלדען פון קאנסטאנטינאפאל, אז די טערקישע מאכט אין קאנסטאנטינאפאל, סמירנא און אין אנדערע שטעט האבען אדורכגעפיהרט פיל ארעסטען פון קאמוניסטען, די פאליציי האט ערקלעהרט, אז זי איז געפאלען אויף די שפורען פון א קאמוניסטישער פערשווערונג.

א וויכטיגע הכחשה.

מאסקווע, 11. (י.ט.א. טעלעגראפיש). די ידיעות וועגען דעם, אז די מאכט האט געשלאסען אלע בתי־תפילות אין מינסק, שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט.

פראצעס פון אנטיסעמיטען-מערדער

פסקאוו, 11 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אין ווייטערדיגען גאנג פון פראצעס נעגען טראפימאוו׳ן און חברים פאר דערמארדען דעם יודישען ארבייטער באלשעמיניקאוו, זענען אויסגעהערט געווארען אלע 31 עדות

די עדות האבען געשילדערט שרעקליכע בילדער פון דעם, ווי אזוי מ׳האט געפייניגט באלשעמעניקאוו׳ן. היינט האבען גערעדט די צדדים, דער אורטייל ווערט ערווארט שפעט ביינאכט.

די וואהלען פון ארבייטער-ראט אין ארץ-ישראל

ירושלים, 11 (י.ט.א. טעלעגראפיש). עס זענען אדורכגעפיהרט געווארען די וואהלען אין די ארבייטער־ראטען אין גאנץ ארץ־ישראל.

„אחדות־העבודה״ האט בעקומען 60 פראצ. פון די מאנדאטען, „הפועל־הצעיר״ — 20 פראצ. די „פועלי־ציון״ און די לינקע די רעשט מאנדאטען.

צוזאמענארבייט פון ענגלישען און יאפאנישען פלאט

לאנדאן, 11 (ספ.טעל.) „דיילי מייל״ מעלדעט אז צווישען דער ענגלישער און יאפאנישער אדמיראליציע איז געקומען צו א פערשטענדיגונג וועגען דער צוזאמענארבייט פון ענגלישען און יאפאנישען פלאט אויף די כינעזישע וואסערען.

מלוכה-טריבונאל אין ענין טשעכאוויטש

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער סיים־קארעספאנדענט) היינט איז פארגעקומען א זיצונג פון מלוכה־טריבונאל. אין דער זיצונג האט אנטייל גענומען דער גאנצער צוזאמענשטעל פון טריבונאל. דער טריבונאל האט איבערגעגעבען דעם ענין טשעכאוויטש דעם קאנגרעסס פון העכסטען געריכט דעם ריכטער וואלעסקי.

א נייע עקספעדיציע צום נארד-פאל

רוים, 11. (יט״א טעלעגראפיש) ד אווערען געמאכט ענערגישע פארבערייטונגען צו א נייער עקספעדיציע צום נארד־פאל, כדי אויפצוזוכען די רעשטלעך פון דער פערונגליקטער „איטאליא״.

ווי בעקאנט איז בעת דער קאטאסטראפע פון „איטאליא״ אויך פערלוירען געגאנגען א יודישער פאסאזשיר, אנ׳אייניקעל פון לואידזשי לוצאטי.

געשטארבען א יודישער כלל-טוער אין לאנדאן

לאנדאן, 11. (יט״א טעלעגראפיש) ד איז געשטארבען דער בעקאנטער יודישער כלל־טוער און פרעזידענט פון דער גרויסער סינאגאגע אין מאנטשעסטער, אלבערט בענדזשעמין.

7 בתי מדרשים פערוואנדעלט אין קלובען

מאסקווא, 11. (יט״א טעלעגראפיש) לויט א פעראָרדנונג פון דער מאכט זענען 7 בתי־מדרשים אין וויטעבסק פערוואנדעלט געווארען אין ארבייטער־קלובען.

ביי אונוואהל זיין

איז דאס נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

אנ׳אנגענעהם ווירקענד הויליך־מיטעל צושריפטען פון פראפעסארען־דאקטוירים לויבען זעהר דאס רעכט מילדע ווירקונגסווייזע דאס פראנץ־יאזעף וואסער וואס איז אויך פאר דעם קערפער־בוי פון דער פרוי א גאנץ פארציגליך מיטעל. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעם.

דער אמת זיגט!

די נישט צושיידבארע

Jeleń און Schicht

די שוץ־צייכענס פון עכטען שיכט־זייף זענען דער סימבאל און גאראנטיע פון ריינקייט און גוטע קוואליטעט.

זיי היטען די וועש און העמד!

לאזט זיך נישט איינריידען קויפען אנדערען זייף, וואס איז כלומרשט „פונקט אזוי גוט״!

בלייבט ביי דעם זייף, וועלכער איז זייט צענדליגער יאהרען אנערקענט געווארען אלס דער בעסטער דורך אלע פארזיכטיגע ווירטינס.

ציהונג פון דער 18-טער מלוכה-לאטעריע

5-טער קלאס — 26-טער טאג

10,000 זל. ג׳ 72914, 139997.

5,000 זל. — 10129.

2,000 זל. — 73058.

1,000 זל. — 16812, 40663, 59420, 65199, 65298, 84459, 145747, 171199.

600 זל. — 57, 3735, 13728, 20018, 26360, 27854, 32586, 33707, 37401 49464, 54171, 54365, 55301, 63822, 81846, 83177, 85776, 100157, 103983, 114236, 120110, 126737, 138193, 138969, 142608, 149706, 150063, 166120, 166219, 170128

קאמוניקאט.

אזוי ווי מיר געברידער קויפמאן זענען געוועזען אין האנדעלס־בעציהונגען ביז דעם 25. אקטאבער 1928 און צוליב פערשידענע סכסוכים צווישען אונז האט מיין ברודער נ. קויפמאן געמוזט ארויסטרעטען און איבערלאזען די סחורה ביי מיר. יעצט איז דער ענין איבערגעגעבען צו א שידס־געריכט, וואס איז פארגעקומען מאנטאג דעם 8. אפריל ד. י. אין דער אנוועזענהייט פון די ה״ה צעשער, ראדאשיצקי און צוקער דער אורטייל איז אויסגעפאלען, אז איך בין פעראנטווארטליך און וועל ערלעדיגען אלע לויפענדע וועקסלען, וואס זענען דורך אונז ביידע אויסגעשטעלט געווארען.

מיט אכטונג: ש. קויפמאן,

לאדז, פיעטריקאווער 33.

5705

אכטונג, שאכטעל-מאכער!

זונטאג, דעם 14 אפריל ד. י. פינקטליך 6.30 אווענד, קומט פאר אין לאקאל פון האנדווערקער־קלוב, פאלודניאווע 4

אנ׳אלגעמיינע פערזאמלונג

פון אלע שאכטעל־מאכער מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג: 1) די אקציע פון 5 מאנאטליכע וועקסלען, 2) די שווארצע ליסטע, 3) פערשידענעס.

בעמערקונג: שאכטעל־מאכער נישט מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען ארויסצונעהמען מיטגלידס־קארטען, כדי אויסצומיידען פערשידענע אונאנגענעהמליכקייטען.

די צייטווייליגע פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג

די בעוואוסטע און לאנג־עקזיסטירענדע פירמע

J. FUTERMAN

Łódź, Piotrkowska 54, tel. 6-54

מאכט בעקאנט, דאס זי בעזיצט און עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע פייערטאגע א זעהר רייכען אויסוואהל פון די מאדערנסטע אינלענדישע און אויסלענדישע

דיוואנעס	גארדינען	מעבעל־שטאפן
באדניקעס	דעקען	צעראטען
פארטיערען	נארזשוטען	לינאלעאומס

אלעס צו קאנקורענץ־פרייזען און רעיעלע בעהאנדלונג.

54 בעמערקונג: פערטרעטונג פון די בעסטע — ביעלסקער האנד־דיוואנעס. — 54

הורט! דעטייל!

אכטונג, לאדז און פראווינץ!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צו די בעפארשטעהענדע ימים־טובים האבען מיר פערזעהען אונזער לאגער מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דיוואנעס,	בעט־דעקען,
באדניקעס,	קאנטאניערן,
גארדינען,	פארטיערען,
שטארען,	מעבעל־איבערצוג,
באנע־פאנס,	גאבעלינס,
טיש־דעקען,	בראקאט א.ז.וו.

אלעס צו די ביליגסטע פאבריקס־פרייזען

הורט! דעטייל!

רעיעלע בעהאנדלונג — גוטע בעדינגונגען

הויפט־פערקויף פון פינסטערס פלוש דעקען.

F. Futerman

Piotrkowska 28. Tel. 29-21

האנדווערקער־פעראיין, אגראדאווע 9.

אכטונג, מארינארקע־שניידער!

שבת דעם 13. אפריל 3 נאכמיטאג — א

וויכטיגע פאך-פערזאמלונג

קומט פינקטלעך!

איר מעלדען אלע מארינארקע־שניידער, אז די הלואות־קאסע איז שוין טעטיג און גיט ארויס גרעסערע הלואות.

57

א פערגעניגען אויף פסח!!!

קאן מען האבען דאן ווען מען נעמט שיין בעקלעדעט און דאס קאן מען נאר דאן ווען מען קומט אין היטען געשעפט פון י. פערדער ווי מען קריגט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע מענער און דאמען היטען פון די נייעסטע פאסאנען אין פערשידענע קאלירען, גלייכצייטיג נעם איך אן צום איבערפאסאנירען מענער און דאמען היטען פון גאר אלט אויף נייעס ביי און אלץ צו ביליגע פרייזען ערטעס זגערזשער 20 ערער לוטאמירסקא 2

אכטונג, פריזיער-מייסטער!

אין צוזאמענהאנג מיט די וואהלען אין דער האנדווערקער קאמער, ווי אויך מיט דעם צעכען־געזעץ, וועלכער זעהט פאר צו שטערען בעשעפטיגען לערן־יונגלעך. ארדנען מיר איין מאנטאג, דעם 15־טען ד. ח. פינקטליך 8 א זייגער אין אווענד אין לאקאל פון צענטראלען האנדווערקער־פערבאנד פאלודניאווא 4

א גרויסע פערזאמלונג

פון אלע יודישע פריזיער־מייסטער אין לאדז און פראווינץ.

מיטגלידער, ווי אויך נישט מיטגלידער און אלע פריזיער־מייסטער פון דער לאדזער סביבה ווערען אין זייער אייגענעם אינטערעס געבעטען מאסענווייז און פינקטליך צו ערשיינען. חברים, געדענקט, אז עס האנדעלט זיך אין אייערע אייגענע עקזיסטענץ!

די פערוואלטונג פון יודישען פריזיער מייסטער־פעראיין אין לאדז, פאלודניאווא 4

5634

די געזעלשאפט

„הכנסת-כלה וגמילת-חסדים״

וואלבארסקא 20

ארדענט איין מאנטאג חול המועד פסח

א ברימער-טאג

אלע מיטגלידער און סימפאטיקער (פרויען, פריילינס און יונגעלייט) ווערען געבעטען צו קימען זיך פערשרייבען אין קאנצעלאריע אין די שעה׳ן פון 7 ביז 10 אווענד.

די פערוואלטונג.

דער בעוואוסטער הערען־שניידער

ה. איינשידלער, לאדז

פאמארסקא 41a, וואוינונג 49 (פריהער: פראנציסקאנער 9)

מאכט בעקאנט זיין ג׳ קונדשאפט, אז עס זענען שוין אנגעקומען

די נייעסטע זומער-זשורנאלען

נעהמט אן בעשטעלונגען און פערטיגט אויס אלער ארט ארבייטען לויט די נייעסטע מאדעלען.

פינקטליכע אויספיהרונג! רעיעלע בעהאנדלונג!

אַנאַמעריקאַנישע פאַך־קאָמיסיע

וועגעז אנערקענען סאוויעט־רוסלאנד

וואַשינגטאָן, 11 (ספ. טעל.) די אַמעריקאַנישע רעגירונג וועט די נאָהענטסטע צייט אונטערנעהמען אינטערהאַנדלונגען וועגען דעם, ביי וואָס פאַר אַ בעדינגונגען אַמעריקאַ וואָלט געקענט מסכים זיין צו אָנערקענען די סאָוויעט־רעגירונג.

ווי מיר דערוויסען זיך וועט פרעזידענט הובער צונויפרופען אַ ספּעציעלע פאַך־קאָמיסיע, וועלכע וועט פעסטשטעלען די יסודות פון אָנערקענען די סאָוויעטען דורך אַמעריקאַ.

פלענאר־פערזאמלונג פון אינטערנאציאנאלען פערבאנד

פון די פעלקער־בונד ליגעס

ושענעף. (יט"א) די 13־טע פלענאַר־פערזאַמלונג פון דעם „אינטערנאַציאָנאַלען פערבאַנד פון די פעלקער־בונד־ליגעס וועט הייאָהר אָבגעהאַלטען ווערען אין מאדריד דעם 20־טען מאַי. פון 18־טען מאַי אָן וועלען פאָרקומען אין מאדריד די זיצונגען פון די 4 שטענדיגע קאָמיסיעס פון פערבאַנד: 1) פאַר ערציהונג און פראָפּאַגאַנדע, 2) פאַר מינדערהייטען־פראַגען, 3) פאַר עקאָנאָמישע און סאָציאַלע פראַגען און 4) פאַר יורידישע און פּאָליטישע פּראָבלעמען.

דער פאָרזיצער פון דער מינדערהייטען־קאָמיסיע סער דיקינסאָן האָט ווי תמיד אויך הייאָהר צוגעגרייט פאַר דער פלענאַר־פערזאַמלונג אַנאויספיהרליכען בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון דער קאָמיסיע פאַר'ן פערגאַנגענעם יאָהר, וועלכער ענטהאַלט צוגלייך אויך אַ ריי־הע בעשלוסען. אַ צוגאָבבעריכט וועט אויך פאָרגעלעגט ווערען דער פלענאַר־פערזאַמלונג פון דער וויצע־פאָרזיצערין פון דער קאָמיסיע דער האָלענדערין פרוי בייקער וואַן באָסע, וועלכער איז ספּעציעל געווידמעט דער נויטיגקייט פאַר'ן פעלקער־בונד, נאָך 10 יאָהר פון פונקציאָנירען פון דער מינדערהייטס־שוץ, צו מאַכען זיך אַנאַלנעמיינעם בילד איבער דער לאַגע און איבער דער אָנווענדונג פון די אָבמאַכען.

פרויען־קאמיטעט

ביים ציוניסטישען קאנגרעס

ציריך. (יט"א) די ציריכער פרויען־אָרגאַניזאַציע „קולטור־פערבאַנד" האָט בעשלאָסען צו שאַפען אַ ספּעציעלען דאַמען־קאָמיטעט, וועלכער זאָל מקבל פנים זיין, די פרויען־דעלעגירטע, וועלכע וועלען קומען צום ציוניסט. קאָנגרעס, אָדער צו דעם „וויזא־קאָנגרעס", וועלכער קומט אויך פאַר אין ציריך איינינע טעג פאַר'ן קאָנגרעס. די אויפגאַבע פון קאָמיטעט וועט זיין בייהילפיג צו זיין די פרויען־דעלעגירטע בשעת זייער אויפענטהאַלט אין ציריך און געבען זיי אַלע נויטיגע אינפאָרמאַציעס ווי אויך ערלייכטערונגען.

די מצה־פראגע,

מיט וועלכער ס'איז פול די קאמוניסטישע פרעסע

מאָסקווע, (יט"א) די קאָמוניסטישע פרעסע קאָכט זיך אַלץ מיט דער מצה־פראַגע. דער „עמעס" דרוקט טעגליך אַרטיקלען אין וועלכע די צייטונג ערקלערט, אַז עס איז געווען אַ טעות מצד דער סאָוויעטען־מאַכט צו ערלויבען אַריינפיהרען מצה אין ראַטען־פערבאַנד. און דער „עמעס" פערדאַמט די יודישע טוער וועלכע זאָרגען צו בעזאָרגען די רוסישע יודען מיט מצה. אַלס קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען, וועמענס ציל איז צו שעדיגען דער ראַטען־מאַכט.

דער „עמעס" ברענגט אויך בעריכטע פון פערשידענע טיילען פון רוסלאַנד וועגען אַרבייטער־פערזאַמלונגען אויף וועלכע די יודישע אַרבייטער נעהמען אָן רעזאָלוציעס מיט אַ פאָדערונג נישט אַריינצולאָזען קיין מצה אין ראַטען־רוסלאַנד.

די פראַגע וועגען דעם צאָל־אָפּצאָהל פאַר די מצות ווערט אָפט דערמאָהנט אין דער פּרעסע. דער „עמעס" שרייבט: אויב יאָ עסען חזיר זאָל מען שוין האָבען אַניהנאה". דאָס הייסט אויב שוין יאָ אַריינלאָזען מצה קיין ראַטען־פערבאַנד טאָ זאָל מען רעכענען דעם פולען צאָל־טאַריף, ווי אויף לוקסוס־געבעקס, דאָס הייסט צוויי רובעל אַ קילאָ.

„קאָמסאָמאָלסקאַיאַ פּראַווּדאַ" דרוקט אויך אַנ'אַרטיקעל וועגען דעם ביליגען צאָל־טאַריף. ענליך איז מיט כמעט אַלע פּראָווינץ־צייטונגען, וועלכע שרייבען וועגען דעם אימפּאָרט פון מצה.

„קאָמסאָמאָלסקאַיאַ פּראַווּדאַ" קומט צו אַנ'אַריינעלען אויספיהר אין דער פראַגע. די צייטונג ערקלערט, אַז דאָס אַריינפיהרען אונגעפעהר פיערצען טאָן מצה קיין ראַטען־פערבאַנד איז דאָס זעלבע ווי אַריינברענגען פיר מיליאָן רובעל. אַזוי ווי דער צאָל ווערט פאָראויס בעצאָהלט אין אויסלאַנד איז די רוסישע יודען בעקומען דאָס אומזיסט, הייסט דאָס אַז די יודישע רעליגיעזע אָרגאַניזאַציעס, קהלות, א. אז. וו. בעקומען מאַטעריעלע שטיצע פון אויסלאַנד אויף פיר מיליאָן רובעל. אָט דערפאַר זאָגט די צייטונג האָט די סאָוויעטען־מאַכט נישט געטאָרט ערלויבען דעם אימפּאָרט פון מצה פון אויסלאַנד.

דער גאַנצער טאָן פון די סאָוויעטישע צייטונגען איז אַזאַ: „די יודען אין אויסלאַנד און די קהלה־פיהרער אין רוסלאַנד זענען אויסען נישט אַזוי שטאַרק די הגדה ווי די קניידלעך. זיי אינטערעסירט נישט אַזוי, אַז די יודען אין ראַטען־פערבאַנד זאָלען עסען מצה, זייער הויפּטציל איז קאָנטר־רעוואָלוציע געגען ראַטען־פערבאַנד".

אין איינינע קרייזען אין מאָסקווע פרעגט מען איצט: וואָס זענען די סאָוויעטישע בעאַמטע און די סאָוויעטישע פיהרער מעהר אויסען: „די הגדה צי די קניידלעך? זענען זיי אויסען אַז די יודען אין ראַטען־פערבאַנד זאָלען נישט עסען קיין מצה, אָדער זענען זיי אויסען, אַז מען זאָל בעקומען דעם פולען צאָל־טאַריף פאַר דער אימפּאָרטירטער מצה ווי אויף לוקסוס־געבעקס".

קאנפערענץ ביי פעליקס ווארבורג

וועגען „ארט" קאמפיין אין די פעראייניגטע שטאטען

ניו־יאָרק, (יט"א) אין הויז פון פאָרזיצער פון „דזשאָינט" ה' פעליקס וואַרבורג איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג אַנ'ערך 100 פערזאָן פון די פּראָמינענטע יודישע פערזענליכקייטען מיט'ן צוועק אָנצוהויבען די קאַמפּאַניע פאַר'ן „אָרט" אויף צו שאַפען איין מיליאָן דאָלאַר.

די קאָנפערענץ האָט געעפענט פּאָל פ. וואַרבורג (אַ זוהן פון פעליקס וואַרבורג). דער ערשטער האָט גענומען דאָס וואָרט דער ניו־יאָרקער פּאָרט־קאָמיסאַר האָוערד ס. קאַלמאַן, וועלכער איז דער פאָרזיצער פון דעם „אָרט"־רעקאָנסטרוקציע פאָנד". נאָכדעם האָבען געהאַלטען רעדעס ד"ר א. סינגאַלאָווסקי און ד"ר ר. לוואָוויטש.

ד"ר ר. לוואָוויטש האָט גערעדט וועגען די צוויי בעוועגונגען אין יודענטום, די ציוניסטישע — פאַר א"י־ישראל און די קאָנסטרוקטיווע „אָרט"־טעטיגקייט — פאַר די גלות־לענדער. דאָס זענען — האָט ערקלערט ד"ר לוואָוויטש — צוויי בעוועגונגען, וואָס געהען האַנד ביי האַנד און קאָנקורירען נישט צווישען זיך.

ד"ר סינגאַלאָווסקי האָט אָנגעוויזען, אַז הגם די עמיגראַציע האָט קיינמאָל נישט געקאָנט ברענגען קיין לעזונג פון דער יודישער עקאָנאָמישער פראַגע, ווייל זי האָט קיים איינגעשלונגען דעם נאַטירליכען צוּוואוקס, איז דאָך איצט די לאַגע פון די מזרח־יודען געוואָרען פיל קריטישער צוליב דער בעגרענצונג פון זיין אימיגראַציע. איצט ווען די געאָגראַפישע עמיגראַציע פון די אייראָפּעאישע יודען איז מינימאַל האָט זיך געמוזט פערשטאַרקען די אינערליכע פּראָפּעסיאָנעלע עמיגראַציע, ד. ה. דער איבערגאַנג פון הענדלער־קלאַס אין אַנדערע סאָציאַלע שיכטען. אין פונקט ווי אַמעריקאַ איז פריהער געוועזען געוואָרען אין אַכט פאַר דער יודישער געאָגראַפישער עמיגראַציע, אַזוי דאַרפען איך איצט די אַמעריקאַנער יודען שפּילען אַ בעדייטענדע ראָלע אין דער אומשיכטונג פון די יודען אין אייראָפּאַ.

מר. פּאָל וואַרבורג האָט מיטגעטיילט, אַז חוץ דעם קאָמיטעט פון 100" האָט זיך אויך געגרינדעט אין ניו־יאָרק אַ קאָמיטעט פון 25", פון וועלכע יעדער האָט זיך פערפליכטעט צו שאַפען 25 טויזענד דאָלאַר פאַר דעם „אָרט־קאַמפּיין".

דער מאנגעל אין עפעקטיווע דאלארען

וועט דער דאלאר שטייגען?

די לעצטע העכערע נאָטירונגען אויפ'ן דאָלאַר נעהמען זיך דערפון, וואָס איצט הערשט אַ גרויסער רוחק אין עפעקטיווע דאָלאַרען. און כדי דאָס צו בעזייטיגען האָט באַנק־פּאָלסקי, אַרויסגעפאָדערט פון ניו־יאָרק אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר פון איהרע אַמעריקאַנער רעזערווען.

דער האַלבער מיליאָן עפעקטיווע דאָלאַרס איז שוין אין וועג און וועט אין דער קומענדער וואָך אָנקומען קיין וואַרשאָ.

די האָסע פון דאָלאַר, וואָס האָט אין דער היינטיגער וואָך דערגרייכט שוין 8.98 זל. איז פולשטענדיג אונבערעכטיגט און האָט זיך גענומען דערפון, וואָס עס פעהלט אויס ממשות'דיגע דאָלאַר־באַנקנאָטען. אַלע בענק האָבען בעקומען מאַסען טשעקען פון אַמעריקאַ פאַר היגע קרובים, וואָס מוזען אויסגעצאָהלט ווערען אין דאָלאַרען. אַזוי ווי די טשעקען־אויסצאָהלונג מוז פערענדיגט ווערען פאַר פּסח, איז דער געברויך אויף דאָלאַר־באַנקנאָטען גרויס. כדי צו בעפרידיגען דעם געברויך האָט דאָס באַנק פּאָלסקי אַרויסגעפאָדערט פון איהרע רעזערוו־פאָנדען, וואָס געפינען זיך אין אַמעריקאַ אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר.

ווייטער יוערט יערע וואַלוטע־פאָדערונג געדעקט דורך באַנק פּאָלסקי. די באַנק פּאָלסקי האָט טאַקע נישט קיין גענוגענדע עפעקטיווע דאָלאַרען, דאָס איז מייסטענס נישט נויטיג, זי בעזיצט אָבער גענוג טשעקען אויף אַמעריקאַ און האָט אין די לעצטע וואָכען געדעקט יעדע פאָדערונג אויף רעזערוען.

אין אַ 10 טעג אַרום וועט דער דאָלאַר־קורס צוריקקומען צום פריהערדיגען קורס פון 8.88.

ה. וו.

די איינשטיין־פייערונג

פון יודישען אקאדעמישען פילאזאפן־פעראיין אין וויען

וויען, (יט"א) דער יודישער אַקאַדעמישער פילאָזאָפען־פעראיין האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן פופציג־יעהריגען געבורטסטאָג פון פּראָפ. אַלבערט איינשטיין איינגעאָרדענט אַ גרויסע פייערונג אין די זאַלען פון וויענער אוניווערזיטעט. דער פערלויף פון דער פייערונג איז געווען זעהר אימפּאָזאַנט.

אין דער פייערונג האָבען זיך בעטייליגט אַ רייהע פּראָפעסאָרען פון וויענער אוניווערזיטעט מיט'ן רעקטאָר פון פילאָזאָפישען פאַקולטעט פּראָפ. מענגין בראש, ווי אויך דער פאָרזיצער פון דער ציוניסטישער לאַנדעס־אָרגאַניזאַציע דר. גאָלדהאַמער, דער פאָרשטעהער פון דער וויענער קהלה דר. אָרלער, פאָרשטעהער פון דער דייטשער געוואַנדשאַפט א. א. וו.

דער פאָרזיצער פון פעראיין האָט אין זיין רעדע אויסגעדריקט די דאַנקבאַרקייטס־געפיהלען לגבי פּראָפ. איינשטיין מצד די יודישע סטודענטען, פאַר וועלכע ער איז נישט נאָר אַ לעהרער נאָר אויך זייער בעשיצער. נאָכדעם האָט פּראָפ. ד"ר פראַנק פון פּראַג רעפערירט וועגען דער שטעלונג פון איינשטיינס רעלאַטיוויטעט־טעאָריע אין דער ענטוויקלונג פון די נאַטור־וויסענשאַפטען. צום סוף האָט דר. בעק פון לייפּציג רעפערירט וועגען „איינשטיין און די קוואַנטען־טעאָריע".

א ליבע־טראגעדיע פון א יודישער פריילין

און א קריסטליכען אפיציר אין בראטיסלאווא

בראַטיסלאַוואַ, (יט"א) דאָ האָט זיך אָפּגעשפּילט אַ ליבע־טראַגעדיע, וואָס האָט געמאַכט אַ שווערען רושם אויף דער גאַנצער בעפעלקערונג. די 17־יעהריגע טאָכטער פון היגען יודישען פאַבריקאַנט העלער האָט זיך פערליבט אין אַ קריסטליכען אָפיציר. די עלטערן פון דער פריילין זענען געווען געגען דער הייראַט מיט דעם קריסט. די פערליבטע יונגעלייט האָבען זיך אָבער נישט געוואָלט צושיידען. מיט איינינע טעג צוריק, איז די יונגע פריילין פלוצים פערשוואונדען געוואָרען. נאָך לאַנגע זוכענישען האָט מען דאָס יונגע פּאָר געפינען אין וואוינונג פון אָפיציר, וואו זיי זענען בעגאַנגען זעלבסטמאָרד.

זייער לעצטער וואונש איז געווען מען זאָל זיי נאָכ'ן טויט נישט צושיידען און מקבר זיין צוזאַמען.

א בערלינער יודישער סטודענט בעקומט א מעדאל

פאר ראטעווען א מענשען

בערלין. (יט"א) דאָס אינערן־מיניסטעריום האָט בעשאָנקען מיט אַ מעדאַל דעם בערלינער יודישען סטודענט לייב פליערמוין פאַר ראַטעווען אַ מענשען, וואָס האָט זיך געטרונקען אין טייך.

צאָהן־אַרצט
M. KARABANOW
וואסכאדניא 31, טעלעפאן 59-09
היילט, פלאמבירט און ציהט ציינער גאַנץ אָהן שמערצען. קינסטליכע ציינער אָהן גומען. קליניק־פרייזען. עמפפאַנגט שעה'ן פון 9 ביז 8 אָוו.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער־שוואכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קווארץ־לאַמפּען (האָר־אויספאַל)
נעהמט אָן פון 8–10 און פון 5–8 אָוועט.

Dr. Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט־, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואכע.
היילונג מיט קווארץ־שטראַהלען און דיאַטערמיע
DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט אָן פון 8–10 און פון 5–8, פרויען פון 3–4
געצרטע זאַל פאַר פרויען.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן־אַרצט
St. GELBERG
זאַבאָרנאַ 15, טעל. 31-08.
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מויל־קראַנקהייטען, באַהן־ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט־בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָווענט.

כשר לחג הפסח!
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז ס'איז פריש אָנגעקומען די בעריהמטע
„dida" פלאַנצען־פּוטער
וועלכע ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון וואַרשאָווער ראַבינאַט און איז כשר פאַר מילכיג און פליישיג.
אויב איהר ווילט האָבען געשמאַקע שפּייזען און זיך פערשאַפען אַ גוטען יום־טוב, פערלאַנגט אומעטום „dida", ווייל זי איז פריש, געזונד, לייכט צו פערדייען, געאייגענט פאַר קאָכען, בראָטען און פרעגלען.
פערלאַנגט „dida" אין אַלע קאָלאָניאַל־ און פּוטער־געוועלבער.

אויב איר ווילט נישט זיין בלינד?!
אין אייערע אַלגעמיינע אינטערעסען און קוקען אויף אַלעם מיט אָפענע אויגען טאָ גייט נישט ווי אַנדערש זיך אינפאָרמירען, נאָר ערשט זיך ווענדען צו דער הויפּט
Biuro „POSTĘP"
Konstantynowska 10, tel 68-14.
וואָס פערמיטעלט פאַכמעניש עקסיסטענץ־געשעפטען, בעטייליגונגען, אויסגלייכונגען, לאָקאַלען, וואוינונגען, הייזער, פּלעצער, היפּאָטעקען, וועקסעל, געלד קרעדיט אין גאַנצען לאַנד,
ווייל דאָס ביוראָ ווייסט און קוקט מיט אָפענע אויגען אויף אַלעם, און אַלערליי פריינדווירדיגע אָביעקטען ווי צו דינגען, קויפען און פערקויפען.
אויסערדעם פיהרען מיר אַנ'אָפּטיילונג פון עצות און ביטעס־שרייבען פאַכמעניש א.ד.ג. עורך דין.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
אייגענע פּראַצאָוניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וואַלדערקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסט־ליכע פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
עמפפאַנגט פון 5–7 אין אָוונט.

Dr. med.
GRZEGORZ ROZENBERG
ספּעציאַל־אַרצט
פאַר מאַגען־, קישקע־, לעבער־ און אינערליכע קראַנקהייטען
GDAŃSKA 44 (דלוגאַ), tel. 24-44
נעהמט אָן פון 11¹⁵ ביז 12³⁰ מיטאָג און פון 6 ביז 8 אין אָוונט.
7484

דער קריזיס
און די ווירטשאַפט

דער קריזיס, וועלכער האָט זיך בעזונדערס פערשאַרפט נאָכ'ן אַרטיקל פון „מאַרשאַל פילסודסקי", טראָגט אויסערליך אַ ריין פּאָליטישען כאַראַקטער: מיט'ן כיים אָדער אָהן דעם סיים, אַזאַ צוזאַמענשטעל פון קאַבינעט, אָדער אַן אַנדערער, די ביז׳יצטיגע קאָנסטיטוציע, אָדער אַ געענדערטע, ווי די פּאָליטישע לאַגע זאָל זיך נישט געשטאַלטען, ווערט דאָך דאָס וויכטיגסטע און שווערסטע פּראָבלעם פון דער נאָהענטער און ווייטערדיגער צוקונפט זיין דאָס עקאָנאָמישע, די פראַגע וועגען דער ווירטשאַפט אין לאַנד.

וואָס פאַר אַ רעגירונג עס זאָל איצט נישט קומען צום רודער, וועט זי מוזען זיך גענוי אָפּשטעלען אויפ'ן ווירטשאַפטליכען פּראָגראַם, סיי די ביזאיצטיגע עקאָנאָמישע פּאָליטיק, סיי די אויסערסט נישט-גינסטיגע איצטיגע קאָניונקטור און די אָרגאַניזאַציאָנעלע חסרונות פון אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען פאָדערען עס.

און דאָ מוז די רעגירונג געדענקען אָט וואָס. די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג פון יעדען לאַנד שטיצט זיך אויף פינאַנציעלע און ווירטשאַפטליכע יסודות, ביידע זיי ערגענצען זיך געגענזייטיג, פעהלט איינער פון זיי, דאַן הינקט דאָס עקאָנאָמישע לעבען. די ווירטשאַפט האָט נאָר דאַן אַ קיום, ווען זי איז אַריינגעפּאַסט אין געזונדע וואַליוטאַרע פערהעלטנישען, און פערקעהרט, אַ געזונדע וואַליוטע שעפּט איהר חיות פון פעסט-געבויטע ווירטשאַפטליכע פערהעלטנישען.

פּוילען האָט אין די נאָך-מלחמה-יאָהרען אַדורכגעמאַכט צוויי פּרובען צו אויפלעבען זיך עקאָנאָמיש. אין רעזולטאַט האָבען מיר בעקומען אַ פעסטע און זיכערע וואַליוטע.

דאַגעגען איז דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען אָפּגעשוואַכט, הינטערשטעליג און וואַקעלדיג.

די פּוילישע רעגירונגען, נישט אויסשליסענדיג די מאַי-רעגירונג, האָבען עס פערנאַכלעסיגט נאָכמעהר, זיי האָבען עס בידים דערפיהרט צו רואין, אַ דאַנק די פעראָרדנונגען און געזעצען, וואָס זיי האָבען דורכגעפיהרט, נישט רעכענענדיג זיך מיט די רעאַלע בעדערפנישען און מעגליכקייטען. האָבען מיר איצט טאַקי אַ זיכערע (ביז אַ צייט) וואַליוטע און אונזיכערע ווירטשאַפט.

אַזאַ מצב איז נישט נאָרמאַל און געפעהרליך.

די וואַליוטע איז סטאַביליזירט געוואָרען, דאַרף די נייע רעגירונג איצט סטאַביליזירען די ווירטשאַפט. אין דער ערשטער רייהע מוזען געשאַפען ווערען די בעדינגונגען פאַר אַ גענינענדער פּריוואַטער קאַפּיטאַליזאַציע, דאָס הייסט אָנזאַמלונג פון קאַפּיטאַל. דורך ענטשפּרעכענדע קרעדיטען און שטייער-פאָרשריפטען דאַרף געשטיצט ווערען יעדע אַקציע צו פערברייטערען און פערפיינערען די געשעפטס-אונטערנעהמונגען. די רעגירונג דאַרף אַרויסווייזען אַ לעבהאַפטע סימפּאַטיע צו יעטוועדער פּראָדוקטיווער אָפּשפּאָרונג, און בעפרייען זיי פון שטייערן.

דאָס בלינדע יאָגעניש נאָך שטייערן, דער פאַלשער און פערניכטענדער פיסקאַליזם מוז אָפּטרעטען זיין פּלאַץ דער גערעכטער שטייערן-אויסמעסטונג, וואָס יעדער סוחר און ווירטשאַפטלער זאָל קאָנען רוהיג אַריינפּאַסען אין זיין געוועהנליכער קאַלקולאַציע.

ווען דער שטייער-צאָהלער האָבען די זיכערהייט, אַז די מלוכה וועט איהם נאָר בעשטייערן אויף אַזויפיל, אַז דאָס זאָל נישט שטערען זיין ווייטערער ענטוויקלונג און נישט איינשמעלערען זיינע עקזיסטענץ-פערהעלטנישען, וועט ער האָבען חשק צו בעניייען און מאָדערניזירען זיינע מכשירים, ווידמען צייט און געלד אויף צו ראַציאָנאַליזירען די אַרבייטס-מעטאָדען, אויפשטעלען אַ שעהן שוי-פענסטער א. אַ. וו. מיט איין וואָרט — אַ ראַציאָנעלע ווירטשאַפטליכע בעציהונג מצד דער רעגירונג וועט פערשטאַרקען די טענדענץ צו אָפּשפּאָרען און פערגרעסערען די אונטערנעהמונגען, און אויף אַזאַ אופן רייכער צו מאַכען און בעפעסטיגען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען.

ווען אָבער דער שטייער-צאָהלער רק פיהלען אויף זיך דעם פאַרשענדען בליק פונ'ם שטייער-עקזעקוטאָר, און תמיד מורא האָבען, טאָמער קומט דער שטייער-בעאַמטער און געפינט, אַז ער בעזיצט מיט אַ פּאָר שטיקלעך סחורה מעהר, ווי פריהער, אַז עס זענען צוגעקומען עטליכע נייע מאַליצעס, אַז ער האָט אָפּגעלעגט אין באַנק אַ פּאָר פּראַיבעריגטע גראָשענס און דערפאַר בעשטייערט איהם באַלד מיט אַ [illegible], וואָס איז נישט פיל קלענער פון דער גאַנצער אָפּשפּאָרונג. טאָמער וועט אָט דער אונצוטרוי-געפיהל צו דער מאַכט פערבלייבען, מוז ממילא דער ווירטשאַפטלער קוקען אַפּאַטיש אויף דער ווייטערער צוקונפט. ער האָט נישט קיין חשק צו אויסלאָזען זיין ענערגיע, זיין אונטערנעהמונגס-פעהיגקייט, ווייל ער ווייס מראש, אַז ער אַליין וועט דערפון וועניג געניסען. און דער סוף איז, ווי דאָס געשעהט איצט גאַנץ אָפט, אַ במקום אַריינצולעגען דעם פּראַיבעריגטען גראָשען אין געשעפט און עס פערברייטערען, אָדער לאָקירען אין באַנק, וואָס ברענגט אויך אַ וויכטיגען נוצען דער גאַנצער ווירטשאַפט, פערווענדעט ער דאָס אויף לוקסוס-אָדער פערברויכס-צוועקען, פוטער, קאָסטבאַרקייטען, וועלכע לאָזען זיך לייכטער צו פערבעהאַלטען פאַרין עקזעקוטאָרס אויג.

אָט דעם אונצוטרוי צו דער מאַכט מוז די נייע רעגירונג אויסוואָרצלען. זי מוז עס בעווייזען מיט מעשים, מיט אַ נייער בעציהונג צו דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג. דאָס וועט שטאַרקען אינ'ם בירגער דעם חשק צו פערברייטערען זיין אונטערנעהמונג און צו שפּאָרען. און רעזולטאַט וועט עס ברענגען צו אַ פערשטאַרקטער ענטוויקלונג.

און אַז דאָס וועט מיטהעלפען דער רעגירונג צו סטאַביליזירען די ווירטשאַפט, און אין איין זעג די סאָציאַל-פּאָליטישע לאַגע, אין דעם איז נישטאָ קיין ספק.

מאַג. ש. בונין.

דער פּאָליטישער מאָמענט
פערשטענדיגונג צווישען פראַנקרייך און איטאַליען וועגען צפון-אַפריקע. — וואָס טוט זיך אין עקספּערטען-קאָמיטעט? — פּואַנקאַרע'ס נצחונות

דער ענגלישער אויסערן-מיניסטער טשעמבערלען האָט פערבראַכט אַ פּאָר טאָג אין פלאָרענץ און ביי דער געלעגענהייט האָט ער זיך צוזאַמענגעטראָפען מיט מוסאָליני'ן. דער דיקטאַטאָר פון איטאַליען מיידט אויס, ווי בעקאַנט, דאָס אָרט, וואו עס טרעפען זיך געוועהנליך צונויף די דיפּלאָמאַטען פון דער גאַנצער וועלט — די שטאָדט גענף. אויב עמיצער וויל זיך מיט איהם זעהן, מוז ער זיך מטריח זיין קיין איטאַליען.

די הויפּט-בעדייטונג פון דער דאָזיגער בעגעגעניש, מיט וועלכער מ'איז שטאַרק צופרידען נישט נאָר אין לאָנדאָן און רוים, נאָר אויך אין פּאַריז, בעשטעהט אין דער נייער פּראָבע פון ענגלאַנד צו פערמיטלען צווישען איטאַליען און פראַנקרייך. די ערשטע עהנליכע פּראָבע, וועלכע איז געמאַכט געוואָרען בעת דער צוזאַמענקונפט צווישען טשעמבערלען'ען און מוסאָליני'ן אין ליוואָרנאָ, האָט קיין ערפאָלג נישט געהאַט. איצט, דאַכט זיך, איז דעם ענגלישען מיניסטער די זאַך געלונגען.

בריאַן שטרעבט שוין פון לאַנג צו רעגולירען די מיספערשטענדענישען, וואָס הערשען צווישען פראַנקרייך און איטאַליען אויפ'ן מיטעללענדישען ים, בעזונדערס אין צפון-אַפריקע, אָבער נישט קוקענדיג אויף אַלע בעמיהונגען פון פראַנצויזישען באָטשאַפטער אין רוים, האָבען זיך די אונטערהאַנדלונגען ביז איצט נישט גערירט פון אָרט. פראַנקרייך איז איינגעגאַנגען אויף גרויסע הנחות און איז מסכים געווען אויסצוגלייכען די גרעניצען צווישען די אַפריקאַנישע געביטען פון ביידע מלוכות, אַזוי אַז איטאַליען וואָלט געוואונען בעדייטענדע טעריטאָריעס. אַלס קאָמפּענסאַציע האָט פראַנקרייך געפאָדערט, אַז איטאַליען זאָל זיך אָפּזאָגען פון איהרע פּרעטענזיעס אויף טוניס.

אויף די דאָזיגע ענטגילטיגע פאָרשלאַגען האָט מוסאָליני נישט געגעבען קיין ענטפער, און דאַן דאַרף מען רעכענען, האָט זיך בריאַן געווענדעט נאָך הילף צו טשעמבערלען'ען. ס'איז גאַנץ מעגליך, אַז אין רעזולטאַט פון דער צוזאַמענקונפט אין פלאָרענץ וועט געשלאָסען ווערען אַ פראַנצויזיש-איטאַליענישע פערשטענדיגונג איבער די פראַגען פון צפון-אַפריקע. אַ חוץ דעם האָט מוסאָליני פערזיכערט טשעמבערלען'ען, אַז איטאַליען האָט גאָר פרידליכע כוונות אויפ'ן באַלקאַן. עס איז אויך צווישען די ביידע מלוכה-מענער געקומען צו אַ הסכם איבער דער פראַגע פון די ענטשעדיגונגען און פון רהיין-געביט.

*

נאָך אַ געוויסער הפסקה איז דער עקספּערטען-קאָמיטעט, וועלכער דאַרף פעסטשטעלען די הויך און דעם אופן פון די דייטשע צאָהלונגען און וועלכער האַלט אָפּ זיינע בעראַטונגען שוין זייט עטליכע וואָכען אין פּאַריז, ווידער צוגעטראָטען צו דער אַרבייט. די שטימונג אַרום דער פראַגע האָט זיך בעדייטענד פערבעסערט. די ערקלערונגען פון דייטשען דעלעגאַט שאַכט האָבען געטראָגען אַזאַ כאַראַקטער, וואָס האָט ערלויבט צו מאַכען אַן אויספיהר וועגען דער מעגליכקייט אַריבערצוגעהן צו אונטערהאַנדלונגען וועגען די צאָהלונג-סומען. לויט דער ביטע פון שאַכט'ן האָבען די דעלעגאַציעס פון די קרעדיטאָרען צונעשטעלט צוגאָב-אויפקלערונגען וועגען איינציגע פונקטען פון זייער קאָלעקטיווען מעמאָראַנדום — און דאַן האָבען זיך אָנגעהויבען נישט-אָפיציעלע אונטערהאַנדלונגען צווישען דער דייטשער דעלעגאַציע און די בעזונדערע קרעדיטאָרען.

לויט די ידיעות פון דער פּרעסע בעטרעפען די פאָדערונגען פון פראַנקרייך די קאַפּיטאַל-סומע פון 50 מיליאַרד פראַנק אויף צו דעקען די הוצאות ביים צוריקאויפבויען די צושטערטע געביטען (פאַקטיש האָבען די קאָסטען אויסגעמאַכט מעהר ווי דאָס דאָפּעלטע), אַ חוץ דעם די צאָהלונגען, וועלכע פראַנקרייך מוז דעקען אין אַמעריקאַ אויפ'ן חשבון פון איהר קריגס חוב.

מ'ערוואַרט, אַז נאָכדעם ווי די לאַגע וועט אויפגעקלערט ווערען אין רעזולטאַט פון דירעקטע אונטערהאַנדלונגען, וועט דער קאָמיטעט צוטרעטען צו בעהאַנדלען דעם פערשטענדיגונגס-פּלאַן, וועלכען ס'האָט פאָרגעלעגט דער פאָרזיצער פון קאָמיטעט אָלען-יאָנג.

* * *

די סעסיע פון פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען אונטער'ן צייכען פון דער דימיסיע פון פיר מיניסטאָרען ראַדיקאַלען, האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס עס איז אָנגענומען געוואָרען דאָס געזעץ, וועלען ערלויבען אין פראַנקרייך די טעטיגקייט פון ניין רעליגיעזע אָרדענס און מיט צוריקגעבען זיי אַ טייל פון די קאָנפיסקירטע קירכליכע פערמעגענס.

אין דער דאָזיגער סעסיע האָבען די ראַדיקאַלען און סאָציאַליסטען געליטען אַ רייהע דורכפאַלען, די רעגירונג האָט מיט גרויס ענערגיע דורכגעפיהרט איהרע פּלענער און האָט סיסטעמאַטיש בעקומען אַ צוטרוי-וואָטום, בעקומענדיג יעדעסמאָל — אַ חוץ אין צוויי פאַלען — אַ בעדייטענדע מעהרהייט פאַר איהרע פּראָיעקטען.

דער האַרטנעקיגסטער קאַמף איז פאָרגעקומען אויפ'ן באָדען פון געזעץ וועגען די רעליגיעזע אָרדענס, די ראַדיקאַלען האָבען בעשולדיגט די רעגירונג אין קלעריקאַליזם און אין הכנעה צום וואַטיקאַן, דער הויפּט-פערטיידיגער פון פּראָיעקט איז געווען בריאַן — צו דער גרויסער עמפּערונג פון די לינקע (בריאַן איז אַ געוועזענער סאָציאַליסט און פריידענקער). בריאַן האָט מאָטיווירט זיין שטעלונג דערמיט, וואָס די קאַטאָלישע מיסיאָנערען זענען נוצליך פאַר פראַנקרייך, זיי זענען די טרעגער פון פראַנצויזישער קולטור אין אויסלאַנד; בריאַן האָט אויך דערמאָנט, אַז דאָס געזעץ איז בעוויליגט געוואָרען דורכ'ן קאַבינעט פון לינקען קאַרטעל אין יאָהר 1926, ווען בריאַן איז געשטאַנען אָן דער שפּיץ פון דער רעגירונג.

נישט קוקענדיג אָבער אויף די נצחונות, וועלכע פּואַנקאַרע האָט אָפּגעהאַלטען, איז די לאַגע פון זיין קאַבינעט נישט קיין זעהר פעסטע, ווייל ס'איז נישטאָ קיין שטאַרק אָרגאַניזירטע רעגירונגס-קאָאַליציע.

פ. ב.

שווער צו זיין א „קעניגין"... (א בריוו פון בודאַפּעשט)

„מיס אייראָפּא", וועלכע האָט בײַ איהר קאָראָנאַציע אין פּאַריז געטראָגען דעם בעשייערנעם נאָמען פון עליזאַבעט סימאָן, האָט בעוויזען אין דער קורצער צייט פון איהר קיניגין צו דערפיהלען די גאַנצע נישטיגקייט פון רוהם און מאַכט. אין משך פון אַ חודש צייט האָבען זי געמאַטערט רעפּאָרטערען, ליבהאָבער פון שעהנקייט, אונהאָבער פון מאָדע-מאַגאַזינען, פאַבריקאַנטען פון זייף, פודער, פּערפומען, פאָטאָגראַפען, קינאָ-אָפּעראַטאָרען א. אַ. ר. גל. טעג און נעכט זענען אַריבער אין אָפיציעלע אויפנאַהמען, באַנקעטען בעלער, די יונגע קעניגין איז נעשלאָפען זעהר וועניג, איז איינגאַנצען אַרויסגעבראַכט געוואָרען פונ'ם געוועהנליכען לעבענס-אַרט און האָט אין משך פון עטליכע וואָכען פערלוירען דריי קילאָ.

אַ חוץ דעם האָט די רייזע איבער איירופּע י. ד. ה. איהרע עלטערען אָפּגעקאָסט מעהר ווי פינף הונדערט דאָלאַר. אַזוי האָט, יעדענפאַלס, ערקלערט פאַר די רעפּאָרטערען איהר פאָטער, ד"ר סימאָן, וועלכער איז איבערהויפּט שטאַרק נישט צופרידען מיט דער גאַנצער געשיכטע. די אַלע ידיעות אין די צייטונגען, אַז מען האָט די ניי-געוועהלטע שעהנהייטס-קעניגין אין פּאַריז און אין ניצע בעשאָנקען מיט קייזערליכע מתנות — ענטשפּרעכט נישט דער ווירקליכקייט. דער פּרעכטיגער אויטאָמאָביל וועלכען עס האָט איהר געזאָלט שענקען אַן אויטאָ-פירמע, די קאָסטבאַרע טואַלעטען, פוטערס, די קאָלעקציע שיך, זאָקען, הענדשקעס און אַנדערע נעשאַנקען, מיט וועלכע די פראַנצויזען זאָלען האָבען אויסגעדריקט זייער ענטציקונג פאַר איהר שעהנקייט — דאָס אַלץ האָט עקזיסטירט נאָר אין דער פאַרשטעלונג פון די צוהיצטע רעפּאָרטערען...

דעם אויטאָמאָביל האָט די פירמע, מיט אַ רעקלאַמע-ציל געליהען דער „מיס איירופּע" אויף דער צייט, ווען מען האָט זי פאָטאָגראַפירט פאַר די אילוסטרירטע זשורנאַלען. צו דעם צוועק האָבען די גרעסטע פירמעס אויך צוגעשטעלט קליידונג, שיך און זאָקען, אָבער אַלעס האָט מען באַלד צוריקגענומען. אַפילו קיין איין פּאָר זאָקען צום אָנדענקען האָט מען איהר נישט איבערגעלאָזט.

נישט נעקאַרגט האָבען די פּערפום-פירמעס. מען האָט איהר צוגעשטעלט אַ גאַנצען אַסאָרטימענט פודער, פּערפום, פערשידענע קרעמען, זייף א. ד. גל. פאַר איין קלייניגקייט: זי זאָל ערלויבען צו רעקלאַמירען, אַז זי בענוצט נאָר דעם און דעם פודער, זייף אָדער קרעם. קיין אונטערנעהמער „מענערזשער" וועלכער זאָל קאָנען אויסנוצען די סיטואַציע און פאַר דער רעקלאַמע פאַדערען גוט בעצאָהלט, האָבען די סימאָנס מוטער און טאָכטער נישט געהאַט און אַליין זיך שטאַרק פערלוירען אין דער אונגעוועהנליכער פרעמדער אַטמאָספערע. זיי האָבען אויף אַלעם מסכים געווען, און אין עטליכע טעג אַרום האָבען עטליכע צעהנדליג פירמעס רעקלאַמירט, אַז „מיס איירופּא" בענוצט נאָר זייער פודער, פּערפום און זייף. און דערפאַר האָט „מיס איירופּא" אַהיימגעפיהרט פון פראַנקרייך אַ גאַנצען קאַסטען מיט זייף, פּערפום, מיט וועלכען זי וואָלט געקענט אָנפּערפומירען גאַנץ אונגאַרן, און פודער, וואָס וואָלט געסטייעט עטליכע שעהנהייטען אויף זייער גאַנץ לעבען...

דאָס איז בסך-הכל איינגאַנצען, וואָס עס איז איהר געבליבען פון איהר קיניגין. די קרוין הויבט אָבער אָן דריקען איהר קלאַסיש שעהנעם קאָפּ. עס זענען פערהאַן „רושוואַקעס" וועלכע נעהמען אָן אויף ערנסט איהר קעניגין-טיטול און מיינען, אַז זי האָט עפּעס אַ מאַכט. אין בעשייערענעם הויז פון איהר פאָטער, אין קעשטעלי, בעקומט זי טעגליך צענדליגער בריוו מיט בקשות: איינער בעט, אַז זי זאָל געבען אַן עמפּפעהלונגס-בריוו צו בעקומען אַ פּאָסטען, דער צווייטער בעט געלד-אונטערשטיצונג, אַן ערפינדער — אַ קאַפּיטאַליסט, וועלכער זאָל זיין ערפינדונג פינאַנסירען א. ד. גל. די אָרימע קעניגין זיפצט נאָר: מעהר ווי מיט פודער, זייף און פּערפום קען זי נישט העלפען...

*

אין בודאַפּעשט, האָט מען, פערשטעהט זיך, דער קעניגין איינגעאָרדענט אַ פייערליכען קבלת פנים און די היגע אָנפיהרענדע קרייזען, חלומט מען, אמת, נישט וועגען אַ שעהנהייטס-קעניגין, נאָר וועגען אַ ריכטיגער מלכה מיט אַ קרוין, בעשאָטען מיט קאָסטבאַרע שטיינער אָבער יענע ריכטונג קומט נישט אַז ווי אַנדערע האָט גענומען און איז שוין נעקומען. עס האָט נעקיצעלט די זעלבסט-ליבע פון די אונגאַרישע פּאַטריאָטען, אַז אַן אונגאַרין איז געוועהלט געוואָרען אַלס די שעהנסטע פרוי אין איירופּע, אָבער... די פרייד זייערע איז שטאַרק אָפּגעשוועכט געוואָרען — עליזאַבעט סימאָן איז אַ יודיש קינד. די פּאַטריאָטען קענען עס קוים פערטראָגען, וואָס אַנשטאָט אַ ריין-ראַסינער, כשרער מאַדיאַרקע האָט די שעהנהייטס-קרוין געקריגען אַ יודישע טאָכטער.

אָפיציעל האָבען זיי, פערשטעהט זיך, זייער בעציהונג נישט אַרויסגעוויזען.

האָרטי גראַף בעטלען, און אַפילו אַזאַ קריגערישער אַנטיסעמיט, ווי דער בילדונגס-מיניסטער, גראַף קלעבעלסבערג — זיי אַלע האָבען געהאַלטען פאַר זייער חוב צו גראַטולירען די „מיס איירופּא" און אַרויסווייזען זייער פרייד, וואָס אונגאַרן האָט געטראָפען דער הויכער כבוד! מען דאַרף האַלטען פאַסאָן, ווייל, ווען נישט, קען מען נאָך אַריינפאַלען אין די שלעכטע ציינגער פון די פראַנצויזישע קאַריקאַטוריסטען!

די איירופּעאישע שעהנהייטס-קעניגין, האָט מען, אַלזאָ, אויפגענומען מיט פּאַראַד. אויפ'ן וואַקזאַל האָט געוואַרט אויף איהר אַ דעפּוטאַציע פון די אָנגעזעהענסטע בירגער פון בודאַפּעשט, און פאָרשטעהער פון דער רעגירונג.

מען האָט איהר אָפּגעגעבען אַ פּרעכטיגען אַפּאַרטאַמענט אין אַ ערשטקלאַסיגען האָטעל, איינגעאָרדענט אַ באַנקעט, אויף וועלכען עס זענען געווען אַנוועזענד די „סמעטענע" פון דער בודאַפּעשטער געזעלשאַפט, די טיטולירטע וועלט און מאַגנאַ-

(ווייטער זעה 6-טע זייט).

ה. י. בושוסטאווסקי

צווישן יידען אין פאריז

(רייזע-איינדריקען)

שלום שווארצבארד!

עס איז מערקווירדיג, ווי דער דאזיגער נאמען קלינגט אין די אויערען, ווען מען דרעהט זיך צווישען יודען אין פאריז. פאר דעם יודישען רייזענדען-גאסט, איז דער נאמען שווארצבארד, אין פאריז, א בעזונדערע צוציהונג. פיהרענדיג שמועסען וועגען אר-ווילט זיך איהם אנקוקען און מיט איהם א שמועס-עפעס נישט ווילענדיג ארויף אויפ'ן ערשטען פלאן די פראגע וועגען שווארצבארד'ן. עס וואקסט אויך פלוצלינג: דער בעגעהר איהם צו זעהען. עס ווילט זיך איהם אנקוקען און מיט איהם א שמועס טון.

אזא געלעגענהייט איז אבער פערבונדען מיט א געוויסער אנשטרענגונג, אדער עס דארף זיך מאכען א צופעליגע, גינסטיגע געלעגענהייט, ווי עס האט זיך מיר געמאכט.

רעדען מיט פאריזער יודען וועגען שווארצבארד'ן איז נישט אנגענעהם, זיי האלטען זיך צוריק פון רעדען וועגען איהם, דאס איז אבער נישט דערפאר, וואס עס הערשט ביי זיי א שלעכטע שטימונג איבער איהם, חלילה, גאנץ להיפך, מען האט איהם ליב און מען האט דארט פאר איהם גרויס אכטונג, פון אלע מיינע שמועסען מיט פאריזער יודען וועגען שווארצבארד'ן, האב איך בעקומען דעם איינדרוק, אז זיי זענען צוריקגעהאלטען איג'ם רעדען וועגען איהם, דערפאר, ווייל זיי ווילען איהם נישט מאכען וואכעדיג, זייער בעציהונג צו וואיהם איז א פאמיליארע, מען רופט איהם אפילו נישט שווארצבארד, נאר שלום, ווען מען נעמט רעדען וועגען שלום'ן, ווייסט מען שוין וועמען מע מיינט. דער נאמען שווארצבארד, איז קנאפ אין אומגאנג. דאס כאראקטעריזירט אמבעסטען די פאמיליארע בעציהונג צו איהם.

דאס אויסמיידען צו רעדען וועגען איהם, מאכט אויך דעם איינדרוק, ווי מען איז ציטעריג איבער איהם, ווי איבער א געליבט-קינד, אויף וועמען מען פערמיינט זיך נישט צו קוקען און וועגען וועמען מען פערמיינט זיך נישט צו רעדען, שרעקענדיג עס זאל איהם חלילה קיין שלעכטס נישט פעשעהען...

און דאך רעט מען, צוריקגעהאלטען, אדער מען דערצעהלט פערשידענס, וואס איינער ווייסט וועגען שווארצבארד'ן. עס פעהלט אויך נישט, פערשטעהט זיך, פיל איבערגעטריבענעס, בנוגע זיין איצטיגען לעבען. עס שפארט שוין אפילו אויך אן אין לעגענדארישקייט, באפעס דערצעהלען שוין זייערע אייניקלעך וועגען שלום'ן מיט גרויס עהר-פורכט און פאנטאסטישקייט.

יודען האבען מיר געוויזען דאס ארט, וואו פעטלורא איז געפאלען, וואו שלום איז ארעסטירט געווארען; דעם רעסטאראן, פון וועלכען פעטלורא איז ארויסגעגאנגען; דאס געוועלב, אין וועלכען שלום האט געהאלטען זיין זייגערמאכעריי און דערביי האבען די זעלבע ארויסגעוויזען צוריקגעהאלטענקייט אינ'ם רעדען, אז, אז עס איז שווער געווען ארויס-צובעקומען זייער בעציהונג צו דעם געשעהעניש. עס האט זיך אבער געפילט ביי זיי (אנגעזעהען, זייער טיפע אכטונג צו שלום'ן, דאס האבען זיי נישט געקאנט פערבארגען, פון זייער יעדען ווארט, האט ארויסגעקלינגען עהרפורכטליכע בעציהונג צום זייגער-מאכער שלום.

אויך אויפ'ן באל פון די יודישע וואלענטעריע, האט מען אנגעזעהן די זעלבע בעציהונג צו וואיהם, ער איז געווען דער אנציהענדסטער פערזאן אויפ'ן באל, צווישען די טויזענדער בעזוכער, וועלכע האבען איבערפולט די „וויקטאריה-נא"-זאלען, האט זיך שלום שווארצבארד שטארק איינגעטיילט, אלין האט זיך קאנצענטרירט ארום איהם און כדי איהם צו לאזען פרייער אפעטעמען, האט מען איהם אויסגעטיילט אין א בעזונדערע חדר און אהין אריינגעלאזען נאר געצעהלטע יחידי סגולה.

דארט טאקע, האב איך זיך בעקענט מיט שלום שווארצבארד'ן.

ווען איך האב צום ערשטען מאל, א בליק געטאן אויף שווארצבארד'ן, האב איך דערפיהלט א גרויסע ענטוישונג. אט, א, דער, איז שלום שווארצבארד? אט, א, ער, האט דאס איינגע-שטעקט א רעוואלווער אנ'אנגעלאדענעם רעוואל-ווער, מיט וועלכען מען קאן טויטען א מענשען? אט, דאס דאזיגע מענשעלע, האט דאס טאקע געשאסען און אוועקגעלעגט א טויטען, דעם צורר היהודים, פעטלורא?!

די דאזיגע פראגען זענען מיר ארויפגעשווי-מען אין די מחשבות, ווען איך האב דערבליקט שווארצבארד'ן, דער זעלבער איינדרוק איז מיר אויך געבליבען, ווען איך האב זיך מיט איהם שפעטער נעהנטער בעקענט.

אין א קליינער גרופע זשורנאליסטען האט שווארצבארד ארומגעשפאנט מיט א ליבהארציגען שמייכעל. דער באל איז געווען אין פולען גאנג און שווארצבארד איז געווען אפגעטיילט צווישען די זשורנאליסטען: אונזער בן-עיר, א. אלפערין, י. כאמסקי, מיטארבייטער פון „פאריזער היינט" און ג. הערמאן, מיטארבייטער פון ניו-יארקער „פארווערטס". ווען מען האט מיך פאר איהם פארגע-שטעלט, איז ער באלד געווארען צוגעלאזען צו מיר, ווי צו א גוטען, אלטען בעקאנטען, ער פאלט צו, צו יעדען איינעם מיט א נאאיווען צוטרוי. בערייד-השודיג איז ער פון נאר, שמייכעלט הארציג און בליקט מיט טיפע פריינדליכקייט. ער איז פון נידריגען וואוקס און אין זיינע שטימע הערט זיך א געוויסע ווייכקייט און איידעלקייט, ווען מען זאל דעם מענשען איבערטון אין א זיידענע קאפאטע און אין א יאר-מאלקע, האט מען פאר זיך פר'ן'ם קעלמער רב, וועלכער קאן נישט משיג זיין ווי אזוי גאטס בעשעפעניש, מעג עס זיין דער שבת גוי, איז פעהיג אויסצוהאקען א צאהן ביי יעקעל דעם וואסער-טרעגער.

אנוי ועתה איז שלום שווארצבארד, אויסערליך דערצו האט ער זיך נאך אויך געלאזען פערוואקסען א בערדעל, א בלאנד בערדעל, א פיסעל שפיציג פערקעמט, פערפולט עס נאך מעהר דעם איינדרוק פון ווייכהארציגקייט און ציטעריג, נאאיווען געפיהל, ווי פון א מענשעלע, וועלכער איז נישט בכוח א פליג פון וואנד אראפצואיגען.

אנדערש איז אבער ווען מען לאזט זיך אריין מיט שווארצבארד'ן אין א שמועס בנוגע יודישע ענ-ינים. דא וואקסט עפעס אויס אנ'אנדערער שווארצ-באדר, נאר נישט דערזעלבער, וואס לויט זיין אויס-זעהן, און זיינע אויגען צינדט זיך עפעס אן א פער-רעכטיג פייערעל, דאס נאאיווע שמייכעלע פער-שווינדט פון זיין פנים און זיין שטימע זערט אויך עפעס פעסטער, הארטער. עס מאכט דעם איינ-דרוק, ווי אין דעם מענשען זאלטען זיך געהאלטען צוויי קאנטראסטישע כאראקטערען.

אויפ'ן באל איז נישט געווען דאס פאסיגע ארט אויף פונאנדערשמועסען זיך. האבען מיר זיך אפגע-רעדט אויף צוזאמקומען. אין דער בעשטימטער צייט, האבען מיר זיך צוזאמענגעטראפען. דא האב איך אויך בעקענט זיין פרוי. איז זי נישט קיין אויס-נאהם פון טויזענדער אנדערע יודישע פרויען מיט איהר פשטות, מיט איהר ווייבליכער ציטעריגקייט, מיט איהר אינערליכער אפשוי פאר בלוט-פערגי-סונג צו גלאט פאר שוידערליכע פערברעכענס. גאר קיין וואונדער נישט, וואס איהר שלום, האט זיך אויסבעהאלטען פאר איהר מיט זיין תליאן... ער קאן זיין ווייבס כאראקטער און ער האט זיך נישט אפגענארט. זי וואלט איהם נישט געלאזען זיך שטעלען מיט'ן רעוואלווער אנטקעגען פעטלורא'ן. זי האט זיך אבער אין איהר שלום'ען יא „אפגענארט". זי קאן אויך איהר מאנס כאראקטער, נאר, אז ער איז פעהיג אויף אזא זאך — האט זי זיך נישט געריכט. זי בעגרייפט נאך ביז'ן היינטיגען טאג נישט ווי אזוי עס האט געקאנט קומען דערצו... זי האלט, אז עפעס א פרעמדער כוח האט איהר מאן געשטופט מיטסגעוואלד צו דער טאט. דער גאנצער פערלויף פון דעם געשעהעניש שוועבט נאך ארום איהר ווי א וואלקען, פון וועלכען זי קאן זיך נישט ארויס-פלאנטערען.

זי קאן זיך באין-אופן נישט קלאר מאכען, ווי אזוי עס איז געקומען צו דעם אלעם; וואס עס האט פאסירט מיט איהר מאן. און יעדעס מאל, ווען עס קומט צו רייד וועגען דעם, לעבען זי איבער די זעלבע פיינליכקייט, די זעלבע שרעק, די זעלבע שוידערליכע פאר איהר מאמענטען, ווי עס וואלט נאר וואס געשעהען, די גאנצע געשיכטע. דעריבער וויל שלום נישט גערן רעדען אין זיין ווייבס נעגענ-ווארט איבער מעשה-פעטלורא. צו וואס אויפוועקען ביי איהר די שרעקליכע איבערלעבענישען? דאס זי וועט זיך שוין דערפון קיינמאל נישט בעפרייען, וויל צו שטארק, צו טיף האבען זיך איינגעווארצעלט אין איהר געמיט, די שווערע טעג פון איהר מאנס אר-רעסט ביז זיין בעפרייאונג. איהרע גרויע האר אויף איהר נאך יונגען קאפ, זאגען עדות וועגען דעם, אז די פרוי האט איבערגעלעבט א גרוילענער צייט.

און דאך, אז עס קומט צו רייד, מוז מען דאך רעדען. רעדט טאקע שווארצבארד מיט מיר וועגען דעם אלעם, אויך אין זיין ווייבס געגענווארט און זי — דאס ווייב, שווייגט, ענטפערט אויף א פראגע און ניפצט אונטער פון צייט צו צייט.

הויבען מיר אן צו רעדען וועגען פערבאנד פון די יודישע וואלנטערען, דערציילט ער, אז דער פער-באנד איז געגרינדעט געווארען באלד נאך דער מל-חמה, כדי צו שטיצען די פערבליבענע אלמנות און יתומים, נאך די געפאלענע יודישע פרייוויליגע אין דער פראנצויזישער ארמעי. א חוץ-דעם שטיצט דער פערבאנד די מיטגלידער, מיט וואס עס איז נויטיג. דער פערבאנד האט אבער נאך אנ'אויפגא-בע: צו רעפרעזענטירען, אלס ארגאניזירטע קער-פערשאפט, דעם עלעמענט פון די יודישע פרייווי-ליגע. דאס טראגט שוין א פאליטישען כאראקטער, אז דער פערבאנד האט דעם נויטיגען אנועהן, בע-ווייזט שוין דער פאקט, וואס אין די אפיציעלע קריי-זען האלט מען פאר א חוב צו שיקען פערטרעטער צום באל, וועלכען דער פערבאנד ארדענט איין.

שווארצבארד רעדט א סך וועגען די פריי-ווילינע, אין פראנקרייך — זאגט ער — האבען די פערוואגעלטע יודישע עמיגראנטען געפינען א וואר-רימע היים, א מקום מנוחה, האט נאר אנדערש נישט געקאנט זיין, ווי די זעלבע עמיגראנטען, זאלען זיך, אין דער שווערער צייט פאר פראנקרייך, פריי-ווילינ שטעלען אין די קאמף-רייהען אויף די שלאכט פעלדער, העכער פערציג טויזענד יודען, נישט קיין פראנצויזישע בירגער, האבען פרייוויליג מקריב געווען זייער בלוט פאר פראנקרייך. דאס איז געווען א גרויסע טאט, וואס האט ארויסגערופען אלגעמיינע אנערקענונג און האט געהויבען דעם אנועהן פון דער יודישער עמיגראציע.

שווארצבארדס פלענער בנוגע דעם וואלאנטער-רען-פערבאנד ציהען זיך נאך ווייטער. ער וויל שאפען א אינסטיטוציע, וואס זאל ווערען דער סימבאל פון דער יודישער אפפערוויליגקייט, וואס זאל קאנען אק-טיוו ארויסטרעטען לטובת די געדרוקטע יודען אין פערשידענע ערטער, ווייל שתדלנות און פראטעסטען האבען שוין פערלוירען זייער ווירקונג. ער האלט, צו דעם צוועק ביים צונויפרופען א וועלט-קאנגרעס פון יודישע אינוואלידען. — איך בין — האט ער געזאגט — אנ'אויסגעשפראכענער געגנער פון מי-ליטאריזם, נאך ביים היינטיגען טאג. דערזעלבער בין איך געווען, בעת דער מלחמה און דאך בין איך אריינגעטרעטען פרייוויליג אין דער ארמעי, ווייל איך האב איינגעזעהן, אז עס האט נישט קיין זין צו זיצען אין דער היים און א בלוטיגער צייט, ווען עס בלוטיגט זיך אוים, אויף די שלאכט-פעלדער דער גורל פון פעלקער. מען מוז זיך רעכענען מיט דער ווירקליכקייט. איך האב אנ'אינערליכען עקעל און שנאה צו מארד-טאטען און דאך, ווען איהר, בין איך געטריבען געווארען פון גורל אויסצופיהרען אזא שרעקליכע מיסיע, ווי אומצובריינגען א מענש-ליך לעבען... טעאריע געהט נישט שטענדיג, האנד-ביי-האנד מיט דער ווירקליכקייט.

איך געדענק דעם מאמענט, וואס שווארצבארד האט אליין בעריהרט דעם פעטלורא-ענין און שמעל איהם וועגען דעם איניגע פראגען. איך בעטראכט דעם דאזיגען מענשען, און ווידער-אמאל בעוואונדער איך, ווי עס קומט צו א מענשען מיט אזא נעבעכדיגען אויסזעהן, אזא אויסערגעוועהנלי-כער שריט, צו וועלכען עס איז נויטיג אזוי פיל מוט און העלדישע ענטשלאסענקייט.

שווארצבארד ענטפערט מיר אויף אלע מיינע פראגען, נישט גלאט אזוי זיך טרוקען. ער רעדט וועגען דער יודישער מארטירעלאגיע און ווייזט ארויס זעהר פיל בקיאות אין דער יודישער געשיכטע, עס שאפט זיך ביי מיר דער איינדרוק, אז ער יעדער יוד איז עוסק יום-ולילה אין דער ליידענס-געשיכטע פון יו-דישען פאלק און וויינט מיט די יודישע צרות און פיין פון אלע דורות.

— מעשה-פעטלורא בעטראכט איך אלס סטי-כיע, — ערקלערט ער מיר — ביים יודישען פאלק האט זיך אין די לעצטע יאהרען אנגעזאמעלט אזוי פיל ווייטאג, אזוי פיל ליידען און בעהאלטענער צארן וואס האט געמוזט האבען אנ'אויסברוך און אט האט עס טאקע אויסגעבראכען דורך מיר... עס מוז זיך דאך געפונען דער „איינער", וועלכער זאל זאגען, וועלכער זאל דרייסט ארויסטרעטען אין פראנט. ביי יודען האט זיך שוין מעהרערע מאל ארויסגערופט דער „איינער", נאך אין גלות'ס צייט האט זיך שוין געפונען א דור...

פרוי שווארצבארדס אויגען האבען זיך אנגע-פולט מיט טרערען, ווען איהר מאן האט ארויסגע-זאגט די ווערטער, קענטיג, אז די יאיידעלע פרוי לעבט איצט איבער שווערע געפיהלען, האב איך דעריבער געפונען פאר פאסיג אוועקצולענקען אונזער שמועס אויף אנ'אנדערע טעמא. שווארצבארד א-ליין האט זיך אויך לייכט אוועקגעלאזען יוגען דער יודישער לאגע און פוילען און האט געהערט, מיט גרויס אויפמערקזאמקייט, אינגעהערט, וואס איך האב איהם דערצעהלט.

מיר האבען זיך געזעגנט אויף דער באהן-סטאציע פון וואגנע, מאן און פרוי שווארצבארד, זע-נען אפגעפאהרען אין זייער דארף אריין, וואו זיי וואוינען איצטער אונטער'ן נאמען: סימאן.

שלום שווארצבארד האט אויך נישט פערגע-סען צו לאזען גריסען די יודען פון לאדז.

שווער צו זיין א „קעניגין"...

(ענדע פון 5-טע זייט).

טען — א גרויסע הילפט פון אפענע אדער האלב-בעהאלטענע אנטיסעמיטען.

מען האט איינגעארדענט א פרעכטיגען באל מיט א פילאנט-אפישען ציל. די יאנציהונגס-קראפט איז געווען די „מיס איראפע", זי — עליזאוועט סימאן פון קעטשעל.

דער באל איז ארורך גלענצענד, אבער געקוק-מען אויף איהם זענען כמעט אויסשליסליך מענער, די פרויען פון דער אזוי-גערופענער העכערער געזעל-שאפט באיקאטירען פערעקשנט די יודישקע, וועלכע האט געהאט די העזה צו פיגורירען פאר איראפא, אלס די שעהנסטע פרוי פון אונגארן. מענער זענען אין דער היגזיכט א סך נאכגיביגער בנוגע די ראַ-סען-פאראורטיילען, בפרט, ווען עס האנדעלט זיך וועגען א שעהנער פרוי.

און עס האט זיך אויך געמאכט אזוי, אז דער אנפיהרער פון ד' יאנטיסעמיטישע באנדעס, געמ-בעש האט אליין געטאנצט מיט דער יונגער שעהנ-הייטס-קעניגין א וואלס...

די אויפרעגונג געגען דער „חוצפה'דיגער" יו-דישקע איז אין איניגע קרייזען געווען אזוי גרויס, אז מען האט מורא געהאט פאר פיינדליכע דעמאנ-סטראציעס, נאר אין די רעגירענדע ספערען האט מען פערשטאנען אז אזעלכע דעמאנסטראציעס קע-נען סקאנדאלירען אונגארן פאר דער גאנצער וועלט און מען האט בעפוילען די „אויפוואכענדע מאדיא-רען", אז זיי זאלען זיך פיהרען אנשטענדיג.

די שטודירענדע יוגענד אין קעטשעלי אבער, וואוהין די „מיס איראפא" איז געפאהרען פון בודא-פעשט, האט זיך געפיהלט פריי פון אלע פאליטישע אויסרעכנונגען און האט בעגעגנט די מיס מיט א גאר פיינדליכער דעמאנסטראציע. שוין אויף וואק-זאל האט מען די סימאן בעגעגנט מיט אזא קאצען-קאנצערט, אז זי האט זיך קוים א לעבעדיגע צו-געשלעפט צו די עלטערנס הויז, און ערשט דא האט זי בעגעגנט א נייע אפטיילונג פון כוליגאנעס וועלכע האבען ביז שפעט אין דער נאכט געגעבען איהר קאצען-קאנצערט אונטער איהרע פענסטער.

די עלטערען פון עליזאוועט סימאן פערשעלטען דעם טאג און די שעה, ווען עס איז זיי געקומען אין קאפ אריין דער געדאנק ארויסצושטעלען זייער טאכטער אלס קאנדידאטין, אויף א שעהנהייטס-קעניגין. דער פאטער האט ערקלערט ד' ירעפאר-טערען, אז ער וועט בשום אופן נישט ערלויבען זיין טאכטער צו פאהרען קיין אמעריקא אויפ'ן קאנ-קורס פון די שעהנהייטען אין ניו-יארק.

אבער אויף דער סצענע איז שוין ארויסגעטרע-טען אנ'אונטערנעהמונגספעהיגער מענש, א געוויסער אלעקסאנדער אינטשע, אנ'אינהאבער פון א בודאפעשטער טעאטער, וועלכער האנדעלט מיט פרעמדע פיעסען, און מאכט געשעפטען מיט פרעמדע געלדער. ער נעהמט אויף זיך די ראלע פון א מענערזשער און שטעלט פאר, די עלטערען פון עליזאוועט סימאן, קאפ-שווינדעלדיגע פערספעקטיוען. אז די שעהנהייט וועט צוריקקומען פון אמעריקא אויב נישט מיט מיליאנען און מיט הונדערטער טויזענדער דאלארען, און ווער ווייסט צי וועט דער בעשיידענער דאקטאר ביישטעהען דעם נסיון...

עוו.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

אנשעל שאר'ס אמעריקאנער יודיש טעאטער.
קומט בעגריסען אונזער גרויסן גאסט די בעריהמטע אמעריק. קינסטלערין דארא ווייסמאן
פרייטאג, דעם 12 טען, שבת, ד. 13-טען, 9 אווענד 2 פארשטעלונגען פאר 1 בילעט
דארא ווייסמאן וועט אויפטרעטען צום ערשטען מאל אלס „סאפיע" אין
1) די נאכט-פייגעלע
לעבענסבילד אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ, רעזשי: א. שאר,
1) א מתנה פון דארא ווייסמאן. נאך דער פיעסע נאכט-פייגעלע וועט דארא ווייסמאן שפילען צום 1. מאל אלס „די שיכור'טע" מראני-קאמעדיע אין 1 אקט ספעציעל פאר דארא ווייסמאן און אנשעל שאר.

שבת, 4 נאכמיטאג, מאנטאג, דעם 15-טען, 9 אין אווענד צו פאפולערע פרייזען
דארא ווייסמאן אין איהר סוקסעס ראל אין
די שלאנג אין גן-עדן
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ.

זונטאג, דעם 14-טען, 9 אווענד — דארא ווייסמאן אין איהר שלאגער
ווייב און געליבטע
צום שלום א קאנצערט מיט אנטייל פון די ארטיסטען באריסאווא, קארעני, באלבירסקי, מאכאראווסקי און ראקאוו.
די הכנסה געהט לטובת דער נאכט-פאנאטאוויע ביים „לינת הצדק".

ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קארעני, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאסקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

אנאנס! פרייטאג, ד. 19. אפריל — געבעט דארא ווייסמאנס לעצטע פרעמיערע פאר איהר אפרייזע קיין אמעריקא
דער יודיש מיידעל
גרעסטע אמעריק. אפער. מיט 28 נומ' געזאנג

לאדז, 12 אפריל 1929

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 12 אפריל 1929

„אים וועסטען ניכטס נויעס"

דאס בוך פון עריך מאריא רעמארק

פון ל. בראנט

די ערד האט זיך געשפאלטען פון איין עק ביז צום צווייטען; וועה איז צו דעם דיכ־טער — דער ריס איז שרוך דורך זיין הארץ.
היינע.

ווער ס'וועט דאס אלטע דערמאנען — דעם זאל אנ'אויג ארויס; ווער ס'וועט דאס אלטע פערגעסען — דעם זאלען ביידע ארויס א וועלטצל.

אין קריג זיינען נישט די ארמעען, נאר די גענעראלען. מארשאל פאש.

1.

ביי א מוטער איז געשטארבען א קינד. דער יאוש האט איהר צעבראכען דאס הארץ. נאר די צייט האט פערצויגען די וואונדע, דער טרויער איז אריינגעטריבען געווארען אין דער טיף, אויסערליך האט זי זיך בערוהיגט. נאר איינמאל, זוכענדיג אין א שופלאר צווישען בעהאלטענע, פערגעסענע זאכען, האט זי געפונען א קליינינקייט פון די קליידער, וואס איהר קינד פלעגט אויף זיך טראגען. און פלוצים האט זיך אין איהר דערוועקט דער אלטער שמערץ. דער צער, וואס איז ווי פערדעקט געווארען דורך דער דיקער שיכט פון אלטעגליכקייט, האט א ברויז געטאן מיט זיין אמאליגער קראפט, זי האט זיך דער־מאהנט אן די יסורים, אין די טויט־קוואלען און דעם טויט־אנגסט פון'ם קינד, אן דעם לעצטען קרעכץ זיינעם, אן דעם לעצטען הילפרופענדען, און הילפלאזען בליק פונ'ם קינד — און דער פער־לאשענער יאוש, דער איינגעשטילטער פיין איז אין איהר ווידער אויפגעוואכט געווארען. געבויגען איי־בער דעם פערגעסענעם קינדער־קלייד איז די מו־טער צוזאמענגעבראכען אין א שווערען, שטיקענדען יאמער.

פופצעהן יאהר זענען פאריבער פאר דעם אנ־הויב פונ'ם וועלט־קריג און 11 יאהר זענען פער־פלאסען נאך זיין וסוף. א סיאליע נייע זארגען, לייד און ארבייט האט פערדעקט דעם צער פון דער מענשהייט, וואס איז אין משך פון פיר יאהר געגאנגען ביז צו די קניען אין בלוט. נאר אט איז ערשינען א בוך, א בוך פון א יונגען, נעכטען אומבעקאנטען שרייבער, און דער גאנצער גרויל פון אומגליק, וואס ווערט אנגערופען קריג, איז מיט א נייער, אומגעהויערער קראפט ארויסגעשוואוי־ען געווארען פון דער נאך פרישער פערגעסענהייט.

דאס בוך איז ערשינען אין דייטשלאנד און עס הייסט: „אים וועסטען ניכטס נויעס" (אויפ'ן מערב־פראנט קיין שום נייעס). דעם מחבר — ווי'ן נאמען איז עריך מאריא רעמארק — האט מען ביז איצט נישט געקענט. היינט איז זיין בוך ביי אלע־מען אויף די ליפען. אין דייטשלאנד זענען זיך ש'ין פונאנדערגעגאנגען עטליכע הונדערט טויזענד עק־זעמפליארען פון דעם בוך. דאס בוך ווערט איבער־געזעצט אין אלע שפראכען. די גרעסטע קריטיקער שרייבען אפהאנדלונגען וועגען דעם בוך, דער מחבר פון „היגקעמאן" ערנסט טאלער זאגט, אז רעמארק'ס בוך געהערט צו יענע אפענבארונגען, וועלכע ער־שיינען איינמאל אין א יאהרהונדערט. אנ'אנדער קריטיקער דריקט זיך אויס, אז וועגען דעם בוך קאן מען נישט שרייבען קיין רעצענזיעס אין געוועהנליכען זין פון ווארט, מ'קאן וועגען דעם רעדען מיט טרעה־רען, דאנקבארקייט און ליבע.

דאס בוך פון עריך מאריא רעמארק צושטערט די אנגענומענע מיינונג, אז דער אייראפעיער פון אונזער צייט ווייכט אויס אלצדינג, וואס דערמאהנט איהם א ביסעל וועגען די יאהרען פון קריג. די מיינונג, איז נישט אינגאנצען פאלש. פערגעסען זיך, אנטלויפען פון דעם בלוטיגען קאשמאר האט געוואלט דער מענש נאך די פיר שחיטה־יאהרען. און דעריבער האט ער אויך געווייכט פון דער קריגס־ליטעראטור, וועלכע האט אין איהם דערוועקט דעם קאשמאר. אבער הויפטזעכליך האט ער געווייכט פון דער קריגס־ליטעראטור דערפאר, ווייל מיט'ן אויסנאהם פון איינציגע ווערק, וואס מ'קאן זיי איבערצעהלען אויף די פינגער, איז די דאזיגע ליטעראטור דורכ־געזאפט מיט פאלשקייט. וועגען קריג איז געשריי־בען געווארען אהן א שיער. דיפלאמאטען דערצעה־לען וועגען די יכיבות, וואס האבען געבראכט צו דער וועלט־מלחמה און בעמיהען זיך מיט סאפיזמען און דאקומענטען צו בעווייזען, אז שולדיג זענען נישט זיי, נאר דער אדער יענער פון אנדערען צד. דער „אנ־דערער" צד טוט דאסזעלבע און פערפלייצט די וועלט מיט נישט קיין קלענערע צאהל אויטענטישע און דעם אמת־אויפקלערנדיגע פאפירען. גענעראלען אפערירען מיט נומערען פון ארמעען, קארפוסען און דיוויזיעס און בעווייזען, אז ווען צו דער און דער צייט וואלט אין זייער רשות געשטעלט געווארען נאך איין קאר־פוס אדער דיוויזיע, ווען דער מיניסטער אדער פרע־מיער וואלט געהאלטען נישט אזא רעדע, נאר אנ־אנדערע, ווען יענע פארטיי וואלט זיך געווען אפ־געהאלטען אזא און אזא פראקלאמאציע — דאן וואלט דער קריג אנגענומען אנ'אנדער ווענדונג און געהאט נישט דעם אויסגאנג, נאר א פערקעהרטען. אין דער שעהנער ליטעראטור פעהלען ביז'ן היינ־טיגען טאג נישט אזעלכע, וואס האלטען אונטער די לעגענדע פון קריג, די קריגס־ראמאנטיק, וואס אידעאליזירט דאס שרעקליכע האנדווערק פון שיי־סען, אויפרייסען פנים'ער און בייכער, די וויסענשאפט־ליכע אופנים פון אומברענגען מענשען און די מאסען.

און בלויז קנאפע, איינצעלנע ביכער דערצעה־לען פאר דעם היינטיגען און פאר די קומענדיגע דורות דעם אמת פון וועלט־קריג. דאס בוך פון עריך מאריא רעמארק ווערט געלייענט דורך יונג און אלט און ווערט געלייענט ווערען דערפאר, ווייל עס האט אונז איבערגעגעבען א גרויס שטיק אמת פון דער־גרעסטער פון אלע מלחמות, די קאטאס־טראפע, וואס האט געשאלטען די ערד פון איין עק ביז'ן אנדערען, און ארורך דורכ'ן דיכטערס הארץ און האט עס צובראכען. און מיט דעם מעכטיגען ווילען פון זיין קאלאסאלען טאלאנט האט דער יונגער שרייבער א ריהר געטאן די שלומערנ־דיגע סטרונעס פון דער הארפע וואס איהר נאמען איז דאס מענשליכע הארץ; די סטרונעס האבען א ציטער געטאן און מיט א יאמער געענטפערט אויף דער בעוועגונג פונ'ם קינסטלערס פינגער.

עריך מאריא רעמארק וויל אליין בעגרעניצען די ווירקונג אין די ראהמען פון זיין בוך. אין די פאר שורות, וועלכע דארפען דינען אלס איינלייטונג זאגט ער: „אט דאס בוך דארף נישט זיין, נישט קיין אנקלאגע, נישט קיין ווידוי. עס דארף נאר זיין א פרוב צו בעריכטען וועגען א דור, וואס איז דורכ'ן קריג צושטערט געווארען, אפילו ווען ער האט זיך געראטעוועט פון די קריגס־גראנאטען". דאס בוך צורייסט אבער די ראהמען, וועלכע דער מחבר האט זיך אליין געשטעלט. עס איז אי אנ'אנקלאגע, אי א ווידוי, אי א בעריכט פון א דור, וואס איז דורכ'ן קריג צושטערט געווארען. דאס איז א בעריכט פון קריג. נישט יענע קאלטע בעריכטען, וואס ווערען אויסגעארבייט אין די שטאבען אדער אין די מי־ניסטאריישע קאבינעטען; וועלכע אפערירען מיט דיוויזיעס און באטאליאנען, אדער מיט רעדעס און דאקומענטען. דאס איז א בעריכט פון מענש און קריג, פון דעם סאלדאט־מענש, וועלכער איז אויס־געשטעלט געווארען דער פערניכטענדער ווירקונג פון איבערמענשליכע און אונמענשליכע צושטערונגס כוחות. דאס בוך דערצעהלט וועגען מענש, און דער צעהלט מיט אזא פשטות, מיט אזא אויפריכטיגקייט ווארימקייט און אומעט און מיט אזא פלאסטישער קראפט פון שילדערונג, אז דער גאנצער עלענד פון קריג, זיין גאנצער אומגליק שטעהט אויף פאר אונזער אויג און געפיהל — און פאקט ביים סאמע הארצען יעדען, וואס קומט אין דער ספערע פון אט דעם אונגעהויערען אמת.

דאס בוך פון עריך מאריא רעמארק איז לויט דער פארם אנ'ערינערונגס־בוך פון א יונגען סאל־דאט, א שילער, וועלכער איז אינאיינעם מיט נאך 19 שילער פון זיין קלאס אוועקגעריסען געווארען פון דער שול־באנק און געווארפען געווארען אין גהינום פון מערב־פראנט. ס'איז נישט קיין טאג־בוך. דער מחבר שטעלט נישט קיין דאטעס איבער די בעזונ־דערע טעג און חדשים. דאס איז איבריג. דארט, אויפ'ן פראנט, זענען די טעג געווען עהנליך צו זיך און זייער שרעקליכער פעראיינפאכטקייט. עס איז אויך נישט וויכטיג אויף וואסער ארט עס האט זיך געפונען די קאמפאניע. צו וועלכער עס האבען גע־הערט פאול בוימער (אזוי הייסט דער העלד פון בוך, וועלכער פיהרט די ערצעהלונג) און זיינע חברים: אויף אלע אפשניטען פון דער טויזענדער קילאמעטער־לאנגער פראנט־ליניע האבען זיך טעג, וואכען, חדשים און יאהרען, אפגעשפילט דיזעלבע גרוילקייטען.

*

צוואנציג שילער און עלטער פון 18־19 יאהר, די גאנצע קלאס, אין וועלכער עס האבען זיך גע־לערנט פאול בוימער און זיינע חברים, האבען זיך געלאזט בעאיינפלוסען פון די רעדעס, וועלכע ס'האט פאר זיי געהאלטען דער פאטריאטישער לעה־רער קאנטארעק. טויזענדער קאנטארעקס האבען געהאלטען עהנליכע רעדעס פאר זייערע שילער און הונדערטער טויזענדער בוימערס און לעערס און מילערס זענען געגאנגען אויפ'ן פראנט. נאך טויזענדער און טויזענדער אנדערע קאנטארעקס האבען אויף פערשידענע פאסטענס גערעדט און יאנגען יונגע מענשען זענען געגאנגען אויף די פראנטען. געשריבען און געטריבען און געוועקט פאטריאטיזם. אזוי איז עס געווען אין דייטשלאנד, אזוי איז עס געווען אין אלע צעהנדליגער לענדער, וואס זענען אריינגעצויגען געווארען אין וועלט־קריג. און מיל־

כדי זיי צוצוגרייטען צו דער שרעקליכער אר־בייט פון טויט און פערניכטונג, וואס הייסט קריג האט מען די נאך נישט אויסגעשולטע אויף א משך פון 10 וואכען גענומען אין ד קאזארמעס, דא האט מען זיי איבערגעגעבען אין רשות פון פעלדפעבעלס, און קאפראלען פון טיפ הימעלשטאס, וועלכע האבען פערלוירען דעם קאפ און זינען פון דער פול־קייט פון מאכט איבער מענשען, וועלכע זיי האבען אריינבעקומען צו זיך אין די הענד, דא האט מען די יונגע מענשען אויסמושטרירט ווי די צירק־פערד צוגענומען ביי זיי דעם געדאנק און ווילען. און די צעהן וואכען זענען די יונגע לייט גרינדליכער אוי־בערגעארבייט געווארען, ווי אין פערלויף פון צעהן יאהר שולע. דא האבען זיי געלערנט אז א געפוצ־טער קנאפ איז וויכטיגער פאר פיר בענדער שאפ־פענהויער. צווערשט ערשטינט, דאן פערבייטערט, דאן גלייכגילטיג זענען די נעכטיגע שול־קינדער גע־וואויר געווארען, אז ענטשיידענד איז נישט רעה־גייסט, נאר די פויך־בארשט, נישט דער געדאנק, נאר דאס סיסטעם, נישט די פרייהייט, נאר די דיסציפלין. צו די פארשטעהנגדע העלדישקייטען האט מען זיי צוגעגרייטט, ווי מ'גרייט צו חיות אין א דרעסיר־בודע. זיי האבען זיך דערצו גיך צוגעוואוינט א טייל פון די זאכען, וואס זענען געלערנט געווארען אין דער קאזארמע, האבען זיך אפילו שפעטער אר־רויסגעוויזען פאר נוטיג. (ווייטער קומט).

אט אזא בין איך — דאס אמעריקאנער יודיש מיידעל

„איך בין דאס די שרעקליכע, צולאזענע, פוסטע קעלבערנע, אמעריקאנער מיידעל. מייי פנים איז פערשמירט, פערפארבט, און פערפודערט. קיי־נער האט נאך דעם אמת'ען קאליר פון מיין פנים נישט געזעהען, אויסער מיין סאטע־מאמע און ברי־דער. מיינע האר זענען פערשוירען בחוריש, און דאס קליידעל מיינס דערגרייכט קוים ביז דער קני. אז איך פעהוארף א פוס אויף א פוס זיצענדיג אין טראמוואי, לאזען זיך אראפ די מענערישע אוי־גען, זיי ווילען נישט אנדערש כאפען א קוק אויף דעם ווייסען פאס צווישען מיינע זאקען און אונטער־קלייד. איך זעה ווי זיי קוקען און איך ווער גאר נישט נתפעל, איך ווייס, אז זיי וועלען צופיל נישט דערזעהען.

איך אליין קאן נישט לייענען קיין יודיש, אָ־בער איך ווייס וואס מען שרייבט וועגען מיר אין די יודישע צייטונגען, ווען נאר א יודישער שרייבער איז גוט אויפגעלייגט און ער וויל אויסצען אויסלאכען נעהמט ער זיך צו דער „מיידעל פון גרענער סטריט" צי צו דער „ליידע פון גרענער קאנקורס". ווען יאר א יודישער שרייבער איז צוגעזויערט און ער זוכט אויף עמיצען אויסצוגיסען זיין ביטערע האַ־ץ, נעהמט ער זיך ווידער צו מיר. די אמעריקאנער יודישע מיי־דעל. און מיין מאמע רופט מיר צו און וויל נישט אנדערש איך זאל זיצען און הערען ווי זי לייענט מיר פאר וואס מען שרייבט אין די צייטונגען וועגען די יודישע אמעריקאנער מיידלעך,

זיץ איך און הער און עס זיך גאר זעניג אפ דאס הארץ. פריהער פלעגט עס מיך פערדריסען דער שרייבער האט זיך פארגעשטעלט, אז איך און מיינע חברטעס זענען נישט קיין מענשען. נאר קעלבער, און אנשטאט מארך אין קאפ, האבען מיר דארטען געהאקטע לעבער מיט ציבעלע. נישט נאר קאנען מיר נישט טראכטען, נאר אפילו פיהלען קאנען מיר אויך נישט. מיר האבען קיין טעמפערא־מענט נישט, נישט מיר קאנען ליב האבען, נישט פיינר האבען — אט, גלאט, ציגען זענען מיר און נישט מעהר; כאטש מיר רוכט, אז ציגען האבען אויך א טעמפעראמענט, וועניגסטענס האט די ציג א גאר שטארקען טעמפעראמענט.

אמאל פלעגט עס מיך פערדריסען: פון וואַ־נען קאן דאס דער שרייבער אזוי גוט דאס אמעריקא־נער יודיש מיידעל? מיט וויפיל אמעריקאנער יודישע מיידלעך האט ער זיך דאס אזוי נאהענט און אינ־טים פונאנדערגערעדט? איך האב מורא, אז דאס רוב אזויגע שרייבער קאנען די אמעריקאנער מייד־לעך נאר פון קוקען אויף זיי אין טראמוואי, צי אין רעסטאראן. נאר היינט ארט עס מיך מעהר נישט. היינט בין איך שוין סתם צוגעוואוינט צו הערען אויף זיך פאלשע בעשולדיגונגען, און פאלשע קריטיקען.

איהר ווילט וויסען דעם אמת'ען אמת? מיך הערט גלאט אויף צו ארען וואס מען זאגט אויף מיר אין די יודישע קרייזען, וואָרים וואס זאגט מען נישט? מען זאגט אויף מיר, אז איך פוץ זיך צו־שטארק. צו שרייאיג. דארפט איהר וויסען, אז פוצען זיך איז, ווי זאגט איינשטיין, א רעלאטיווע זאך. אמאליגע פרויען פלעגען טראגען זיירענע, בע־פוצטע און בעפרעגזעלטע פלודערען מיט זעקס און טערקליידלעך און פון אויבען א קלייד לאנג און ברייט, מיט א רייף ארום — א פרוי איז געגאנגען אנגעטאן ווי א פאווע. מיינט איהר מיר איינצורערען, אז אט דאס אלץ האט די פרוי אנגעשלעפט אויף זיך בלויז צו פערדעקען איהר קערפער? יענע פרוי איז געווען א געוואלדיגע קאקעטקע, נאר זי האט קאקעטירט מיט א סך קליידער. די היינטיגע פרוי קאקעטירט נישט מיט איהרע קליידער, נאר מיט זיך אליין, מיט איהר איינענער פערזענליכקייט, מיט איהר אויסזעהן, מיט איהרע מוסקולען. מיט קליידער מעג מען און מיט זיך אליין נישט?

טענה'ען אנדערע: אז נישט דאס איז די צרה מיט דעם אמעריקאנער יודישען מיידעל, וואס זי פוצט זיך. אלע אמעריקאנער פרויען פוצען זיך, נאר די אמעריקאנער יודישע מיידלעך פוצן זיך מעהר פון די אמעריקאנער מיידלעך. איז טאקע פערהאן אין דעם א שטיק אמת. אבער עס איז, ערשטענס, געווענדעט וועגען וועלכע אמעריקאנער יודישע מיידלעך איהר רעדט. פערהאן אזוינע יודי־שע מיידלעך אין אמעריקע, וואס נישט נאר פארבען זיי זיך נישט, נאר וואשען זעלטען זיך. אפילו זייערע האר. דאס איינציגע וואס זיי טוען נאך איז אראפ־צוגעהמען דעם „גלאנץ" פון נאז. ווייטער זענען זיי הונדערט פראצענט „נאטירליך".

איך אליין פארב זיך יא און פוץ זיך גאנץ פיין. איך זעה נישט אין אין דעם קיין גרויסען חידוש. אט אזוי פיהרט מען זיך און די אמעריקאנער יודישע קרייזען. אמעריקאנער יודען עסען מעהר ווי די אמעריקאנער קריסטען. אמעריקאנער יודען גע־הען אפטער אין טעאטער און פאהרען אין בעסערע אויטאמאבילען, ווי די אמעריקאנער קריסטען. נעה־מען די יודישע אמעריקאנער פרויען און נעהען שע־נער אנגעטאן. וואס איז צופיל געפוצט פאר א רב'ס ווייב איז צו זעניג געפוצט פאר אנ'אפערע־זינגערין.

חכמה הערט איהר, האט קיינער נישט גע־מאסטען און קיין מאנאפאל אויף דעם האבען די איי־ראפעאישע מיידלעך נישט. איך האב זיך געטראפען מיט ענגוג נאראנים, נישט נאר צווישען גרינע פרויען נאר אויך צווישען גרינע מענער. האב איך דעם איינענעם וויפיל קלוגע רעדקענדע מענער איך קאן ארומוויקלען ארום איין קליינעם פינגער, (כאטש זיי קומען אוש פון זאייראפא. מען האלט מיך פאר א פוסטען קאפ, וואס טראכט נאר נארישקייטען. פון וואנען זייסט מען דאס אקוראט וואס איך טראכט? מיינט איהר, אז עס איז זעהר קלוג צו טראכטען נאר פון מאכען געלד און זיך ארויפאר־בייטען? אדער ווי צו פערנארען א מיידעל? די אייראפעאישע יודען טראכטען דאס נאר וועגען איינשטיינס טעאריע און קארל מארקס?

און טעמפעראמענט — אמת, איך פאל אריין אין א היסטעריקע אזוי לייכט, ווי א מיידעל פון איי־ראפע, און אז אימיצער שטארבט מאך איך נישט קיין חלשות, אז די גאס זאל זיך אויפלויפען, און טאמער נעהמט מיך א בחור ארום, צי ער גיט מיר א קוש פאל איך דערפון נישט אוועק אין חלשות און פערליר זיך נישט אויף א האר. אבער דאס זענען אלץ נישט קיין סימנים פון טעמפערא־מענט, דאס זענען געוואוינהייטען, וואס זענען אנ־דערע אין אנדערע לענדער.

פערקעהרט, מיר געפעלען נישט די אויסלענ־דישע יודישע בחורים, מיינט נישט, אז איך האב צו זיי, וואס זיי זענען נישט קיין היגע געבוירענע, א־בער זיי זענען אנ'אנדער סארט מענש. הויב איך אן ארומצוגעהן מיט אזא יונגערמאן ווערט ער באלד מיט מיר נאהענט בעפריינדעט. ער וויל גלייך ווערען אנ'אינטימער פריינד, אויב נישט קיין געליבטער. צו זיין סתם א פריינד, א חבר, דאס קאן ער נישט.

מיינט ער ערנסט, וויל ער, אז איך זאל זיך תיכף אריינזעצען אין א טאקסיבקע און פליהען תיכף חתונה האבען. איז ער נישט ערנסט, וויל ער גלייך ווערען אינטים. פערברענגען ביז דריי א זייגער פאר־טאג, ער וויל, אז איך זאל אנהויבען לעבען מיט איהם, פאהוואס נישט? איך פארב זיך דאך! ער פערשטעהט נישט, דער נאר, אז די פארב און דאס קורצע קליידעל האט גארנישט צו זאגען מיט בעשיידענקייט און מאראל.

לעצטען יום טוב בין איך געקומען צו דער מאמען אין דער שוהל. עס איז אנ'אלטמארישע שוהל און איך בין זיך מודה, אז איך וועל אהין נישט אר־ריינקומען מעהר. עס איז געשטיקט אנגעזעצט, א מענש אויף א מענש, די ווייבער בעזונדער אזוי ווי די געגנט, און א טומעל א שרעק. וואס זיי שרייען ווייס איך נישט, נאר איך בין זיכער, אז מען קאן דאך זאגען שטילערהייט אויך. אפשר בין איך א שלעכט יודיש קינד, אבער גלויבט מיר, אז איך גלויב אין גאט און אין דער יודישער רעליגיע, כאטש איך ווייס נישט אקוראט וואס דאס איז אזוינס. אבער איינס פערזיכער איך אייך, אז מיט דער קירכליכקייט האב איך גארנישט צו טון. אבער מענשען גלויבען דאך אין דעם, און מען מוז רע־ספעקטירען דאס, אין וואס מענשען גלויבען.

יא, איך האב שיער נישט פערגעסען, נאך א טענה נעיען מיר, דער אמעריקאנער יודישער מיי־דעל. אט די טענה האב איך געהערט פון א יודישען שרייבער, וואס שרייבט אויף ענגליש. ער האט גע־זאגט, אז דאס אמעריקאנער קריסטליכע מיידעל פא־דערט נישט פיל פון איהר מאן, זי בעגנוגענט זיך מיט ווינציגער לוקסוס און דער מאן פיהלט זיך נישט געצוואונגען צו האזען און יאגען זיך נאך סוקצעס. יענער שרייבער האט שיער נישט אפע־לירט צו יודישע בחורים חתונה צו האבען מיט קריסטליכע מיידלעך. איך האב זיך פאר דעם ווינ־ציג דערשראקען. אזעלכע יודישע בחורים, וואס הא־בען מורא פאר דער פליכט פון מאכען א לעבען גיב איך אפ די קריסטליכע מיידלעך מיט'ן גרעס־טען כבוד. דער קלוגער יודישער בחור פערשטעהט, אז נראך דערפאר, וואס דאס יודישע מיידעל עררוארט פון איהם מעהר, איז ער זיכערער זיך צו עפעס צו דערשלאגען.

דאס קריסטליכע מיידעל איז ווינציגער אמבי־ציעז פאר איהר מאן, לעבט זיך זיי גרינגער און אנחויב, אבער זיי שפארען ווייטער נישט אן. נאכ־אלעמען איז די נויט די טרייבקראפט צום ערפאלג. און מיט דעם, וואס דאס אמעריקאנער יודישע מיידעל פאדערט מעהר, ברענגט זי נאך מעהר ארויס די פעהיגקייטען פון איהר מאן.

אז דאס מעג מען ווייסען, אפילו אין דער יודישער פרעסע, אז דאס אמעריקאנער יודישע מיי־דעל איז נישט ווינציגער גרייט צו העלפען איהר חתן אין זיין שווערען קאמף און נאך דער חתונה איז זי ווילינג צו הארעווען שווער, כדי צו העלפען די פי־נאנצען פון דער פאמיליע. זי ערווארט נאר, אז איהר מאן זאל טון זיין טייל, ער זאל נישט פער־פוילען זיך און זיך פערלאזען אויף די פערדינסטען פון דער פרוי. און וויפיל אמעריקאנער יודישע מיידלעך ארבייטען סתם נאך דער חתונה, פשוט דערפאר, וואס זיי ווילען נישט, אז אימיצער זאל זיי אויסהאלטען?

יא, איך בין דאס די שרעקליכע אמעריקא־נער יודישע מיידעל, און גלויבט מיר, איך בין גאר־נישט אזוי שרעקליך. פערקעהרט, ווען איהר קענט מיך, וואלט איהר מיך הזקא ליב געהאט.

נ. י. ט.

אין שענק

(ערצעהלונג)

*** פון ***

י. מעצקער

דער שבת׳דיגער ווינטער־נאכמיטאג האט, ווי א לאנג ערגעניץ זיך אויסגעצויגען ביי דער סרולעכע אין שענק און איז אין דער צוגעפאלענער טונקעלקייט ביסלעכווייז פערלוירען געגאנגען.

דעם גאנצען נאכמיטאג איז די סרולעכע געזעסען אין אלקער, אויף דער וואַרימער פליטע פון קיך, און מיט׳ן פינגער פאַזאָליע א־ומגעפיהרט איבער די דראבנע שורות פון טייטש־חומש. — און דינה איז געגאנגען זעהן אין די טעכטער פון דעם לאנד, האט ז׳ שכם, דער זוהן פון חמור גענומען מיט געוואלט״ — איהר שלעפערדיג קול האט זיך געטראגען איבער דער שטולקייט פון שטוב, פונקט ווי דאס זשומען פון א גרויסער פליג, וואס איז א־ריינגעפאלען אין געריכטען שפינגעוועב.

די קליינע אותיות זענען אלעמאל ווי אין א געריכטען טומאן ארומגעשוואומען און דער קאפ איהרער האט שאקלענדיג, מיט א שווערען שנארכען, זיך אלעמאל א־ראפגעלאזט אויף איהר הויכען בוזעם.

ביי יעדען מאל, וואס זי האט זיך אויפגעכאפט האט זי א־ראפגענומען די ברילען פון איהר גראבער נאז, זיי אויסגעווישט מיט׳ן פארטוך, מיט איין אויג דורך זיי געקוקט אויף דער פריש־געקאלכטער סטעליע, און זיך אנגעהויבען דערמאהנען, וואו זי האלט מיט׳ן לייענען.

נאכ׳ן איבערלייענען די סדרה האט זי זיך אויסגעגענעצט. און דורך דער אפענער אלקער־טיר א־ריבערגעקוקט צום שענק־טישעל, וואו ס׳זענען געשטאנען גלעזלעך, פלעשלעך, עטליכע בעקענס פריש געבאקענע זעמעל, און געוואַרט אויף טרינקערס.

— האלבער אכט־און צוואנציג, דאראן צוויי און פערציג — האט זי פאר זיך איבערגע׳חזר׳ט דאס שבת׳דיג לייזונג אויף בארג, וואס זי דארף, ביי ליכט אנצינדען הייסען חנה׳ן אין בוך א־נשרייבען. זי האט געקוקט אויף דער ציכטיגקייט פון שטוב. אויפ׳ן געל־וואמרינגען דיל, אויף די ערדענע אנגעשמאלצענע טשאלענט־טעפ, וואס האבען א־רויסגעקוקט פון אונטער דער באנק און געטראכט פון די מחותנים פונ׳ם שכנישען דארף, וואס קומען היינט ביינאכט אויף תנאים, פון איהר חנה׳ן און פון זיך אליין. — טאקע נאר אויף דעם ווינטער וועט זי די חתונה אפּלייגען, נישט קוקען דערויף, וואס חנה איז ערשט זיבעצעהן יאהר אלט. און זאל זי זעהן איהר בת־יחידה פערזאָרגט, וועט זי נאך אפשר א טראכט טוען וועגען זיך אליין.

ערשט דעם פרייטאג־צו־נאכטס, ווען זי איז געלעגען אויפ׳ן געלעגער, געקוקט אויף די צאנקענדיגע בענש־ליכט, און נישט געקענט איינשלאפען, איז איהר מיטאמאל איינגעפאלען, דאס פער, דער שדכן, איז נישט אינגאנצען אומגערעכט מיט דעם, וואס ער טענה׳ט, אז ס׳איז אביסעל צו פריה ביי איהרע עטליכע און פערציג יאהר צו פערבלייבען אן׳אלמנה אויף איהר גאנץ לעבען.

חנה, א הויכע א ברייטע, מיט טונקעל־רויטע האר, פונקט ווי איהר מאמע, מיט א קיילעכדיגען רויטען פנים, פון וועלכע ס׳האט תמיד א־רויסגעקוקט די דארפישע געזונדקייט, האט ארומגעשפאצירט מיט איהר חבר׳טע אונטער׳ן דארף. ביי דער מיהל, און געהאלטען אין איין דערצעהלען פון איהר חתן, וואס דארף היינט צו איהר קומען.

בעקענט האט זי זיך מיט איהם ערשט לעצטען זומער, פאהרענדיג פונ׳ם יאריד איז ער איינמאל אין א הייסען טאג, אריין צו זיי אין שטוב זיך אנטרונקען מיט וואסער. ער האט עפעס דעמאלט גערעדט צו איהר מאמען אבער זי געדענקט נישט וואס. זי געדענקט נאר, ווי אזוי ער האט טרינקענדיג איין אויג ארויסגעקוקט פון דער בלויער קוואַרט און עס איינגעשטעלט אויף איהר. אין עטליכע וואכען ארום, איז ער אראפגעקומען אין דארף אריין קויפען א קוה ביי זייערען א שכן ער האט זי דעמאלט בעגעגענט געהען פון דער קרעניצע מיט א קאן וואסער, האט ער זי כלומרשט אויסגעפרעגט וועגען דער בהמה, און פערפיהרט מיט איהר א שמועס. ימים־טובים צייט האט ער אונטערגעשיקט בער׳ן דעם שדכן, און אויך אליין, אלעמאל מיט אנ׳אנדער תירוץ ביי זיי אויסגעוואקסען.

— טאקע ביים ערשטען בליק איז ער נאך דיר פערכאפט געוואָרען — האט איהר חבר׳טע, א טונקעלע, א קליינינקע, מיט ברענענדיגע צוויי אויגעלעך, שמייכלענדיג צו איהר זיך געטוליעט.

— און איך, ווי א קאן פוטער — האט חנה געלאכט מיט א מויל ווייסע ציין און האהז׳יש געדריקט איהר חבר׳טעס קליינע צוויי הענטלעך. — ער איז א שעהנער, שעהנער ווי דער לעהרער, וואס איז ביי אונז געווען פאראיאהרען ווינטער. ער איז אזוי שטארקער, א ברוינליכער, מיט בלאנדע האר פונקט ווי אנדרעי. — האט חנה נישט־ווילענדיג זיך ארויסגעכאפט און אליין ווי צוטומעלט געווארען פון איהר פערגלייך.

געגען נאכט־צו האט זיך חנה צושיידט מיט איהר חברטע, געטריבען פון דער צוגעפאלענער טונקעלקייט און פון פראסט, וואס האט אויף ביינאכט שטארק אנגעצויגען, האט זי, א ריהרעוודיגע מיט דריבנע טריט זיך געיאגט אהיים.

די נאכט האט ווי א בלויע דעק זיך ביסלעכווייז א־ראפגעלאזט אויפ׳ן קלאהרען שניי. חנה איז דורך נעבען פערפרוירענעם טייך, וואו פויערים האבען ביי אויסגעהאקטע פלאנקעס אנגעפאיעט זייערע פערד און בהמות. עטליכע עהונגעריגע קראען האבען ארומגעקרייזט אין דער לופטען, זיך אראפגעלאזט אויפ׳ן אייז, אויסגעגראבען עטליכע איינגעפרוירענע קערנדלעך, זיך ווידער אויפגעהויבען און ערגעץ אין ווייס־בלויער ווייטקייט פערלוירען געווארען. זי האט אריבערגעקוקט צו די ווייסע פעלדער וואס האבען זיך געצויגען ווייט ארויס פונ׳ם דארף, און ס׳האט זיך איהר אויסגעוויזען, דאס א ווייכע פוכענע דעק האט איינגעדעקט די גאנצע וועלט און אונטער די דעק ציטערט די זעלבע פרייד וואס ביי איהר אין הארצען.

דעם גאנצען וועג האט זי געטראכט פון היינטיגער נאכט, ווי דער חתן וועט זיך דאס ארום איהר טרינקען — האט די סרולעכע צוגעשאקעלט מיט׳ן קאפ.

— חברה, א קאוואליער קומט היינט ביינאכט צו חנה׳קען — האט ער זיך אויסגעדרעהט צו דער אפענער טיר פון שענק.

די נייעס האט דער עולם פרעהליך אויפגעכאפט און זיך אפגערופען מיט פערשידענע חכמות.

חנה, וואס איז געשטאנען ביים שענק־טישעל האט א פערוויטעלטע איבערגעקוקט צו דער מאמען און שעהמעוודיג געשמייכעלט.

— היינט טארסטו אונז נישט אפנארען, חנקה גיס אן די ריינעם „ניינציגער" — האט דער „עלטסטער" איהר אונטערגעהאלטען א געצעבעוועטען ווייסען ליטער, און וואוילוונגיש צו איהר געוואונקען.

די שקצים האבען געהאלטען אין איין טרינקען און וואס אמאל פרעהליכער געווארען זיי האבען זיך אויסגעזעצט אויף די טיש און בענק און גענומען איינ חנה׳ען א נייע ליד.

— דו באס, דו סאפראנא, און דו אנדרעי, האלט אונטער מיט דעם האַרמאָניע — האט דער „עלטסטער" יעדען איינעם זיינס צוגעטיילט אליין ווי א קאפעלמייסטער זיך אוועקגעשטעלט און אנגעהויבען: — זאג איך, א,אי, א, אוי א.

פון אנדרעי׳ען האט מען דעם גאנצען אווענד קיין ווארט נישט געהערט, ער איז געזעסען אין א ווינקעל, שטיל געשפילט אויף דער האַרמאָניע, אלעמאל א קוק געטאן אויף חנה׳ן און אלעמאל אריינגעוואַקסען א גלעזעל. ערשט ווען די האַרמאָניע איז איהם ארויסגעפאלען פון די הענד האט ער געלאזט הערען זיין שכור׳ען קול.

— א מלחמה מוז נאך היינט זיין. חברה, לאמיר נישט לאזען חנקה׳ן אפגעבען פאר א פרעמדען. גענוג פאראבקעס דא אין דארף. איך וויל מיט איהר חתונה האבען, נעמען שליוב מיט איהר ביים גלח, צי ביים ראבין, וויל זי מיך נישט, זאל זי אויסקלייבען אנ׳אנדערען. א מלחמה וועט זיין.

די שקצים האבען האלב־שכור׳ע געשמייכעלט, איינגעשטילט אנדרעי׳ען און אריבערגעקוקט צו חנה׳ן וועלכע האט זיך אוועקגעדרעהט פון שענק־טישעל און אריין אין אלקער.

ס׳האט זיך דערהערט א געקלאנג פון גלעקער און א פאסקען פון פערד אונטער׳ן פענסטער. דער גאנצער עולם אין שענק איז מיטאמאל שטיל געווארען און אויסגעניכטערטע געקוקט אויף די פרעמדע יודען, מיט ווייסען פראסט אויף זייערע בערד און אויף זייערע פוטערס.

עטליכע שקצים האבען זיך שטילערהייט ארויסגערוקט פונ׳ם שענק. און די איבעריגע האבען זיך פערקליבען אין אלקער, אין א ווינקעל. און אויפסניי גענומען טרינקען. זיי האבען מיט נייגיריגקייט געקוקט אויף די פרעמדע יידען, וואס זענען געזעסען ארום דעם גרויסען טיש, וואו איינער פון זיי, מיט א לאנגער גרויער באָרד, האט מיט א גענזענע פעדער עפעס אנגעשריבען אויף א ווייסען בויגען פאפיר, און ווי דער חתן אנ׳אויסגעפוצטער בחור, מיט רויטע צוויי באקען, האט זיך געדרעהט ארום חנה׳ן.

אנדרעי האט זיך געריסען פון די צוויי שקצים, וואס האבען איהם געהאלטען פעסט אין זייערע הענד און נישט אויפגעהערט פלאנטען מיט׳ן צונג. ער האט אזוי לאנג געטרינקען, ביז ער האט זיך אראפגעדוקט פון דער באנק און ווי א הרוג געבליבען ליגען אויף דער ערד.

ערשט, ווען ס׳האט א שטארקען הילך געטון, האט ער זיך אויפגעזעצט און מיט פערציטערטע קליינע אויגען, געקוקט אויף די שטיקלעך פאפיר, וואס האבען זיך געוואלגערט אויף דער ערד און אויף חנה׳ן, וואס האט מיט אלע פרעמדע זיך געקושט.

צוויי שקצים האבען איהם אויפגעהויבען פון דער ערד און איהם געשלעפט אהיים. אנדרעי האט זיך דעם גאנצען וועג געריסען צוריק אין שענק אריין און א ה׳זעריגער געשריגען:

— נישט לאזען זי פאר א פרעמדען אפגעבען. חברה, א מלחמה מוז זיין, א מלחמה.

דריטהען, און ווי אזוי כ׳וועט זיי ביידע שווער זיין באלד נאך טעלער־ברעכען איבערצייגען אויף „דו". זי האט געפרובט זיך פארשטעלען ווי אזוי איהר חתן וועט היינט אויסזעהן, האבען זיך אבער, ווי אויף צו־להכעיס, אין איהר מח אנגעפאנטערט דער לעהרער און אנדרעי און זי צעמישט.

מיט׳ן לעהרער האט זיך חנה בעגעגענט פאראיאהרען ווינטער, ווען זי איז נאך קיין פולע זעכצעהן יאהר נישט אלט געווען. ס׳איז געווען די צייט, ווען זי איז אין איינע עטליכע וואכען אויסגעוואקסען א גרויסע. דער לעהרער ביים לערנען מיט איהר, האט מיט בעהאלטענער נייגעריגקייט געקוקט אויף איהר, ווי איהרע גלידער ווערען פון טאג־צו־טאג פולער, רונדער און שפארען ארויס פון איהר ענגען קליידעל.

איינמאל זיצענדיג מיט איהר ביים טיש, האט ער צוגעריהרט זיין קני צו איהרער. איהר גאנצער לייב האט אין יענער רגע א ציטער געטון. עס האט זיך איהר מיטאמאל אויסגעוויזען, דאס די ערד ברעכט זיך אונטער איהרע פיס און עמיצער שטויסט זי אראפ אונטער פון א שווינדלענדיגער הויך. פון דעמאלט אן האט זי זיך ווי עפעס געשעהמט צו בעגעגענען מיט׳ן לעהרער׳ס אויגען. און קוים האט זי זיך מיט זיי אמאל נישט־ווילענדיג בעגעגענט, איז דאס גאנצע בלוט איהרס געקומען איהר אין פנים אריין און אין מח האט איהר גענומען רוישען ווי אין א מיהל.

אנדרעי׳ען האט חנה געקענט פון קינדהייט אן. ארויסגעוואקסען פאר איהר מיט זיין געוואנדען שעהנעם פנים, מיט די קליינע, בלאנדע וואנסען, און מיט דער האַרמאָניע אין מויל, איז ער ערשט עטליכע וואכען נאך׳ן לעהרערס אוועקפאהרען, ווען ער האט אנגעהויבען קומען מיט שקצים אין שענק אריין, חנה האט באלד דערפיהלט זיינע אויגען אויף זיך און פערגנבעט׳ה׳ט אלעמאל אויף איהם א קוק געטון.

עפעס ווי א מאגנעט האט זי געצויגען צו איהם, זי האט אבער שטענדיג איהם אויסגעמיידט און מורא געהאט מיט איהם צו בלייבען אליין. און איינמאל, א פארנאכט, אנהייב זומער איז דאס געווען, איז ער פלוצלינג אויסגעוואקסען נעבען איהר אויפ׳ן גארטען.

— איך קוק אזוי אויס ווי א שד, וואס דו האסט אזוי מורא פאר מיר — האט ער ארויסגעווארפען די האַרמאָניע פונ׳ם מויל און זיך צוגעלאזט צו חנה׳ן, וואס איז געשטאנען א צוטומעלטע און געשמייכעלט, מיטאמאל האט ער זי א ריס געטאן צו זיך און זי געקושט אויפ׳ן פנים און אויפ׳ן האלז. חנה האט זיך געהאלטען רוהיג אין זיינע שטארקע ארעמס, ביז עפעס א געדאנק האט א בליץ געטון אין איהר פערשכורטען מח — מלכה — מלכה פון שכנישען דארף, וואס איז ערשט נישט לאנגע אנטלאפען מיט א שקץ.

זי האט זיך א־ויסגעריסען פון זיינע ארעמס, איז אין אנטלאפען אין שטוב אריין און פון דעמאלט אן זיך געהיט פאר איהם, ווי פאר א נישט גוטען.

חנה איז אריין אין שטוב, מיט א פראסט, וואס איז זיך אויף דער טיר אין א געדיכטער פארע צעגאנגען.

— מאמע, שוין פון לאנג די אשטערען — האט זי אריינגערעדט אין דער פינסטער און א קוק געטון אויף די ווייס פראסט־אנגעמאלענע שויבען, וואס האבען, ווי בלינדע אויגען, מיט איבערגעצויגענע ווייסע הויטלעך, געגלאנצט אויף דער פינסטערקייט פון שטוב.

— נישטא קיין שייטעל האלץ אין שטוב, קיין ביסעל וואסער, און די קוה דארף מען אויסמעלקען, נאכטער — האט די סרולעכע זיך אויפגעכאפט פון איהרע געדאנקען, מיט א קול, ווייכער ווי תמיד, גענומען זאגען „גאט פון אברהם" און מיט נישט־צוגעשנוירעוועטע שיך זיך ארומגעשארט אין דער פינסטער.

כ׳איז אין שטוב באלד ליכטיג געווארען. חנה מיט א רויט, פון פראסט אנגעגאסטען פנים האט זיך אנגעהויבען דרעהען אריין און ארויס, זי האט אנגעטראגען האלץ און וואסער, אויסגעמאלקען די קוה און אויפגערוימט די שטוב.

ערב א זונטאג איז אין שענק תמיד פול געווען. יעדער איינער, וואס איז געגאנגען פון דער ארבייט, צי פון כאלאווארק, צי פון וואלד, מיט׳ן וואכענגעלט אין קעשענע, האט אפגעטראטען אין שענק, אפילו די רייכערע פויערים אין די ווייסע באראנאווע פעלצען האבען שבת־צו־נאכטס, מיט לייזיגע פלעשער אונטער די פאלעס, זיך אריינגעכאפט אין שענק אריין.

די פאראבקעס האבען צוליב דעם זונטאג אויסגעגלאנצט זייערע שטיוועל אנגעשמירט די האר מיט פעטען, און אלע מיטאמאל זיך אריינגעשפארט אין שענק אריין.

— א פראסט סרולעכע. אזש די קליאמקע קלעפט זיך צו די הענד — האט דער „עלטסטער" א הויכער, שווארצער שקץ, מיט גרויסע אויסגעשטשערבעטע ציינער, זיך צוגעלאזט צו דער סרולעכע וואס איז געשטאנען ביי דער קיך, און אויפגעוואַרימט די צוגעגרייטע מאכלים פאר די מחותנים.

— איך בעט דיך, ביזט דאך א גוטער, וועה, די חברה זאל זיך היינט פריה צונעהן און נישט אפּקלעבען די סטעליע מיט אפשניצלעך פון ציגארען. געסט דארפען באלד אנקומען, — האט זי איהם געוויזען אויפ׳ן שמעקענדיגען געבראטענס.

— אפשר א חתן צו חנה׳קען? — האט ער נייגעריגער זיך נאכגעפרעגט.

— מארגען וועל איך אלעמען געבען אויסצו־

די גרעסטע זאכען אויף דער וועלט

פון ז. האבער

מיר לעבען אין דער צייט פון טעכנישע ערפינדונגען און מיר האבען פערלוירען דעם בעגריף פון גרויס און קליין. קוקען מיר זיך צו צו עפעס א גרויסער אדער קליינע זאך, אזוי מיינען מיר, אז קיין גרעסערע אדער קלענערע איז שוין גאר נישטא אויף דער וועלט. דעריבער איז אינטערעסאנט צו מאכען א קליינע בעטראכטונג איבער די „גרעסטע זאכען", וואס זענען באמת פערהאן אויף דער וועלט.

דאס גרעסטע הויז אויף דער גאנצער וועלט איז דאס הויז פון די פעראייניגטע וואל־געזעלשאפטען אין ניו־יארק. דאס הויז איז 284 מעטער הויך און דער פונדאמענט איז פערציג מעטער טיף אונטער דער ערד. פונדעסטוועגען איז אט דאס הויז דאס העכסטע הויז אויף דער וועלט בלויז לויט דער גרויס. אין שטח אבער איז אין טשיקאגא געבויט געווארען א גרעסער הויז. בשעת דער ניו־יארקער בנין האט בלויז דרייצעהן מיליאן קוביק־פוס אין שטח — האט דאס הויז פון די מעבעל־געזעלשאפטען אין טשיקאגא נישט ווייניגער, ווי 26 מיליאן קוביק־פוס אין אומפאנג.

די העכסטע געביידע אין דער וועלט איז נאך אבער אלץ דער אייפעל־טורעם אין פאריז מיט זיינע דרייהונדערט מעטער.

דער גרעסטער דענקמאל אין דער גאנצער וועלט, איז ביז נישט לאנג געווען דאס פרייהייטס־דענקמאל אין ניו־יארקער האפען. דער דענקמאל האט 47 מעטער הויך און שטעלט פאר מיט זיך א געטין מיט א פאקעל. בלויז אין קאפ פון דער פיגור האבען 40 מענשען בעקוועם פלאץ און אין דעם פאקעל, אין וועלכען ס׳זענען פערהאן טרעפ צום ארויפגעהן, קענען 17 מענשען גאנץ גוט זיך בעוועגען. אין דער לעצטער צייט האט מען אבער אין עגיפטען אויסגעגראבען די ספינקס און עס ווייזט זיך ארויס, אז זי האט א הויך פון פופציג מעטער, דער פנים אליין איז א פינף מעטער ברייט. אלזא, לאזט דאס די אמעריקאנער נישט רוהען און זיי בויען איצט א דענקמאל פאר׳ן גענעראל לי, וואס וועט זיין דער גרעסטער אין דער וועלט.

די גרעסטע בריק איז די ברוקלין־בריק אין ניו־יארק, זי וועגט 130 טויזענד צענטנער, איז 1800 מעטער לאנג, און דרייהונדערט מעטער ברייט. די בריק האט אפגעקאסט פופצעהן מיליאן דאלאר.

די גרעסטע הענגע־בריק איז די נייע בריק איבער׳ן הודסאן, וואס פעראייניגט ניו־יארק מיט ניו־ערסי. זי איז בלויז 1460 מעטער לאנג, האט אבער צוויי שטאק. אויפ׳ן אויבערשטען שטאק געהען מענשען און עס פאהרען אכט טראמוואי־ליניעס, אויפ׳ן אונטערשטען שטאק פאהרט די באהן.

דער לענגסטער קאנאל איז דערווייל דער קייזער־קאנאל אין כינע מיט 1854 קילאמעטער.

די גרעסטע שטאט אין דער וועלט בנוגע איינוואוינער איז לאנדאן, אבער בנוגע דעם שטח איז עס בערלין. מיט זיינע 88 טויזענד העקטאר.

די גרעסטע קירכע אין דער וועלט איז די פעטערסקירכע אין רוים, ביי וועלכער די ארבייטע האבען געדויערט 430 יאהר. פופציג פויפסטען זענען אין דער צווישענצייט געשטארבען.

די גרעסטע ארגעל איז אין דעם קליינעם רייטשען שטעטעל פאסוי. זי האט 16 טויזענד פייפעליך, וועלכע גיבען ארויס איבער 200 פערשידענע ניגונים.

דער גרעסטער גלאק אויף דער וועלט איז מיט עטליכע יאהר צוריק געגאסען געווארען אין אסאקא, אין יאפאן, לכבוד דעם 700 יעהריגען יובילעי פונ׳ם יאפאנישען העלד שאקא. דער גלאק איז 8 מעטער הויך, זיבעצעהן מעטער אין שטח און 140 טויזענד קילא שווער.

די גרעסטע ביבליאטעק איז די פאריזער נאציאנאל־ביבליאטעק מיט מעהר ווי פיר מיליאן ביכער און א האלבען מיליאן מאפעס, הונדערט־טויזענדער כתבי־יד וכדומה.

דאס גרעסטע בוך איז די געשיכטע פון די רעוואלוציעס, וועלכעס איז א־רויסגעגעבען געווארען אין לאנדאן, אין גרויסען לעקסיקאן־פארמאט. דאס ווערק האט 120 בענדער, יעדער באנד האט טויזענד זייטען. דאס ווערק וועגט פינף צענטנער.

דאס גרעסטע בילד איז דער „גן־עדן" פון טינטארעטא, וועלכעס געפינט זיך אין דאושע־פאלאץ אין ווענעדיג. דאס בילד איז 26 מעטער לאנג און 11 מעטער הויך.

די נאטור האט אויך בעשאפען גרויסע בעשעפענישען. אין מיטעל־אמעריקע לעבט א פלייגעלע, דער „ערעבס", וועלכעס האט א לענג פון א האלבען מעטער.

אויף סומאטרא וואקסט א בלום, וועלכען די באטאניקער רופען „די ארנאלדי", וואס האט א מעטער אין דער ברייט. זי איז בלוי און האט אין דער מיטען סאמעטענע ראזע פערים. די בלום וועגט פופצעהן פונט. בכדי די בלום צו בעגיסען, באדערט זיך אויף א מאל זיבען ליטער וואסער.

אויסטראליע איז דאס גרעסטע גאלד־לאנד אויף דער וועלט. דאס גרעסטע שטיק גאלד וואס מ׳האט ביז היינט געטראפען, האט געוואויגען 95 קילא, און האט געהאט א ווערט פון 48 טויזענד דאלאר.

דער גרעסטער גביר איז היינט דער אויטאמאביל־קעניג פארד, וועלכער האט איצט א גרעסערען פערמעגען ווי דער נאפט־קעניג ראקפעלער, וואס איז ביז נישט־לאנג געווען דער רייכסטער מענש אויף דער וועלט.

דער גרעסטער יריד אויף דער וועלט ווערט צוויי מאל אין יאהר אפגעהאלטען אין לייפציג. עס קומען אן אנ׳ערך 250 טויזענד סוחרים פון ארבע פינות עולם. די געשעפטען, וואס ווערען דארט אפגעשלאסען מאכען אויס אנ׳ערך 5 מיליארדען דאלאר א יאהר.

„דער שווארצער טויט“

שוידערליכע בילדער פון דער צייט, ווען אין אייראפא האט געבושעוועט די שווארצע פעסט *)

א שרעקליכען בילד האבען פארגעשטעלט מיט זיך די גאסען פון יענע שטעט, אין וועלכע די פעסט האט געהערשט. עס האבען זיך געוואלגערט בערג מיט הונדערטער און טויזענטער טויטע מענשען, וועלכע די פעסט־גרעבער האבען נישט בעוויזען צו בע־גראבען. צווישען די טויטע זענען אויך געלעגען א סך טויט־קראנקע, אזעלכע, וועלכע האבען נישט קיין כוחות זיך צו בעוועגען און אוועקצוקריכען אין אנדערע ערטער. אין די גאסען האבען זיך ארומגע־דרעהט מענשען ווי די שאטענס, אויסגעמאטערטע, פון ווייטאגען און פון הונגער, ווייל עס איז זעהר שווער געווען צו קומען צו א ביסעל שפייז, און פאר א לעבעל ברויט אדער שטיקעל פלייש האבען מענשען אפגעצאהלט גאנצע פערמעגענס. עס פלעגען זיך כסדר ווידערהאלען סצענעס וואו א באנדע הונגעריגע פלעגען בעפאלען א מענשען, וועלכער האט געטראגען שפייז הורכ'ן גאס, און דאס געווכט פון איהם אפצונעהמען מיט געוואלד.

אין די געשלעגען פון מענשען האבען זיך אר־ריינגעמישט הינט, קעץ, וועלכע האבען צו יענער צייט פערפלייצט די שטעט און האבען ארויסגעריסען ביי די מענשען דעם לעצטען ביסען פון מויל. די פעסט־גרעבער ווידער זענען ארומגעגאנגען איבער די גאסען, ווי די הערשער, האבען געטוהן, וואס זיי האבען נאר געוואלט, האבען בעגראבען לעבעדיגע מיט די טויטע צוזאמען, האבען אויסגעראבעוועט הייזער און פערמעגליכע מענשען, און האבען גע־פראוועט ווילדע אויסגעלאסענע הוליאנקעס אין די גאסען; זיי האבען נישט דורכגעלאזט קיין איין פרוי וואס זיי וואלטען איהר נישט פערגוואלטיגען, ווען זיי זענען אריין אין א הויז און געפונען א קראנקע פרוי, האבען זיי איהר אויך נישט געשוינט; און עס זענען אפילו געווען מעהרערע פאלען, ווען די טויטען־גרעבער האבען געפראוועט שענדליכע שטיה מיט די געשטארבענע פרויען, צום אומגליק פון דער גאנצער בעפעלקערונג פון די שטעט און דערפער, וועלכע האבען פון די שרעקליכע און גרויזאמע טויטען־גרעבער געליטען אפשר נאך מעהר, ווי פון דער פעסט, האט די פערהארטעוועטע קברנים קיין זאך נישט געשארט, און מיט אויסנאהמע פון עלטערע פאלען, האבען זיי זיך אויסגעלאסט פון דער פעסט און זיי האט צו ווי קיין צוטריט נישט געהאט.

געשלעכטליכע אויסגעלאסענקייט אלס מיטעל נעגען קראנק ווערען

אזוי, ווי אין אלע צייטען פון גרויסע אומגליקען דורך וועלכע גאנצע פעלקער ווערען ארומגענומען און וואס מען מיינט שוין, אז די וועלט געהט אונ־טער, האט אויך אין דער צייט פון דער פעסט געהערשט די שרעקליכסטע געשלעכטליכע אויסגע־לאסענקייט. די עפאכע פון דעם שווארצען טויט איז געווען די אויסגעלאסענסטע צייט אין דער גע־שיכטע פון דער מענשהייט. די גאנצע וועלט האט רעמאלט פערלוירען דעם בעגריף פון זיטליכקייט און אנשטענדיגקייט, ווייל מען האט זיך געטראכט: „עט, די וועלט געהט דאך סיי־ווי אונטער. איז ווע־ניגסטענס ארייבכאפען אלץ, וואס מען קען נאר, ווי לאנג מען לעבט נאך!“ און מען האט טאקע אזוי געטוהן.

א היסטאריקער פון יענער צייט שרייבט: „די מענשען פערטראכטען זיך לחלוטין נישט וועגען דעם וואס מען טאר און וואס מען טאר נישט, וואס עס פאסט און וואס נישט, נאר יעדער איינער'ס טוט אלץ, וואס איהם געפעלט, און דאס טוען נישט נאר פשוטע מענשען, נאר טאקע די גייסטליכע, און זיי געהען צום בערוהיגען פאראיס, און טוען מעהר זינד און שלעכטס, ווי אלע אנדערע“.

דער נאאיווער היסטאריקער האט מסתמא נישט געוואוסט, אדער ער האט זיך נישט געמאכט ווי־סענדיג, אז טאקע די גייסטליכע, די גלחים און די מאנאכען און די אלע כלי־קודש זענען געווען די זינדיגסטע און אויסגעלאסענסטע מענשען, און זיי האבען אלעמען געגעבען דעם ביישפיל, אין דער צייט פון דער פעסט, צום ביישפיל, האבען די גלחים געפרעדיגט, אז דער גאנצער אומגליק קומט פון דעם, וואס מענשען קארגען דאס, וואס זיי פערמאגען און שאלעווען פאר דעם אנדערען דאס ביסעל גוטס זייערס, און דעריבער מוז יעדער איינער איבערגעבען זיין פרוי, זיינע טעכטער און זיין פערמעגען צום אלגעמיינעם געברויך. און עס האבען זיך טאקע געפונען אזעלכע מענשען, וואס האבען געפאלגט די גלחים און האבען געגרינדעט געזעלשאפטען, אין וועלכע יעדענס פערמעגען און יעדענס פרוי איז געווען א בשותפות'ע זאך. און אלץ, וואס איינער האט פערמאגט, האט יעדער מיטגליד פון דער גע־זעלשאפט זיך דערלויבט געקאנט בענוצען. די אויס־געלאסענהייט פון די גלחים איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז זיי האבען אפילו אין א סך קירכען געלאזט אויסמאלען אויף די ווענד די שענדליכסטע און אויסגעלאסענסטע בילדער, און איצט קען מען נאך אויך זעהען אין מעהרערע אייראפעאישע קירכען א ווענליכע בילדער אויף די ווענט. אין א מאנוסקריפט פון יענער צייט וואו עס ווערט בעשריבען די אויס־געלאסענהייט פון דעמאלט, איז אויך פערהאן אנ'־ארט, וואו עס ווערט געשילדערט דאס בילד, וואס האט זיך אפגעשפילט אין די קלויסטערס, ווען די פרומע פלעגען קומען טון תפילה, דארטען צווישען אנדערען געזאגט:

נאכדעם, ווי דער גלח פערענדיגט זיין דרשה, אדער נאך דער אלגעמיינער תפילה, האבען אלע מאנאכען זיך ארויפגעווארפען אויף די גלויביגע פרויען, און די נאנעס זענען פון זיי אויך נישט אפ־געשטאנען און יעדע איז צו צו א מאן, וועלכער איז איהר געפעלען, און אונטער דער העלער בעלייכטונג פון קירך האבען זיך פאר אלעמען אין די אויגען אפגעשפילט די אויסגעלאסענסטע סצענעס, און די מאנער און די פאטערס, האבען געמוזט צוזעהן, ווי די אויסגעלאסענע גלחים פערגוואלדיגען אויף זיי־ערע אויגען זייערע פרויען און טעכטער. און ווי האבען געמוזט שווייגען, און נאך מעהר: נאכדעם, ווי די גלחים האבען זייער ארבייט אפגעטון, האבען זיי נאך אויפגעפאדערט אלע פאטערס און ברידער, וועלכע זענען געווען אין קירך, זיי זאלען פערגוואלטי־גען זייערע אייגענע טעכטער און שוועסטערען“. אנ־דערע היסטאריקער בעשרייבען ווי איבער די גאסען פון פאריז און אנדערע גרויסע שטעט פלעגען אין די פעסט־צייטען ארומגעהן נאקעטע פרויען און זיי פלעגען זיך אנבאטען יעדען פערבייגעהער, ווייל זיי האבען געגלויבט, אז דאס איז א גוטער מיטעל געגען קראנקווערען.

מענשען פרעסעריי אין דער פעסט־צייט

אבער נישט נאר געשלעכטליכע אויסגעלאסענ־הייט אליין האט געהערשט אין אייראפא אין דער צייט פון „שווארצען טויט“, נאר אויך גייסטיגע אויס־געלאסענהייט, ווילדע אבערגלויבענס און זאבאבאנעס און הפקרות אין אלע הינזיכטען. מיט א מענשענס לעבען האט מען זיך, פערשטענדליך, אבסאלוט נישט גערעכענט, און צוליב יעדער קלייניגקייט האט מען באלד אריינגערוקט א מעסער אין זייט און עס איז נישט געווען קיין קלאגען און קיין ריכטער. און האט רען טאקע א מענשליכער לעבען געקאנט האבען א גרויסען בעטרעף אין דער צייט, וואס מען האט געזעהען, ווי ארום פאלען ווי די פליגען צעהנ־דליגער און הונדערטער טויזענדער מענשען? אלע, וועמען עס איז נאך געלונגען לעבעדיגערהייט זיך אר־רויסצוכאפען פון די דערפער, האבען זיך אויסבע־האלטען אין די וועלדער און האבען זיך צוזאמענגע־נומען אין רויבער־באנדעס, וועלכע האבען ארויפגע־ווארפען א שרעק אויף די שטעט. אלע, די אריסטא־קראטען, די אויבערשטע פון שטויטעל, און די ארי־כעלייט זענען שרעקליך פערווילדעט געווארען, און זענען ענליכער געווען צו חיות, איידער צו מענשען. די גאנצע עקאנאמיק פון די מלוכות איז אין יענע צייטען בעשטאנען אין רויבעריי. און די גאנצע פא־ליטיק איז געווען הוילע פאלשקייט און רציחה. האט עמיץ געוואלט אומברענגען זיין פיינד, האט ער איהם איינגעלאדען צו זיך אויף א באל, און אין רעכטען מיטען פון דער הוליאנקע האט ער איהם אפען פאר אלעמען אין די אויגען דערשטאכען און זיין קערפער ארויסגעווארפען פאר די הינט.

עס זענען געווען א סך רויבער־באנדעס וועלכע האבען זיך געשטעלט אלס ציל צו בעקעמפען דעם גלויבען אין גאט, און דער פיהרער פון איין גרויסער באנדע, וואס האט געהאלטען אין שרעק גאנץ דייטשלאנד און איטאליען, דער דייטש אורס־לינגען, האט אפילו געטראגען א האלדבאנד מיט אן אויפשריפט: „דער פיינד פון גאט, פון מענש־ליכקייט און פון רחמנות“. און ער האט טאקע דורכ־געפיהרט זיינע דריי פרינציפען מיט דער גרעסטער גרויזאמקייט, וואס מען קאן זיך נאר פארשטעלען.

אין א סך שטעט האבען זיך אפילו געגרינדעט בעקטעס פון אזוי־גערופענע „לוציפעראנער“, ד.ה. אזעלכע, וועלכע גלויבען אין דעם שטן, און לוצי־פער, און זיי האבען אפען געפרעדיגט, אז דער אמתער בעלעבאס פון דער וועלט איז נאר לוצי־פער, און אז גאט, וועלכער הערשט איצט איבער דער וועלט האט פערכאפט די מאכט מיט געוואלד, און די קריסטליכע ערד, וועלכע האט שטענדיג מיט פייער און שווערד פערטיליגט זייערע קלענסטע נישט־גלויביגקייט אין דעם קריסטליכען גאט, האט דא זיך נישט געהרייסט אריינצומישען: ערשטענס, ווייל די לוציפעראנער זענען געווען זעהר א שטארקע סעקטע, נאך פילצאהליגער און בעסער ארגאניזירט, איידער די גלחים אליין, און צווייטענס איז דעמאלט געווען א צייט, וואס די קירך האט זיך נישט פער־נומען מיט פאליטיק, די גלחים זענען צו שטארק אר־ריינגעטון געווען אין זינד און אויסגעלאסענקייט, און זיי האבען זיך איינפאך נישט געוואלט אפגעבען מיט פאליטישע ענינים, אזא שטימונג האט שוין דער־מאלט געהערשט ביי אלעמען, אז מען מוז זעהען אר־ריינצוכאפען וואס מעהר פון דער וועלט, און נישט צו טראכטען וועגען אנדערע זאכען.

רעמאלט האבען זיך אויך די פויערים אפגע־רעכענט מיט זייערע גראפען און הערשער פאר די פיל יאהרען, וואס זיי זענען אונטערדריקט געווען. עס איז זעהר אפט פארגעקומען אז א מחנה פויערים איז בעפאלען א שלאס, האט צוזאמענגענומען די אריסטאקראטישע משפחה, און האט אויסגע־בראטען דעם מאן פאר די אויגען פון זיין פרוי און פון זיינע קינדער. נאכדעם האט מען געצוואונגען דער פרוי און די קינדער אויפצועסען דאס געבראטענע פלייש פון זייער מאן און פאטער, און צום סוף האט מען די גאנצע פאמיליע געטויט נאך שרעק־ליכע פייניגונגען, און נאכדעם, ווי מען האט די פרויען פערגוואלטיגט.

שרעקליכער פון אלץ איז אבער געווען די מענשען־פרעסעריי אין דער צייט פון „שווארצען טויט“. אין די לענדער האט, ווי שוין געזאגט, גע־הערשט א שרעקליכער הונגער, מענשען זענען געפאלען אין די גאסען און דעריבער פלעגט כסדר פארקומען, אז מענשען זענען בעפאלען איינער דעם אנדערען, און ווער עס האט געזיגט, דער האט אויפגעגעסען דאס פלייש פון דעם בעזיגטען. א סך מאל האט געטראפען, אז קינדער האבען אויפגעגעסען זייערע עלטערען, און עלטערען האבען פערצערט זייערע קינדער. אין דער צייט פון דרייסיג־יאהריגען קריג זענען באנדעס וועלנער ארומגעגאנגען איבער די דערפער, און ווען מען האט שוין קיין זאך נישט געפונען וואס צו עסען, האט מען אויסגעקוילעט די אייטוואוינער גופא און מען האט אפטמאל אויפ געגעסען זייערע פלייש.

די פערווילדעטקייט פון די מענשען האט זיך אויסגעדריקט נישט נאר אין דעם אליין נאר אויך אין דער פערגוואלטיגונג פון טויטע פרויען. עס איז נעמליך געווען איינע פון די שרעקליכסטע מארעס פון יענער עפאכע די פערגוואלטיגונג פון געשטארבענע פרויען. בעזונדערס האבען זיך דערמיט פער־נומען די פעסט־קברנים, און זייער אפט האט גע־טראפען, אז פרויען, וועלכע זענען נישט געווען טויט און וועלכע זענען געלעגען נאר אין א הינער־פלעט, האבען זיך אויפגעכאפט פון זייער שלאף אונטער די גרויזאמע שענדונגען פון די גרעבער, און זיי זענען טאקע באלד אויפ'ן ארט אויף אנ'אמת'ן געשטארבען פון שרעק.

ד"ר ל. מ.

*) זעה „נייער פאלקסבלאט“ נומער 82.

גאלדענע גליקען

(ראמאן)

15)

קיצור פונ'ם ראמאן

דער יונגערמאן רזשעק בערמאן, וועלכער האט זיך צוריקגעקעהרט פון דרום־אמעריקא דערצעהלט וועגען זיך, אז ער האט דארט געפונען אנ'אומ־בעוואוסט ארט, וואו עס זענען דא גאלד־גראבען. ער וויל די גרובען עקספלואטירען, און ער קומט קיין לאנדאן, כדי צו געפינען צווישען די לאנדאנער פינאנציסטען אזא איינעם, וואס זאל אין דעם ענין א ריינלעגען קאפיטאל. אזא איינעם געפינט ער נישט, און אז נאך לאנגע ארומוואנדערונגען איז ער זיך שוין אין דער לאנדאנער הילף כייאש, בעשליסט ער צו פאהרען קיין ניו־יארק זוכען קאפיטאליסטען. אין לאנדאן האט ער קיינעם נישט קיין בעקאנטע, חוץ איינעם זיינעם א חבר פון דרום־אמעריקע, אזא ארימען גליק־זוכער, ווי ער, א געוויסען ביל לאזאן, וועלכער קאן איהם אבער העלפען נאר מיט א קרעכץ. בע תבערמאן איז שוין איננאנצען גרייט צו אוועקפאהרען, און שפאצירט איינער אר־ליין אין אווענד ביי די ברעגען פון דער טעמזע, שטעלט איהם פלוצים אפ איינער א מערקווירדיגער פערשוין, וועלכער שטעלט זיך איהם פאר אלס בע־קאנטער מיליאנער סאלאמאן נאטאן, און וועל־כער זעהט אויס אזוי עהנליך צו איהם, בערמאנען, פונקט ביידע וואלטען זיי געווען א צווילינג...

נאטאן דערקלערט, אז אזא איינעם, וואס זאל אויסזעהען פונקט ווי ער, האט ער געזוכט, און נאך א לענגערען שמועס אין א רעסטאראן ווערט צווישען זיי ביידען, צווישען נאטאנען און בערמאנען, אפגעמאכט, אז היות נאטאנען דעם מיליאנער דראהט עפעס א מוראדיגע געפאהר, זאלען ווי זיך אויף דריי וואכען בייטען מיט די ראלען — בערמאן זאל ווערען פאר דער וועלט דער מיליאנער נאטאן; ער זאל וואוינען אין זיין הויז אין משך פון די דא־זיגע דריי וואכען. דערפאר בעקומט א שכר טרחא אכט טויזענט פונט, און אויב נאך דעם בעשטימטען טערמין וועט ער ארויס א לעבעדיגער, קאן ער טון מיט זיך וואס ער וויל. נאטאן גיט איהם אויב מיט זיך געגויעם פלאן פון זיין וואוינונג; ווער עס זענען זיינע שונאים און וואס פאר א געפאהר עס דראהט איהם, זאגט ער איהם נישט, ווייל ער ווייסט אליין נישט — דערקלערט ער — פון וואנען זי קען קומען, נאר דרך אגב ווארענט ער איהם נאך, אז ער האט אנ'אומבאפאטישען שוועסטער־קינד, א געוויסען מאריס פריימאן, וועלכער וואוינט אין א פאר שעה ריזע הינטער לאנדאן. ער זאגט אד־בער ארויס א גוטע מיינונג וועגען זיין איינגענעם לאקעי מילפארד, צו וועלכען ער האט צוטרוי.

דערצעהלט רזשעק בערמאן, ווי ער האט גע־מאכט דעם עפגעהרליכען אפמאך מיט'ן מיליאנער, און ווי ער פערברענגט די ערשטע נאכט און דעם ערשטען טאג אלס סאלאמאן נאטאן ביי איהם אין הויז; ווי קיינער פון דער דינערשאפט, און ווי דער אנגעקומענער מאריס פריימאן דערקענען נישט, אז ער איז א פערשטעלטער.

ער דערצעהלט, ווי אין דער ערשטער נאכט פרובט אויף איהם מאכען אנ'אטענטאט אנ'אומבע קאנטע זעהר שיינע מיידעל, וועלכע רופט זיך אן מאריא סאלאנאן; און אזוי ער מיינט אים די קויל פון איהר רעוואלווער, און ווי אזוי ער לאזט זי פראנק און פריי, דערזוימענדיג זיך פון איהר, אז איהר טאטע איז זי בעגאנגען דערפאר, ווייל ער, „נאטאן“ האט דערהרגעט איהר פאטער... אויפ'ן צווייטען טאג — דערצעהלט ער — אז מ'האט פערסמט זיין (נאטאנס) לאקעי, מילפארד'ן, און מאריס פריימאן רעדט איהם צו, ער זאל מיט איהם צופאהרען דינגען אנ'אנדער לאקעי:

— יא, אגב — האט זיך מאריס אפגערוי־פען, ווען מיר זענען ארויס אויף דער גאס — איהר ווילט בכלל נעהמען אנ'אנדער לאקעי, אדער נאר צייטווייליג, כל זמן מילפארד איז נישט מיט אנ־לעמען?

— זעלבסטפערשטענדליך, נאר אויף א צייט — האב איך געענטפערט — אהן מילפארד'ן קאן איך זיך נישט בעגעהען.

— נו, דאס איז לייכט אדורכצופיהרען. איך גלויב, אז נאך היינט אין אווענד וועט איך סיגרעט וויס קאנטאר צושיקען א מענשען.

אומגעריכט האט זיך לעם אונז אפגעשטעלט א אויטא, און אן אנ'עלטערער מענש אין א צילינדער האט זיך ארויסגערוקט פון פענסטערל.

— גוט מארגען, מיסטער נאטאן! — האט ער אויסגערופען — איך בין זעהר צופרידען איך צו טרעפען!

די בעגריסונג האט מיך זעהר געשמייכלט, אבער איך האב דאך קיין בלאסע אהנונג נישט געהאט ווער, איגעטליך, דער בעגריסער איז.

צום גליק האט מיר מאריס ארויסגעראטעוועט.

ער האט אהינטערגענומען דעם הוט און אויס געשטרעקט די האנד.

— גוט מארגען, לארד לאמערספילד! וואס מאכט עפעס לעדי לאמערספילד?

דער לארד האט נישט געלייגט קיין אכט אויף מאריס'ן, ער האט קאלט א שאקעל געטאן מיט'ן קאפ, ארויסגעמורמעלט „אזוי יך“, און זיך געווענ־דעט צו מיר:

— איך האב מיט אייך עפעס זעהר א וויכ־טיגע זאך איבערצורעדען.

— איך בין שטענדיג גרייט אייך צו דינען! — האב איך פריינדליך געענטפערט.

— איהר וועט מארגען אווענד זיין אויף דער אויפנאהמע ביי סענגאט'ן?

— יא!

— אויסגעצייכענט! מיר וועלען זיך, אלזא, דארט טרעפען און זיך אדורכשמועסען. עס וועט זיין נישט קיין סך צו רעדען. עטליכע מינוט איננאנצען.

מאכענדיג צו מיר א פריינדליכען צייכען מיט דער האנד, וואס האט זיך אבסאלוט נישט בעצויגען צו מאריס'ן, האט ער געהייסען דעם שאפער ווייטער פאהרען.

— א וואויל מענטשעל אט א דער לאמערס־פילד! — האב איך אויסגערופען מיט דער כוונה ארויסצוקריגען עפעס ביי מאריס'ן.

נאכקוקענדיג דעם אוועקפאהרענדען אויטא, האט מאריס געענטפערט.

— כ'זויס נישט. צווישען די מיניסטארען האט מען איהם נישט איבעריג ליב.

דאס איז פאר מיר געווען טשיקאווע צו זיי־סען, ווייל אין די ענינים פון דער ענגלישער פאליטיק בין איך געווען טויט ווי אלע טויטע.

— אפשר פערשטעהט איך אייך נישט גוט — האב איך דרך אגב'דיג געווארפען א בעמערקונג — מען האט דאך אונז אלעמען נישט איבעריג ליב.

מאריס האט א קוק געטון אויף מיר מיט פער וואונדערונג.

— א מאדנע שטימונג ביי אייך היינט!

איך האב פערשטאנען אז מיין אויזטינע האל־טונג און דער טאן פון מיינע רייד איז נישט שטארק עהנליך צו נאטאנ'ס. און איך האב זיך בעמיהט מיין פעהלער אין דער היגזיכט צו פעררריכטען.

— עס איז נוצליך פון צייט־צו־צייט צו זיין גוט ברודעריש, — האב איך געזאגט — כאטשבי צו־ליב פערשידענארטיגקייט.

מאריס האט זיך טהוקען פונאנדערגעלאכט.

— יא, כיט לאמערספילד'ן זענט איהר שוין געווען צופיל גוט־ברודעריש.

עפעס א הינטער־כוונה האט געשטעקט אין זיינע ווערטער, אבער איך האב נישט געהאט קיין דרייסטקייט זי אויפצוקלעהרען, מורא־האבענדיג אר־רויסצורופען א פערדאכט.

אויף א ראג האט מאריס אפגעשטעלט זיין אויטא.

מיר זענען אנגעקומען פאר א קליין הויז מיט א קוואדראטנעם מארמארנעם טאוועל אויפ'ן טויער:

„סיגדעוו און קאמפ.

קאנטאר צום שאפען דינערשאפט“.

אין קאנטאר גופא האט אונז בעגעגענט א חשובער, בארדיגער עלטערער מאן, וועלכער האט אונז ליבענסווירדיג דערלאנגט ווייכע לעדערנע שטול לען צו אוועקזעצען זיך.

— גוט מארגען! — האב איך בעגריסט דעם אלטען.

דער אלטער האט זיך איידעל פערנויגט. ש אא צוטער מארגען, מיינע נגעדיגע הערען!

— צי קענט איהר מיר נישט שיקען א לאקעי אויף עטליכע טעג. מיין לאקעי איז מיר שטארק קראנק געווארען.

דער אלטער האט פערבראכע זמיט דיהענר.

— נאט מיינער! ס'ארא ענמת נפש! איהר זענט דאך דער מיסטער נאטאן, סאלאמאן נאטאן? מיר האבען געהאט דעם כבוד און פערגעניגען, און איך האב קיין טעות נישט, צו שאפען פאר אייך דינערשאפט!

דאס איז אויך געווען פאר מיר א נייעס אבער איך האב זי אונטערגעשלאגען, און געענטפערט:

(פארטזעצונג קומט)

הומאר ■ דער קונדס ■ סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

צו וואס זיי שטייען

— וואס איז דאָ ס'געשטיי?
— דאָ קוקט מען אויס פון וואַנען מען וועט נעמען אויף פסח

פּאָליטיק פון דער וואָך

אונזערע פּאָליטיקער האָבען אַזעקגעלעגט אַלע פּאָליטישע עסקים און האָבען זיך גענומען צו באַקען מצות. ס'איז דאָך עפּעס מצות-סעזאָן.

די פּאָליטישע אַרענע איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ מצות-בעקעריי און אונזערע פּאָליטיקער האָבען זיך איינגעטיילט מיט דער אַרבייט:

פּואַנקאַרע רעדעלט רייטשלאַנד; שטרעזעמאַן גיסט אויף פראַנקרייך; טשעמבערלען קנעט דאָס רייטש-פראַנצויזישע טייגעל; אַמעריקא ריטשט אין אויזען און באַקט אייראָפּע; מוסאָליני וועלגערט די פעלקער-ליגע; בענעש איז משגיח איבער דער אייראָפּעאישער בעקעריי; זאַלעסקי רעדלאַנגט וואָלדעמאַראַס'ן; וואָלדעמאַראַס הייצט דעם ליטווישן-פּוילישען אויווען; די סאָוועטען נעהן נישט אריין אין דער בעקעריי צוליב חמץ.

דאַרף מען זיך דעריבער נישט וואונדערען, וואָס עס איז איצט שטיל אין דער פּאָליטיק. אז מען באַקט מצות, נעהט די פּאָליטיק אין דער זייט.

עס איז איצט מצות-סעזאָן.

אַ זיצונג וועגען פסח-הילף

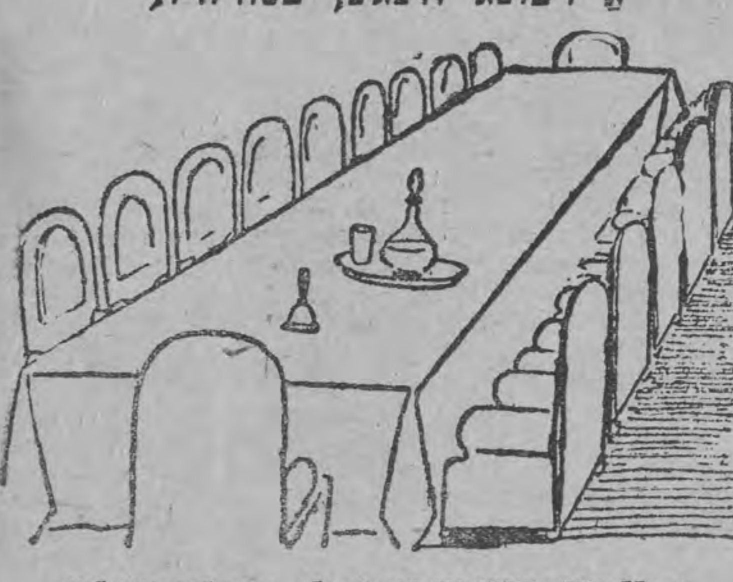

די כלל-טוער האָבען זיך צוגעשטעלט אין פולען קאַמפּלעט

אַ מצה-לידעל

מען באַקט איצטער מצה
מיט האַנר און מאַשינעס,
עס באַקען זיך מצות
אין אַלע מדינות;

עס באַקען, רבותי,
אפילו נישט יודען;
עס רוישען מאַשינעס
און קאָכען און זידען.

עס „מישען" זיך פּריאָטקעס
און „מ'באַקען" זיך שקרים,
עס מאַטשעט כסדר
פון שנאה דער וואָרעם;

מ'באַקט און מען „רעדעלט"
מחלוקות כסדר,
נאָר ס'וועלט זיך נישט
דערציילען פון חדר.

אָט מעשה-משעכאָוויטש
און סיים-טריבונאַלען,
אַ רייה מיניסטאָרען
ווי מצה עס פאַלען.

מאַרשאַלעק-גערוכטען
„פערברענטע" ווי מצה,
מען וואַרפט זיך כסדר
מיט קאָמפּראָמיטאַציע.

שמערעלע.

אַ פּראָווינצער צאַהלער

איך האָב זיך מיין וועג אין צאָהלען חובות; ווען מען מאָהנט ביי מיר, ערקלער איך, אַז איך וועל קיינמאָל נישט צאָהלען, ווייל איך האָב פיינט אַז מען מאָהנט, ביי מיר, און ווען עמיצער מאָהנט נישט, דאַן וואַרט איך ביז ער מאָהנט!

א לאָדזער.

קאָנדוקטאָר (אויף אַ צוג צו אַ יודען אַ פּאַסאַזשיר): אייער בילעט איז פאַר אַ לאָקאַל-צוג, און דאָס איז אַ שנעל-צוג!

יוד: איך האָב זיך נישט, וואָס צו איילען; איהר קענט פאָהרען לאַנגזאַמער!

גוט און פיין

(א לידעל מיט א נאָך-טעם)

מאַכי זעהר גוט און פיין,
ס'איז דאָך גוט — צו אַלע קלאָגען!...
אָבער ווייטער וואָס וועט זיין —
אפשר קאָן אונז עמיץ זאָגען?

ס'איז דאָך פריהלינג אויף דער וועלט,
לויט'ן לוח נאָר, פערשטעהט זיך...
נאָר דער ווינטער מיט דער קעלט
עפּיס פאַרעט זיך און דרעהט זיך.

אויפ'ן שוועל עס שטייט דער מאַי
מיט די ריחות פון די בעזען..
„איבערקעהרען" זיך אויפ-נייַ?
איז עס שוין אַמאָל געוועזען...

אָפּט מען האָט אונז שוין בעפרייט
לויט אַ נוסח לויט אַ נייעם,
און פון-עסטוועגען נישט ווייט
זענען מיר פון אַלט מצרים...

די מצרים - מכות צעהן
גיטען, זעהען מיר, עד־היום!
ס'וועט קיין גוטס נישט שנעל געשעהן,
באָה נפש, אוי, עד מים...

צרות מיט די מכות, שלעק
איז מען אָפּטערס אונז מהנה,
און עס נעהמט אויך אָן אַ שרעק
ווי ס'איז טרויעריג „פיידאַנע"...

יאָקעל בן פלעקעל.

לאָדזער כלל-טוער וועגען מאַרשאַל פּילסודסקי'ס אַרטיקעל

דער אַרטיקעל פון מאַרשאַל פּילסודסקי „דאָס רעקעל פון אויך" האָט, אין די קרייזען פון די לאָדזער יודישע כלל-טוער געמאַכט אַ גאָר גרויסען רושם. 3

פרנס רוס האָט זיך אויסגעדריקט, אַז ווען ער וואָלט געזען אין דער לאַגע צו קאָנען אָנשרייבען אַזאַ אַרטיקעל, וואָלט זיך מינצבערג נישט געקענט האַלטען מעהר אויף דעם פּרעזעס-בענקעל.

סענאַטאָר בורזינער האָט זיך ענטציקט מיט דער פערעלדיגער שפּראַך פון אַרטיקעל און האָט געזאָגט, אַז ווען ער וואָלט געהאַט כח צו בענוצען אַזאַ שפּראַך אויף די קהלה-ראַט זיצונגען, וואָלט אוש געשמעקט פון יעדער זיצונג.

פרעזעס מינצבערג קאָן זיך גאָרנישט אָפּלויבען פון די מעלות פון אַרטיקעל, און זאָגט מיט גרויס בעגייסטערונג, אַז דאָס הייסט אַ לשון! דאָס הייסט געדערט! אָט אַזוי דאַרף איך רעדען צו מיינע פרנסים".

פרעזעס מינצבערג פערזיכערט אויך, אַז ער לערנט איצט דעם אַרטיקעל אויף אויסוועניג און אויף דער נאָהענטסטער קהלה-זיצונג וועט ער רעדען מיט רעמזעלבען לשון, וועט מען זעהן זאָגט ער אויב רוס וועט נישט ליגען איינגעלענט ווי אַ מאַלפּע!

פרנס רומקאָווסקי האָט געזאָגט קורץ און שאַרף, אַז „צו די לאָדזער גבירים דאַרף מען נאָר רעדען מיט אַזאַ לשון, ערשט דאַן וואָלטען זיי געעפענט די בייטלען פאַר די יתומים".

ד"ר ראָזענבלאַט האָט געענטפערט אויף דער פראַגע וועגען זיין מיינונג איבער דעם אַרטיקעל, אַז „אויב אַזוי, טו איך דאָך שוין בעסער — איך רעד איצט גאָר נישט!"

פרנס ציטרינאָווסקי איז בלויז נישט צופרידען וואָס פּילסודסקי האָט אין זיין אַרטיקעל נישט דערמאָהנט אַ וואָרט וועגען פּאַלעסטינע.

פרנס זעלמאַנאָוויטש האָט אויך אַ טענה, פאַר וואָס פּילסודסקי האָט פערשוויגען די סאָציאַליסטישע האַנדווערקער.

פרנס קאַראַ האָט פערזיכערט, אַז זיין ערשטע רעדע אַלס נייער ראַזאַר וועט זיין עהנליך צו פּילסודסקיס אַרטיקעל. אפשר וועט דאָס זיין אַ סגולה אויף צו בלייבען שטענדיגער ראַזאַר.

ווייבער, ווילען אונז בילדען!

זעהט אויס, אַז מיר מאַנספערשוינען האָבען זיך שווער פערזינדיגט. ביי די גרינדונג פון דער נייער רעגירונג ווערט גענומען אין בעטראַכט, אַז אַלס מיניסטער זאָל בעשטימט ווערען אַ פרוי, און אַלס וואָס פאַר אַ מיניסטער — בילדונגס-מיניסטער!

איהר פערשטעהט, די פרוי וועט אונז לערנען:

זי וועט אונז לערנען צו שמינקען זיך, פאַרבען זיך, און אָנטון פרויען-קליידער;

זי וועט אונז לערנען דרך-ארץ האָבען פאַר די ווייבער, זיי געבען געלד וויפיל זיי ווילען און ליגען אונטער'ן פאַנטאָפעל פון דער יודענע;

זי וועט אונז לערנען אַז דו גרן זאָל געבען דער מאַן און נישט די פרוי;

יעדער 20-יעהריגער בחור זאָל מוזען חתונה האָבען מיט אַ פרוי פון ווענינסטענס 35 יאָהר.

זי וועט אונז לערנען, אַז ניאַנטעשן די קינדער, קאָכען אין קיך זאָלען פון היינט אָן די מענער — מיניסטאָרען זאָלען זיין פרויען!

אַלזאָ, מענער, דערהויבט אַנ'ענערגישען פּראָטעסט, מיר טאָרען נישט דערלאָזען, אַז די ווייבער זאָלען אונז בילדען!

למך.

נישט מקנה

אַ אַלטשטאָטישע פרוי האָט מיט איין ליאַפּ אין מאָרדע, פעריאָגט צוויי באַנדיטען.

אַזאַ פרוי איז טאַקע אַ גרויסער אוצר, אָבער ווער ס'איז מקנא דעם מאַן איהרען — — —

מיטלייד

וואָס פאַר אַ טייערע נשמה די אָרימע ציבעלע פערמאָגט.

ווען איך האָב זי איינמאָל צושניטען און זי האָט מיך געמאַכט הייסע טרערען צו פערגיסען, האָט זי בעמערקט:

„זי זיך איז דאָס שטאַרבען, ווען מען בעווינט דיך אַזוי!"

די נאַרישע ציבעלע! דאָס האָט זי נישט געזעהן, ווי איך האָב זיך צעשניטען די הענד. איך בין איהר זעהר דאַנקבאַר, וואָס זי האָט מיך געלערנט צו קוקען אויף די הענד פון יענע, וואָס בעוויינען מיך.

נישט קיין כאפער

— שרעקט זיך נישט פאַר מיר, איך בין נישט קיין כאַפּער. איך כאַפּ נישט אַרויס קיין פּראָטעכטען...

שאַ.

אונזערע מצות-בעקער

מען זוכט איצט געהילפען צו מצות —
מיר איז דאָס גאָר מאָרנע צו הערען;
ווייל צונעהמען קען מען אַלס העלפער —
די פיהרער פון „העברעע" ספערען.

אין אַלע פעראיינען און חברות —
געפינט איהר היינט העלפער צו מצות;
און ווא נאָר אַ קהל'שער „טוער" —
ער קנעט און ער האַקט — עם-הארצות.

אין סיים, צי אין שטאָט-ראַט, אין גמינע,
עס פעהלען נישט דאָרטען קיין פערשוינען,
„רעדלאַנערס" זיי זאָלען ווערען —
וואָלט בעסער פאַר אונז זיך דאָס לוינען.

אָט די אַלע רייבערס און שיירערס
אַרום מיניסטאָרען אין פראַקען;
זיי קען מען בענוצען ביי מצות —
צום וועלגערן, רעדלען און באַקען.

און די פּרעלעגענטען און רעדנערס,
וואָס מאַכען די רשות אַלץ נאַסער;
זיי וואָלטען ביים מאַכען די „מיירע —
געברענגט און געגאָסען דאָס וואַסער.

ישראל וורא‌צלאַווסקי.

—:§:—

ענדע גוט, אַלעס גוט

— אייער ווייב איז ערשט אַנטלאָפען מיטן שאָפער.

— עס מאַכט נישט. איך האָב איהם ס'ייא געוואָלט אַוועקשיקען.

שפּאַס פון פאַמיליען-ווינקעל

אימיצער אנדערש

באַלעבאָסטע: ווער איז געזען דער רושענ-טעלמאַן, וואָס איז ערשט אַריינגעקומען!?

דינסט: עס איז נישט געווען קיין רושענטעלמאַן. עס איז געווען דער באַלעבאָס.

ניין, ער האָט זיך נישט געשלאָגען

מוטער: דו האָסט זיך שוין ווידער געשלאָגען? דיינע קליידער זענען צעריסען און דיין פּנים איז צעקראַצט.

קליינער יונגעל: איך האָב זיך נישט געשלאָגען; איך האָב נאָר נישט געלאָזט אַ גרויסען יונגעל צו שלאָגען אַ קליינעם.

מוטער: זעהר שעהן פון דיין זייט. ווער איז אָבער געווען דאָס קליינע יונגעל?

קליינע יונגעל: דאָס בין איך געווען.

הכלל — —

ווען אַ פרוי זייל עפּעס זעהר שטאַרק קריגען פון איהר מאַן — וויינט זי!

און ווען זי קריגט עס נישט — וויינט זי אויך.

מילא, וואס ער קאן טון?

יאָסעלע (צו זיין פאָטער): פּאַפּאַ, מיר איז אומעטיג, קענסט ומיר קויפען אַ שוועסטער'ל?

פאָטער: ניין, יאָסעלע, אַ שוועסטער'ל קאָסט צו טייער!

יאָסעלע: איז קויף מיר כאָטש אַ קוזינע!

איהר וואונדער

ווען איהר פערליבט זיך איז דער גרעסטער וואונדער פאַר אייער פרוי, נישט די ליבע, נאָר דאָס וואָס איהר שלימזל, קען מען נאָך ליבען!

פון אויסלענדישען מאַרק

איבערזעצטער הומאָר מיט וועלטבאַוואוסטע צייכענונגען

אַ גוטע טרייסט

באַהן-אָנגעשטעלטער: איהר האָט פערשפּעטיגט דעם צוג, מיין העהר?

פּאַסאַזשיר: ניין, מיר איז נישט געפעלען געוואָרען זיין אַזוי דער צוג האָט אויסגעזעהן, האָב איך איהם אַוועקגעטריבען פון דער סטאַנציע.

אַלץ הייסט שלאַפלאָזיגקייט

— ווי האַלט עס מיט אייער שלאַפלאָזיגקייט?

— אַלץ ערגער און ערגער. איך קען אפילו נישט איינשלאָפען, ווען עס איז שוין צייט אויפצושטעהן.

ער האָט פערגעסען

פּראָפעסאָרס ווייב: וואָס איז געשעהען — פאַרוואָס ביסטו אַזוי נאַס?

פּראָפעסאָר: איך האָב גענומען אַ באָד און איך האָב פערגעסען אויסצוטון די זאַכען.

היינטיגע יוגענד

עלטערע שוועסטער (דערצעהלענדיג וואָס עס האָט געזעהן אין אַ קינאָ): און דאַן ליגען פּאַוסט און גרעטכען אין בעט, און די מוטער קומט אַריין און פאַלט אין חלשות.

קלענערע שוועסטער: עסט קליינשטעטלדיג!

אַ ביטערע פּיל

יונגערמאַן: זאָג מיר, נאָר, מאַלי, האָט דיין שוועסטער לעצטענס שלעכט גערעדט וועגען מיר?

קלענערע שוועסטער: אָט ניין! פערקעהרט, מען מיין פּאַפּאַ האָט איינמאָל געזאָגט, אַז איהר זעהט אויס ווי אַ אייזעל, האָט מיין שוועסטער אויף דעם געענטפערט, אַז מען דאַרף נישט אורטיילען אַ מענשען לויט אויסזעהן.

הכסף יענה את הכל

— צו דער —

לאָטעריע 5=טער קלאַס

פון דער איבערגעבליבענער קליינער צאָהל זענען נאָך צו בעקומען

איילט אַלזאָ צו קויפען ביי אונז א לאָס!

די ציהונג דויערט ביז׳ן 16 אַפּריל. — קלאַסלאָסע שאַנסען צום געווינען

די אַלגעמיינע סומע פון געווינסען 23.048.000

יעדער 2־טער לאָס געווינט! — בירגער! די צייט איז קורץ! דאס גליק רופט אייך אַליין! — יעדער 2־טער לאָס געווינט!

די גליקליכסטע קאָלעקטור

E. LICHTENSTEIN

Łódź, Piotrkowska 72

צענטראַלע פון דער קאָלעקטור וואַרשא, מאַרשאַלקאָווסקא 146.

קאָנטאָ פ. ק. אָ. 64.209 — די פירמע עקזיסטירט פון 1835. — קאָנטאָ פ. ק. אָ. 64.209

געפעלינע פראָווינץ־בעשטעלונגען ערלעדיגען מיר מיט דער אַנדערער פּאָסט נאָכ׳ן פריהערדיגען איינצאָהלען אויף אונזער קאָנטאָ פ. ק. אָ.

טאַבעלקעס פון די ציהונגען קען מען נאָכזעהן ביי אונז אומזיסט. מיר צאָהלען אויס געווינסען. קרן׳ס טוישען מיר אויס אויף נייע לאָסען. :–: גלייכצייטיג בעקומט מען שוין ביי אונז

לאָסען צו דער 1=טער קלאַס פון דער 19=טער מלוכה=לאָטעריע.

אונזערע געעהרטע ביזאַ צטיגע שפּילער, וועלכע ווינשען זיך צו האָבען ביי דער 19־טער מלוכה־לאָטעריע די זעלבע נומערן לאָסען, וואָס ביי דער 18־טער לאָטעריע, ווערען געבעטען וואָס פריהער זיך צו מעלדען אָדער צושיקען אונז זייערע ווערטע בעשטעלונגען.

2 צימער

אין קוך

מיט אַ קאָרידאָר, איז פון זאָפאָרט צו פערמיעטען זגערזשער 17. — צו ערפאַה־ן ביים וועכטער.

Dr. med.

H. Gutsztadt

ספעצ.־אַרצט פאַר אַקושער און פרויען־קראַנקהייטע

צעגעלניאַנא 23

Zachodnia 62 tel.29-52

נעמט־אָן פון 4—7 אָוונד אין לעטשניצע „סאַניטאַס" צעגעלנ. 29 פון 6—8 אָוו

Dr.

HELLER

ספעציאַליסט פאַר הויט־ וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע.

נאַווראָט 2 טעל. 79 89

נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונט. פאַר פרויען באַזונדער פון 4—5 נאָכמיט.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזען

Dr. med.

J. POLAK

א נע ליבע קראַנק יטן ספעצ.: אַלגעמיינע קראַנק־ הייטען (אַסטמא, אַסקושעלים, פּאָקושיוועס, ארטרעטיזם).

פיאָטרקאָווסקא 121,

יז. 3, פראָנט, 2 שטאָק טעל. 64-21

נעמט אָן פון 11 ביז 1.

Z wyglądu pracowitych rąk Szanownej Pani każdy może wywnioskować, czy Szanowna Pani w domostwie swem używa szkodliwe środki do prania i marne mydła, czy też mydło słynnej marki „Kołłontay z pralką", które dzięki temu, że wytwarza się je z najdroższych tłuszczów roślinnych, oraz że zawiera dostateczną ilość gliceryny, tego najważniejszego środka pielęgnacyjnego, jest bezwarunkowo czystym i łagodnym środkiem do prania, będący w dodatku subtelnie perfumowany a zatem szczególnie korzystny. Prosze sobie zawsze ręce dobrze wytrzeć, natrzeć cokolwiek sokiem cytrynowym, a na noc nieco lanolina, wówczas ręce pracowitej gospodyni domu zachowają pielęgnowany biały wygląd.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

אכטונג קאָנדיטאָרס

איך נעהם אָן צו מאהלען

פערשידענע מאַססען

צו ביליגע פרייזען

שאָקאָלאַדע פאַבריק **„BANDERA"**

איגנאַבער ס. ב. אַלעקסאַנדראָווסקא 25.

מיר נעהמען אָן

צו שערען און צו שליכטען

בוימוואָל= און קאַמגאַרן=

קעטען

BÖHME & Co. Akt. Ges., Staro-Wólczańska 2

ערשטקלאַסיגער ווערקשטעל פון

קאָלדרעס

פוכענע און אויך וואַטענע, ביי

M. Złocisty לאָדז, 6 שערפּיען 34 (בענעדיקטא)

אויך לאַגער א גרויסן אויסוואַל פון פערטיגע קאָלדרעס

די מאָדערנסטע

לאָמפען

פאַר שפּייזע=צימערן און קאַבינעטען

קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס־פרייזען

נור ביי **א. י. אייזנער, פּאָלודניאָווא 25**

טעלעפאָן 74=78.

בעמ.: ס׳ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבער־ אַרבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריע, ווי אויך אַקסעסוארס.

בעקאַנטמאַכונג

איך מאַך בעקאַנט, אַז איך בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל פון ראַמען און בילדער צו ביליגע פרייזען. אַלע בע־ שטעלונגען ווערען אויסגע־ פערטיגט אין משך פון 24 שעה. די פראַצאָווניע איז אָפען 9 פריה ביז 11 אָוו.

עליאַש בערקענפעלד, וואָלבאָרסקא 25. 99ף

Dr.Z·Rakowski

ספעצ. פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקה.

קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 81=27.

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 74-02

[illegible]

וויכטיג פאַר בעקערס, געוועלבער און פּראָווינץ=סוחרים!

מצה=רייבעכץ

פון די בעסטע שענסטע מעהלען

ווי אויך טרוקען געבאַקען און געמאָהלען אונטער דער השגחה פון רבנות צו קאָנקורענץ=פרייזען בעקומט איהר נור

— ביי דער בעוואוסטער פירמע —

העניעכאַוויטש גלובנא 56

טעלעפאָן 57-35.

א גרויסער אויספערקויף פון

מאָלער = שאַבלאָנען

א. פישאָוויץ, לאדז, פּאַלנאָצנא 9.

היינט פּרעמיערע!

BEBE DANIELS

Douglas Fairbanks

אין איהר לעצטער קרעאַציע — אין קליידער

„די טאָכטער פון זאָררא"

בעגייסטערט, פערבלופט און איבערראַשט אַלעמען.

אין די הויפטראָלען: JAMES HALL i WILLIAM POWELL

Grand-Kino

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה׳ ר. קאַנטאָר.

אָנהויב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 12 בייטאָג

פון דינסטאָג, דעם 9. ד. ח. און פאָלג. טעג! גרעסטע פּרעמיערע!

„קאַזאַנאָווא" (CASANOWA)

אין דער הויפט־ראָלע דער קעניג פון עקראַן

IWAN MOZZŻUCHIN

אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ סאַנדאָמירסקי.

אויפ׳ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער פון 30 גר.

קינא־טעאַטער

פּרינצעסס

פראַנציסקאַנסקא 31

היינט און פאָלגענדע טעג! ━━━ ריהרענדע דראַמע פון מענשליכען לעבען!

דער מאַן מיט א פערגאַנגענהייט

אין דער הויפט־ראָלע דער קעניג פון עקראַן

Conrad Veidt

פערשט. אָרקעסטער. אויפ׳ן ערשטען סעאַנס אין געוו. טעג און זונטאָג פון 12.30 נאָכמ. זענען די פרייזען 30, 50 און 60 גר.

קינא „ERA"

„פּלאַרא" פרי־ זאַווישאַ 22 (באַלוט) הער

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12,30 נאָכמיטאָג.

פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

פון דינסטאָג, דעם 9=טען ד. ח. און פאָלגענדע טעג! ━━ גרויסע סענסאַציע! ━━ קלו פון סעזאָן!

„די רעכט פון א ווייסען מענש"

גרויסע סענסאַציאָנעלע דראַמע מיט׳ן אַנטייל פון אַ באַנדע אינדיאַנער ווי אויך רייטער פון טעקסאַס.

אין די הויפטראָלען:

Betty Bronson, Lane Chandler i Fred Kohler

אויסערן פּראָגראַם: אַ פרעהליכע אַמעריק. קאָמעדיע אין 2 אַקטען. בעמ.: נעכסטער פּראָגראַם: „קעניג פון די דזשונגלעס" מיט Elmo Lincoln

קינא=טעאַטער „סירענאַ"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

פּסח=הילפס=אַקציע „תומכי אורחים"

אונטערשטיצט די פּסח-אַקציע פון
„תומכי אורחים"
אויפרוף
צו דער לאָדזער יודישער
בעפעלקערונג!

דער הילפס-פעראיין „תומכי אורחים", פאַמרסקאַ 18 אָרגאַניזירט אויך דעם היי-יאָהריגען פסח א גרויסע פּסח=הילפס=אַקציע!

געדענקט, אַז טויזענדער נויטבעדערפטיגע בכבוד'ע פאַמיליעס וואַרטען אויף אייער הילף! געדענקט, אז די פסח=אַקציע איז פאַרלויפיג די איינציגע פסח=אַקציע אויף לאָדז! געדענקט, אַז דער חוב ליגט נאָר אויף די הונדערטער גבירים פון דער שטאָט לאָדז.

מיר ווענדען זיך דעריבער צו אייך, אונטערשטיצט די אַקציע מיט אַ ברייטער האַנד, ווייל הונדערטער פאַמיליעס ווענען אַ דאַנק „תומכי אורחים" האָבען די מעגליכקייט צו פייערן דעם גרויסען יום-טוב פסח. צו דעם צוועק וועלען זיך צו אייך ווענדען פערוואַלטונגס-מיטגלידער און מיטגלידער מיט ספּעציעלע שפּענדע-בלאָקס. אויך האָבען מיר אַרויסגעשיקט אינקאַסענטען זאַמלען שפּענדען און דער שפּענדער ווערט געבעטען ביים געבען צו זיין אויפמערקזאַם, אַז דאָס שפּענדע ביכעל זאָל האָבען די אונטערשריפטען פון פּרעזעס אָדער וו. פּרעזעס, סעק טער און קאַסירער אונטער דעם פעראיינס-שטעמפּעל. עס איז צו ערוואַרטען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט אונזער אַקציע ווי געהעריג אונטערשטיצען, און דערמיט וועט איהר העלפען אייערע אייגענע ברידער און שוועסטער פון נויט. שפּענדען פאַר די פסח הילפס אַקציע „תומכי או־הים" ווערען אויך אָנגענומען אין דער רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

מיט דרך ארץ **דאָס פּרעזידיום פון „תומכי אורחים"**

פּרעזעס (—) י. בעכער, וו.-פּרעזעסען (—) מ. בערגער און (—) מ. מיזעס.

אונטערשטיצט פּסח-אַקציע —די— תומכי אורחים

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון מאָנטאג, דעם 8-טען אַפּריל ביז זונטאג, דעם 14-טען אַפּריל 1929 איינשליסליך.
אין פערבטיגען ליבעס-פילם אונטערן נאָמען:
POLA NEGRI די ליבעס פון אַן אַקטריסע
ציהרונג פון שאַפען! די מייסטערין פון ליבע
POLA NEGRI אין דער הויפּט-ראָלע.
דראַמע פון גרויסע געפיהלען פון א גרויסער מענש. אין די הויפּט-ראָלען: PIERRE BLANCHARD i MARY BELL

נעכסטער פּראָגראַם: „שאַפּען'ס ליבע און טרערען"

היינט און פאָלגענדע טעג!
„בלויע נעכט"
עמאַציאָנירענדע ערצעהלונג וועגען אַ רייצענדער שענהייט און איהרע קרבנות
דראַמע פון אַוואַנטוריסטישען לעבען פון אַ אויסלענדישער לעגיע. אין די הויפּט-ראָלען:
Imogena Robertson, Lewis Stone i Norman Kerry

קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני

היינט און פאָלגענדע טעג!
ווערט דעמאָנסטרירט די גרויסע דראַמע, וואָס שילדערט דעם שענדליכען האַנדעל מיט לעבעדיגע כחורה א. נ.
היינט און פאָלגענדע טעג!
דער גורל פון געפאַלענע מעדלעך
— אין די הויפּט-ראָלען: Gina Manes אין דער ראָל פון דער אַגענטקע — Rudolf Klein-Rogge אַלס אינטערנאַציאָנאַלער שווינדלער. Wiera Schmitterlöw
פּערשטאַרקטער אָרקעסטער.
נעכסטער פּראָגראַם: „די ווידוי פון א 16-יעהריג מעדעל".

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען=מעבעל=פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI שענקיעוויטש 3/5
פאַבריק לאַגער: נאַרוטאָוויטשאַ (דזיעלנא) 11, טעל. 37-70

אין: אַ מבילינסטען! מבעסטען! מבעקוועמסטען!
און דער גרעסטער אויסוואַהל
כ'בעזיץ אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון מעטאַל ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען, מעטאַלאָווע פּאַטענט „פּערפעקט" גאַראַנטיע 5 יאָהר, קינדער-וועגעלעך די נייעסטע פאַסאָנען, לעזשאַקעס, וואַש-טישען, סערוויזען, וויזשימאַטשקעס, אייז-קיסטען
איך באָרג אויס בעטען אויף זומער=וואוינונגען.

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן-כירורג
דזיאַסלאָ-, קין-, גימען- און צונג-קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po pol. 4604

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אָן פון 6—8 אָוועגד

ס'איז שוין אנגעקומען!
צום פריהלינגס=סעזאָן אויסגעצייכענטע
שיך
אין אַ גרויסען אויסוואַהל אינ= און אויסלענדישע
פון די נייעסטע פאַסאָנען
= צו זעהר =
צוגענגליכע פרייזען
J. WINDMAN,
PIOTRKOWSKA 35, tel. 12-23.
די פירמע עקזיסטירט פון 1885. די פירמע עקזיסטירט פון 1885.

טליתים=פאַבריק
אויסאַרבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאָלאָמעיער, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספּערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל, ביי
א. ח. ציטרינאַווסקי, קאַמיענגאַ 1,
אין 2. טויער, פּאַרטער. קומט איבערצייגט אייך!
באַמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען.

אַ האַלבע הויז
אָדער אַ פּערטעל צוזאַמען מיט דער וואוינונג, צוליב פאַמיליען אַנגעלעגענהייטען. פּרייזווירדיג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען:
לוזשאַ גאַס 3 (28 קאָניאָווערסער פּולק) ביים ווירט.

2 צימער מיט אַ קוך
גאַז, עלעקטריע,
ווי אויך בעקוועמליכקייטען אין צענטרום פון שטאָט צוליב אַפּרייזע זאָפאָרט איבערצוגעבען. אַדרעס צו ערפאַהרען אין אַדמינ. „נייער פאָלקסבלאַט".

Dr. med. NIEWIAŹSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אָוועגד. בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
נעמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נ

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל ארצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קווארץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָ.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, ליכט און ראַדיאָ. רענטגען-שטראַהלען, קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוועגד.

Dr. MED. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקה
פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.
נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוועגד.

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

12 פרייטאג — ב׳ ניסן תרפ״ט

אפריל

זון-אויפגאנג 4.49
זון-אונטערגאנג 6.36

ליכט-צינדען: 6.14

אונערהערטע הפקרות פון ווירטסלייט

נישט קוקענדיג אויפ׳ן פסק דין פון א דין תורה, פון אינטערווענצען פון ראבינאט און געזעלשאפטליכע טוער — רבי פיהרען זיי אויס א פולקאם אומגערעכטע עקסמיסיע

(—) נעכטען האבען די ווירטסלייט פון וואווא־זשקא 23 אלעזר שיינפעלד און אסתר לובינסקא און יורשים ארויסגעפיהרט אן׳עקסמיסיע פון דער וואוינונג פון דער אלמנה קלארא וואלפסאן. די געשיכטע פון דער דאזיגער עקסמיסיע איז זעהר טשיקאווע.

דער לאקאטאר פון דער וואוינונג וואלפסאן האט געהאט א קאנפליקט מיט די דערמאהנטע הויז־ווירטען וועגען דירה־געלד. ה׳ וואלפסאן האט גע׳טענה׳ט, אז ער האט די ווירטסלייט שוין בעצאהלט, נאר האט פערלוירען די קוויטונגען, די ווירטסלייט האבען אבער דאס נישט אנערקענט. דערווייל איז ה׳ וואלפסאן פלוצלונג געשטארבען און דעמאלט האבען די ווירטסלייט איינגעקלאגט די אלמנה אויף דעם פערלענגטען דירה־געלד און אויף אן׳עקסמיסיע, אזוי ווי די אלמנה וואלפסאן האט נישט געהאט אויפצוווייזען קיין קוויטונגען פון בעצאהלטען דירה־געלד האט דאס געריכט אנערקענט די תביעה אויפ׳ן דירה־געלד און אויך אן עקסמיסיע. די ווירטסלייט האבען נישט לאנג געטראכט און האבען דער אלמנה פערקויפט דאס מעבעל פאר דעם פלומרשטען חוב, מיט דער עקסמיסיע האבען זיי זיך אבער נאך אפגעהאלטען.

באלד דערויף אבער האט די אלמנה וואלפסאן געפינען די קוויטונגען, וואס די ווירטסלייט האבען אמאל ארויסגעגעבען איהר פערשטארבענעם מאן. זי האט אבער שוין נישט געקענט ענדערען דעם אורטייל פון געריכט און האט דעריבער גערופען די ווירטסלייט צו א דין־תורה. אין דער דין־תורה האבען אנטיילגענומען די רבנים הרב משה מנחם סעגאל, הרב לייבוש ראזענבערג און הרב הע״צל הארטשטארק. די דין־תורה האט גע׳פסקנ׳ט, אז די ווירטסלייט מוזען דער אלמנה אפקויפען צוריק דאס פערקויפטע מעבעל, א חוץ דעם טארען די ווירטסלייט נישט אויסנוצען דעם עקסמיסיע אורטייל אויף פרוי וואלפסאן.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די ווירטסלייט האבען זיך פאר דער דין־תורה מתחייב געווען צו ערפילען דעם פסק, האבען זיי זיך נאך דער דין־תורה נישט געמאכט וויסענדיג, דאס מעבעל נישט אפגעקויפט און זיך געגרייט אויסצופיהרען די עקסמיסיע.

פרוי וואלפסאן האט זיך דעריבער געווענדעט צום לאדזשער ראבינאט, וועלכער האט זיך שריפטליך געווענדעט צו די ווירטסלייט, אז דער אורטייל פון די 3 דערמאהנטע רבנים דארף דורך זיי אויסגעפיהרט ווערען. אבער אויך דאס האט געהאט א קנאפע פעולה. די ווירטסלייט האבען זיך געמאכט נישט וויסענדיג און נישט הערענדיג.

פרוי וואלפסאן האט דאן געפרובט די לעצטע עצה און פערגאנגענעם זונטאג אוועקגעפאהרען צום גערער רבי, ער זאל מיר זיין א השפעה ווירקען, אז די ווירטסלייט זאלען האלטען דעם פסק־דין און דערפאר זאלען זיי נישט אויספיהרען די עקסמיסיע, וועלכע די ווירטסלייט האבען שוין געהאט בעשטימט אויף פאריגען מאנטאג. זונטאג אין אווענד איז פרוי וואלפסאן צוריקגעקומען מיט א בריוועל פון גערער רבי. אין בריוועל ווערט געזאגט אז די אלמנה טאר בשום אופן נישט ארויסגעווארפען ווערען פון דער דירה. די ווירטסלייט האבען בעקומען דאס בריוועל פון רבי׳ן און ווירקליך האבען זיי מאנטאג די עקסמיסיע נישט אויסגעפיהרט. פרוי וואלפסאן האט זיך אפיסעל בערוהיגט און געגלויבט, אז די ווירטסלייט האבען זיך בערוהיגט.

נעכטען אינדערפריה איז פרוי וואלפסאן אוועק אין גאס. ווען זי איז אהוים 4 א זייגער צוריק אהיים געקומען האט זי געטראפען די טיר פון איהר וואוינונג פערשלאסען און אלע איהרע זאכען זענען געשטאנען אויפ׳ן בוידעם.

ווי ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט האבען די ווירטסלייט נעכטען אויסגעפיהרט די עקסמיסיע איבער דער אלמנה וואלפסאן.

אויף קילינסקי 16 גרייט זיך אויך אן׳עקסמיסיע אויף אן אראמען שוסטער, א נשרף פון ריקי, דער שוסטער וויל בעצאהלען דעם ווירט אלץ, וואס עס קומט איהם, נאר דער ווירט, ה׳ ניקו פיעניצע, וויל פון דעם נישט הערען און מארגען זאל דער אראמער שוסטער ארויסגעווארפען ווערען פון זיין קעמעריל אונטער די טרעפ.

יודען!

אונטערשטיצט די פסח-אקציע פון „נותן לחם"

קויפט די שפענדע-בלאקס

א בריחה — אנ׳אינוואליד

ער בעגנב׳עט יאהרען-לאנג א פאבריק און עושט איצט כאפט מען איהם

די אדמיניסטראציע פון פינסטערס־פלוש־פאבריק (יוליוש גאס 17) האט מיט א צייט צוריק געמאלדען דעם אויספארשונגס־אמט, אז פון דער פאבריק ווערט אויף א געהיימניספולען אופן גענומען סחורה. דער אויספארשונגס־אמט האט אין פערשטענדיגונג מיט דער פאליציי גענומען די פאבריק אונטער אן׳אויפזוכט.

דער רעזולטאט פון דער אויפזוכט איז געווען אן׳איבערראשענדער: עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז אין משך פון עטליכע יאהר האט די פאבריק סיסטעמאטיש בעגנבעט דער פארטיער פון דער פאבריק, ראך טשיפעליך מיט א באנדע מיטהעלפער וועלכע זענען אויך געווען אנגעשטעלט אלס ארבייטער אין דער פאבריק. דער פארטיער ראך טשיפעליך, אונטערן נאמען פון מארט פשיבילסקי איז אנגעקומען אין דער פאבריק מיט א פאר יאהר צוריק, אלס 75־פראצענטיגער אינוואליד. ער האט אזא קורצער צייט זיך ערווארבען דעם פולען צוטרוי. פון דער פאבריקס־אדמיניסטראציע און אויסנוצט די סיטואציע אויף אן׳אייגענארטיגען אופן. ער האט פלומרשט אנגענומען קליינע בעשטעלונגען אויף סחורה, ביי א קליינע פירמע אונטער שעראדז און אנשטאט די נישטיגע בעשטעלונגען ארויסגעשיקט אויף דעם אר־עם גרעסערע פעק סחורה. נאכדעם פלעגט ער די סחורה אליין אפנעהמען און פערקויפען. זיינע „געשעפטען" זענען איהם געגאנגען אזוי גוט, אז ער האט מיט א צייט צוריק געקויפט אן׳אייגענעם אויטאמאביל פאר מוזמן געלד.

מיט עטליכע טעג צוריק איז דער פארטיער אריינגעפאלען אויף פאלגענדען אופן: ער איז יעד־קומען מיט א טראנספארט גע׳גנב׳עטע פלוש־קאלדרעס אין דער פירמע פוטערמאן אויף פיעטריקאווער 28. ה׳ פוטערמאן האט אויפמערקזאם געמאכט דעם פארטיער, אז אויף די קאלדרעס פעהלען די פאבריקס־פלאמבעס, טשעפליך האט צוגעזאגט די קאלדרעס באלד אפצופלאמבירען און איז ווירקליך באלד געקומען מיט פלאמבירטע קאלדרעס. דעם סוחר איז שוין אבער די מעשה געווען קשה. און ווען עס איז אויפ׳ן צווייטען טאג געקומען אין דער פירמע פוטערמאן א פארשטעהער פון דער פירמע פינסטער, האט איהם ה׳ פוטערמאן אנגעפרעגט וועגען די קאלדרעס. וואס עס האט געבראכט טשעפליך. אזוי ארום האט זיך די פאבריקס־אדמיניסטראציע דערוואוסט, אז דער פארטיער פערקויפט די פאבריק־סחורות. וועגען איבעריגען איז דערגאנגען די פאליציי. די פאליציי האט אויך ארויסבעקומען פון טשעפליכ׳ען די נעמען פון די איבעריגע זיינע מיטהעלפער פאבריקס־אנגעשטעלטע און עטליכע פון זיי זענען שוין ארעסטירט.

די פירמע האט, ווי עס האט זיך ארויסגעוויזען פון די סיסטעמאטישע גנבה געליטען בעדייטענדע הזיקות.

אמאדא

כשר לפסח

AMADA

אפילו למהדרין מן המהדרין – די שוין פון אלע אנערקענטע אלס די בעסטע

פלאנצען-פוטער אמאדא

ווערט אויך היי־יאהר, ווי אלע יאהר, אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון בעקאנטען הרב הגאון רב יעקב מאיר שליט״א סעגאלאוויטש.

ארט"

זאכאדניא 43

יודישער קאמער-טעאטער

לייטונג: מ. בראדערזאן און ד. בייגעלמאן.

היינט, פרייטאג — 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.30 א זייגער אווענד

פונם גרויסען רעפערטואר־פראגראם א. ג.

„בדיקת=חמץ"

מארגען, שבת — 3 פארשטעלונגען 4 נאכמ. (פון 75 גר. ביז 3 זל.), 8 און 10 אווענד — פרייזען געוועהנליכע. פרטים אין די פראגראמען.

אויף די אווענד־פארשטעלונגען ווענט אנוועזענד זיין די מיס יודעא, פרל. זאפיא אלדאק.

מארגען, שבת אווענט — 2 פארשטעל. פונ׳ם גרויסען רעפערטואר פראגראם א. ג.

„בדיקת=חמץ"

אויף וועלכע ס׳וועט אנוועזענד זיין די

מיס יודעא, פרל. זאפיא אלדאק פון ווארשא.

די פארשטעלונגען זענען לטובת „לינת הצדק". אנהויב 8 און 10 אין אווענד.

געוועהנליכע פרייזען! די קאסע איז אפען פון 4 נאכמ. געוועהנליכע פרייזען!

שווער פערוואונדעט א קינד

(2) אויף באזארנע 7 איז אראפגעפאלען פון די טרעפ, דער 8־יעהריגער משה גאלדשטיין און איז שטערבליך פערוואונדעט געווארען. אין א שווערען צושטאנד האט די פאגאטאוויע דאס אומגליקליכע קינד אפגעפיהרט אין אננא־מאריא שפיטאל.

4 מאשטען — 6000 פלעצער.

CYRK

Empire-Medrano HAGENBECK

דאמבראווסקי פלאץ.

היינט פרייטאג, 8.15 אוו. 1 פארשטעלונג

Dr. DONCHIN

מאניושקי 1, טעלעפאן 9-97

ספעציאל-ארצט פאר אינערע קראנקהייטען

נעמט אן טעגליך פון 10—1 מיטאג און 7—4 נאכמ.

זונטאג פון 10 ביז 1 מיטאג.

רעגיסטראציע פון „פרעמדע"

היינט רעגיסטרירען זיך אויף קילינסקי גאס 152 די פרעמדע, ביי וועלכע די פאמיליען־נעמען הויבען זיך אן מיט דעם אות Cz און Ch..

ביים רעגיסטרירען דארף מען האבען ביי זיך די פערזענליכע דאקומענטען, א צייגניש פון אידענטישקייט און צוויי פאטאגראפיעס.

מעמאריאל פון סעזאן-ארבייטער

נעכטען האבען די פראפעסיאנעלע פעראיינען איבערגעגעבען דעם פרעזידענט ושעמיענצקי א מעמאריאל, אין וועלכען עס ווערט געפאדערט אויסצוגלייכען די לוינען פון די סעזאן־ארבייטער מיט די לוינען פון די ארבייטער אין אנדערע פאכען. עס איז אויסגערעכענט געווארען, אז דער אונטערשיד פון דעם לוין פון א סעזאן־ארבייטער מיט אנ׳אנדערן ארבייטער איז אנ׳ערך 14 פראצענט. דער ביי ארבייטען די סעזאן־ארבייטער אין א סך ערגערע בעדינגונגען, אין פינסטערע לעכער, אין וואסער ביים גראבען די קאנאליזאציע־גריבער א. ד. גל.

פערמשפט

פאר פאלש עדות זאגען

(2) צווישען הויז־בעזיצער וולאדיסלאוו בוטלער (קאפערניק־גאס 20) און כאטשי מיט זיין לאקאטאר פראנציסעק קראוטשיק, האט נאך א קריגעריי אויסגעבראכען א געשלעג. דער בעל־הבית האט איינגעקלאגט דעם לאקאטאר אין געריכט און אלס עדות ארויסגעשטעלט א געוויסען יאן ווענגער.

דאס געריכט האט בשעתו פער׳משפט דעם לאקאטאר אויף 2 וואכען ארעסט.

דער לאקאטאר האט אבער מיט דעם משפט נישט איינגעשטימט און אפעלירט אין קרייז־געריכט בעת די געריכטס־אונטערהאנדלונגען האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער עדות האט פאלש עדות־געזאגט. צוליב דעם איז דער עדות צוגעצויגען געווארען צו פעראנטווארטליכקייט. דאס געריכט האט נעכטען פער׳משפט יאן ווענגער פאר פאלש עדות זאגען אויף אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

די אומזיסטע פסח=אקציע פון

„נותן לחם"

העלפט טויזענדער הונגעריגע יודען,

דעריבער שטיצט זי אונטער!

א פאבריק-סכסוך

אין ליבערמאנס פאבריק אויף זשעלאזנא 13 האט אויסגעבראכען א סכסוך צווישען די ארבייטער מיט דער דירעקציע צוליב דעם לוין־צעטיק.

צוליב דער פער׳עקשנ׳טער שטעלונג פון דער דירעקציע האבען די ארבייטער געמוזט פערלאזען די ווארשטאטען.

די פראפעסיאנעלע פעראיינען מיט דעם ארבייטס־אינספעקטאר בעמיהען זיך דעם סכסוך צו ליקווידירען.

בעשטראפט דעם שטאטישען שעכט-הויז

(וו) א סאניטארע קאמיסיע פון דער וואיעוואדזטווע האט פעסטגעשטעלט, אז די לאראווניעס ביים שטאטישען שעכט־הויז געפינען זיך אין אנטי־היגיענישען צושטאנד. צוליב דעם האט די צווייטע עקספאזיטור פון דער שטעטישער סטאראסטווע בעשטראפט די פערוואלטונג פון שטאטישען שעכט־הויז מיט 500 זל. שטראף אדער 30 טעג ארעסט.

1 יוליא און 2 ראמעא׳ס

בוכצעט מען זיך מיט מעסערס און ס׳פאלט א טויטער

(וו) אין דארף גאשטשימאוויץ איז פארגעקומען א טאנץ־פערוויילונג ביי איינעם פון די דארפס־ווירטען, צוויי פון די טאנץ־קאוואלירען יאן קאזערא און ראך גזשעידא האבען געוואלט טאנצען מיט איין און דערזעלבער טענצערין, קיינער פון זיי האט נישט געוואלט אפטרעטען און צום סוף האט צווישען זיי אויסגעבראכען א נעשלעג אויף מעסערס. דער סוף פון דער פערוויילונג איז געווען, אז קאזערא איז געפאלען א טויטער אויפ׳ן ארט. די פאליציי האט ארעסטירט דעם מערדער.

10 יאהר רויטער קרייץ אין לאדז
די נעכטיגע גרויסע פערזאמלונג אין דער וואיעוואדזטווע

נעכטן אין אָוונט איז אין קאָנפערענץ־זאַל פון וואָיעוואָדשאַפט פאַרגעקומען אַ גרויסע בירגער־פערזאַמלונג געווידמעט די פאַרשטעהענדע פייערליכקייטען פון דער 10־יעהריגע עקזיסטענץ פון פוילישען רויטען קרייץ. צו דער פערזאַמלונג זענען געקומען עטליכע הונדערט פאַרשטעהער פון אַלע געזעלשאַפטליכע שיכטען פון אונזער שטאָט, פון דער רעגירונג, זעלבסטפערוואַלטונג, מיליטער און אַלע כמעט געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס. עס זענען אויך געווען פאַרשטעהער פון אַ רייה יודישע אינסטיטוציעס. פון ראַבינאַט א. אַז. וו. פון וואַרשאַ איז צו דער פערזאַמלונג געקומען פולק. זאַקלינסקי, דער רעגירונגס־קאָמיסאַר פאַר די ענינים פון רויטען קרייץ.

די פערזאַמלונג האָט געעפענט דער וואָיעוואָדע ה' יאַשטשאָלט, וועלכער האָט בעצייכענט דעם פאַקט, וואָס צו דער פערזאַמלונג איז געקומען אַזאַ צאָהלרייכער עולם. דאָס בעווייזט ווי פּאָפּולער די אינסטיטוציע איז און וואָסער פאַרשטענדעניש איהרע אויפגאַבען האָבען אין דער געזעלשאַפט. לויט'ן פאָרשלאַג פון וואָיעוואָדע איז געוועהלט געוואָרען אַ פּרעזידיום פון דער פערזאַמלונג פון פאָלג. הערען: רעזענט ראַסמאַן, פּרעזעס טאָוואַרניצקי, הרב פיינער און נעג. אלשענא.

עס האָט דאַן בעקומען אַ וואָרט דער פאַרשטעהער פון דער רעגירונג פולק. זאַקלינסקי, וועלכער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף דער בעדייטונג פון רויטען קרייץ אין דער צייט פון פרידען און פון קריג. דער רויטער קרייץ שאַפט און האַלט אויס אינסטיטוציעס, וועלכע זענען אַ מין זעלבסטשוץ פון דער געזעלשאַפט סיי אין פרידענס־צייט סיי אין דער צייט פון מלחמה. די רעגירונג האָט אַ גרויסען אינטערעס צום רויטען קרייץ, אונטערשטיצט איהם צוליב זיין גרויסער געזעלשאַפטליכער בעדייטונג. די געזעלשאַפט דאַרף טון איהר חוב לגבי דער דאָזיגער וויכטיגער אינסטיטוציע.

נאָכדעם ווי דער פאַרשטעהער פון דער הויפּט־פערוואַלטונג פון ר. ק. האָט געדאַנקט די פערזאַמעלטע פאַר'ן צאָהלרייכען קומען, האָט פרוי אולריכס אַ לענגערען רעפעראַט וועגען דער טעטיגקייט פון רויטען קרייץ אין לאָדז פאַר די 10 יאָהר פון זיין עקזיסטענץ. זי האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף די ערשטע שריט פון דער טעטיגקייט, ווען פוילען איז געוואָרען אומאָפּהענגיג, דאַן די צייט פון קריג, פון רעמאָבּיליזאַציע, די רעפערענטקע האָט ווייטער בעלויכטען די טעטיגקייט פון די פילזייטיגע ר. ק.־אינסטיטוציעס, וועלכע עקזיסטירען איצט אין לאָדז און די פּלענער אויף דער צוקונפט, ווי דאָס בויען פון אַ נייעם גרויסען שפּיטאָל, אַ יתומים־הויז, פרוי אולריכס האָט זיך אויך אָפּגעשטעלט אויף דער הילף, וועלכע דער ר. ק. האָט ערטיילט אין אַ רייה פאַלען פון נאַטור־קאַטאַסטראָפען, ווי פערפלייצונגען, שרפות א. אַז. וו.

ד״ר קאַליש האָט דאַן רעפערירט דעם פּלאַן צו בויען אַ נייעם גרויסען שפּיטאָל לכבוד דער 10־יעהריגער עקזיסטענץ פון רויטען קרייץ. דערצו דאַרפען דינען אַ רייה פונדאַציעס, ווי פונדאַציעס פון שפּיטאָלען — זאַלען, בעטלעך, איינשרייבונגען אין בוך פון רויטען קרייץ א. אַז. וו. די אַלע פונדאַציעס, געמאַכט פון בעזונדערע אָרגאַניזאַציעס און פּערזאָנען קאָנען און דאַרפען שאַפען דעם פאָנד אויף צו בויען דעם גרויסען שפּיטאָל, אַזאַ שפּיטאָל וועט זיין די בעסטע בעעהרונג פון 10־יאָהריגען יובילעאום.

אין די פאַרשטעהענדע פייערליכקייטען, וועלכע פאַלען אויס ד. 28־טען אַפּריל, זענען פאָראויסגעזעהען: גאָטעס־דינסטען אין די געבעט־הייזער פון אַלע אמונות, פייערליכע אַקאַדעמיע אין פילהאַרמאָניע, צוזאַמענפאָהר פון יוגענדליכען רויטען קרייץ און — לעגען דעם גרונדשטיין פון נייעם גרויסען שפּיטאָל.

נאָך בעשטעטיגען דאָס פּראָגראַם פון די פייערליכקייטען האָט די פערזאַמלונג בעשלאָסען אויסצוועהלען אַ בירגער־קאָמיטעט, אַרויסצוגעבען אַן אויפרוף צו דער געזעלשאַפט און אויפאָדערען אַלע אָרגאַניזאַציעס זיך צו פערשרייבען אין רויטען קרייץ אַלס מיטגלידער.

די ריכטיגע משקה
און פאַסענדע
אויף ארבע כוסות אויף גאַנץ פסח
— איז נור —
וויין און מעהד
כשר לברכת הגפן
„באָרוויך"
צו פעסשידענע פרייזען
פון דער פירמע
מענדל בארנשטיין
לאָדז,
נאַוואָמיעסקאַ 30
טעלעפאָן 30-58.

פון יודישען טעאטער
דארא ווייסמאן אין נייע ראָלען

דאָס לאָדזער יודישע טעאַטער פובליקום וועט הײנט האָבען דאָס פערגעניגען ווידער אויפצוגעהעמען די בעליבטע גאַסטראָלירען די אַמעריקאַנער אַרטיסטין פרוי דאָראַ ווייסמאַן, וועלכע האָט צוליב דער גריפע געמוזט איבעררייסען איהרע גאַסטראָלען.

הײנט טרעט אויף דאָראַ ווייסמאַן אין דער פּיעסע „די נאַכט פייגעלעך" צום ערשטען מאָל אין לאָדז, אַלס סאָניאַ.

שבת נאָכמיטאָג שפּילט דאָראַ ווייסמאַן „די שלאַנג אין גן־עדן" און שבת צונאַכט צום צווייטען מאָל די „נאַכט פייגעלעך".

ספּעציעלע רעפּרעזענטאַנץ־פאָרשטעלונג א.נ. „בדיקת חמץ"
אין „ארדט"

פון הײנט פרייטאָג אָן וועט אין „אַררט" געשפּילט דאָס גרויסע רעפּרעזענטאַנץ־פּראָגראַם א. נ. „בדיקת־חמץ". אין דעם ראַזינען פּראָגראַם ווערען אויפגעפיהרט 10 נומערען פון די בעסטע און שענסטע פּערל פון די פּיזאַיצטינע „אַררט"־פּראָגראַמען מיט יודעאַ, פּרל. זאָפיאַ אַלדאַק פון וואַרשאַ, וועט אויך די שבת־אָווענד־פאָרשטעלונגען זיין אין „אַררט".

מעלדונגען

הסתדרות „צעירי מזרחי" קילינסקעגאָ 44.

מאָרגען שבת פּ' תזריע פּינקטליך 6 אָוונט וועט האַלטען אַ רעפעראַט הרב נוטקובסקי אר״ט יודישע היסטאָריע. 5696

קאָמוניקאַט

פּראָף. פעראיין פון בעקלייד. אינדוסטריע אָרט. אָפּט. לאָדז, קאָנסטאַנטינער 26.

אַכטונג מענער מאַגאַזין אַרבייטער! שבת ד. 13. אַפּריל 10 פריה קומט פאָר אין פעראיינס לאָקאַל קאָנסטאַנטינער 26 אַ וויכטיגע פאַך פערזאַמלונג, אויפ'ן טאָג אָרדנונג וויכטיגע פראַגען. 5700

די פאַך קאָמיסיע פון מענער מאַגאַזין.

אַכטונג פריזער מייסטער פון דער שטאָט לאָדז!

לויט אַ פאַרשטענדיגונג פון פריזיער מייסטער און מיט דער מיטווירקונג מיט דעם צענטראַלען האַנדווערקער פערבאַנד פּאָלודניאָווא 4 האָבען מיר בעזייטיגט די קאָנקורענץ צענניקעס פון די פּענסטער פון אַלע פריזיר־געשעפטען און האָבען זיך אונטערגעוואָרפען אונטער די בעשלוסען וואָס עס איז אָנגענומען פון פריזיער פעראיין פּאָלודניאָווא 4.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

א רבי'שע חתונה

הײנט קומט פאָר אין ענגלישען זאַל אַ רבי'שע חתונה. עס האָט זיך משדך געווען דער פּאַביאַניצער רבי מיט'ן קורענאָווער רבי, צו דער חתונה זענען שוין געקומען דער שמעלעווער רבי, דער סקערניעוויצער, שידלעצער, סטאַלנער, סילעווער רב, דזיקעווער און באַראַנאָוויטשער, מיט'ן אינטערנאַציאָנאַלען צוג איז געקומען אַ רבי אַ קרוב פון לאָנדאָן.

הײנט ווערען נאָך ערוואַרט צו דער חתונה דער פּאַרטשעווער, מעזשריטשער, און לובלינער רבנים.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מאָרגען שבת קומען פאָר 2 פאָרלעזונגען אין דער פאָלקס־אוניווערזיטעט 5.30 נאָכמיטאָג אַ העברעאישע פאָרלעזונג פון ד״ר פּ. פרידמאַן אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אויף ד. ט.: „ארץ ישראל און די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטיק", 8.30 אָוונט אַ פאָרלעזונג פון ד״ר מ. פעלדמאַן אין לאָקאַל פון צענטר. זור. האַנדווערקער פערבאַנד (פּאָלודניאָווא 4) איבער דער סוכאָטעס־קראַנקהייט.

קלינג 63=30 גאַנץ לאָדז קלינג 63=30

ניט די גאַרדעראָבע אויף יו״ט אויפצופרישען, וואַשען, פאַרבען, צוצו איבערמאַכען, ניצעווען, רע פרירען און צערעווען קינסטליך אין
„Pogotowie Krawleckie KIERSZA"
זשעראָמסקיעגאָ (פאַנסקאַ) 91
(רוגאָחע נאָוועלב).

בעמערקונג: קיין פיליאַלען בעזיצען מיר נישט אין לאָדז. 5709

בעקאַנטמאַכונג.
אין מיין עלעקטרישע מיהל, אין וועלכער איך מאָהל קאַשע און גראָפּלעך האָב איך איינגעאָרדענט ספּעציעל אַ וואַלצאָווע מיהל בעזונדער
צו מאָהלען מצות אויף רייבעכץ
בהכשר גדול. איך נעם אָן צו מאָהלען און האָב צו פערקויפען אייגען רייבעכץ צו מעסיגע פרייזען.
מ. ר. האַבערבערג
ביי גייער, נאָוואָ־זאַרזשעווסקאַ 24.
5650

מצה כשרה ת' השגחת הרבינאט דפה לאדז
די הויפּטזאַך דינע שעהנע און פרישע מצות ניישט טייער
וועט איהר בעקומען נאָר אין מיין אייגענע בעקעריי, וועלכע איז פערזעהען מיט די מאָדערנסטע און היגיענישע איינריכטונגען וועלכע הויבט אָן באַקען זונטאָג ד 14/4 פון בעסטען סאָרט קאַלישער מעהל.
ר. קינרוס, זאַוואַדזקאַ 17, טעל. 3702

השבת אבדה
ס'זענען פערלוירען געוואָרען 2 וועקסלען: אַ וועקסעל אויף 110 זל. צאָהלבאַהר דעם 18/8 ד. י. אין לאָדז אויסשטעלער ראַדאָשיצקי, פרייהייטס־פּלאַץ 5, אָרדרע י. פּאַסטערנאַק, (2 אַ וועקסעל אויף 63 זל. צאָהלבאַר 15/8 ד. י. אויסשטעלער י. פּאַכין אָרדרע ס. גרינפעלד אין גראַבאָוו. זשיראַנטען: ס. בלום זשעראָמסקאַ 41, ראַכמאַן און קאָמפּ. צעגיעלניאַנאַ 36, קאַלינסקאַ, טראַוגוטאַ 11, קאַבאַנסקי פּיאָטריקאָווער 8, די אויבענדערמאָנטע וועקסלען ווערען ערקלערט פאַר אומגילטיג דער ערליכער פינדער וועט בעקומען אַ גוטע בעלוינונג צו י. פּאַסטערנאַק צעגיעלניאַנאַ 48

קאַליגראַף
ל. בערמאַן
(דער יונגער) וואוינט אויף זאַוואַדזקאַ 1.19־ער שטאָק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od dnia 8-go kwietnia
do dnia 15-go kwietnia 1929 r.
Dla dorosłych i dla młodzieży
Przepiękny dramat p. t.
Hrabina Paryża

וואַלצלאַווקער
מצה־רייבעכץ
(העל און שעהן) מיט אַ הכשר צו בעקומען ביי
שוויאַטקאָווסקי און ברייטשטיין
מרדכי גבאי'ם גאַס 12, טעל. 40=92
צו מעסיגע פרייזען. 5716

בילליג מצות!
נור פאָלודניאָווא 9
צו בעקומען פערשידענע סאָרטען מצות ווי: ליטעווסקע, פּויזנער, אַמעריקאַנער ווי אויך היימישע דינע מצות צו ביליגע פרייזען.
פראָנט־געוועלב ביי בלימבוים

זאַמשעז
אין פערשידענע קאָלירען צו בעפוצען פּאַלטענס, קאָסטיומען און קליידער זענען אָנגעקומען
קאָנקורענץ פרייזען
N. NEUMAN, Zawadzka 25 front 2 p.
telefon 75—76.

לאַנגיעהריגע וויינהאַנדלונג
ח. בלאַנקעט
גלובנא 69
עמפּפעהלט צום בעפאָרשטעהענדען פסח אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע סאָרטען
וויין, מעהד, שפּריט של פסח
אלעס די בעסטע סאָרטען צו גאַנץ ערמעסיגטע פרייזען.
ביטע מיינע ג' קונדען אויך היי־יאָהר מיין געשעפט צו בעזוכען.
מיט האַכאַכטונג ח. בלאַנקעט, גלובנאַ 69.

מאָדערנער העררען־שניידער־סאַלאָן
A. GLATMAN
פּיעטריקאָווער 121, טעל. 41=43
ס'ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען אויפ'ן פריהלינג און זומער־סעזאָן פון אייגענע און אָפּגעפיהרטע שטאָפען.
ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג לויט די לעצטע ענגלישע און פראַנצויזישע מאָדעלען. צוגענגליכע פרייזען.

כשר לפסח בעקאַנטמאַכונג. כשר לפסח
מיר מאַכען בעקאַנט דעם געעהרטען פובליקום, אַז די לאַנג־עקזיסטירענדע בעריהמטע
שטעקאַטשינער וויין און מעד־פאַבריק
וואָס עקזיסטירט שוין זייט 150 יאָהר האָט געעפענט
אַ פיליע אין לאָדז פאָלודניאָוואָ 20
אינהאַבער:
ח. י. קאַנאַל און ש. מינצבערג
„מיאָדאָפּאָל"
די פיליע איז פערזעהען אויף פסח הבע״ל אין אַ רייכען אויסוואַהל פון
גוטען, געשמאַקען וויין און מעהד
אלע סאָרטען צו צוגענגליכע פרייזען. כשר למהדרין מן המהדרין.
מיר עמפּפעהלען זיך דער ג' קונדשאַפט און צייכנען
מיט אַכטונג ח. י. קאַנאַל און ש. מינצבערג.

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

היינט און פאָלגענדע טעג! נאר ביז שבת דעם 13 אַפּריל ד. י. איינשליסליך! גרעסטער שלאַגער פון איצטיגען סעזאָן!

1) „די ווידווי פון אַ 16=יעהריגער"

גרויסע סעקסועלע טראַגעדיע אויפ'ן גרונד פון בערלינער פראָצעס, פון שילער Krantz און שילערין Szelerówna אין דער הויפּטראָלע GERDI GERDT

2) די שטיפערישע פירשטין

נעכסטער פּראָגראַם: LYA MARA אין בילד א. נ.: „די פירשטען אין גלות".

APOLLO
סימפּאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאַנטאָר אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נאָכמיטאָג,

היינט די צוטרעטענע בלום
און פאָלג. טעג
מעכטיגע עראָט. דראַמע פון די הינטערקוליסן פון די נאַכט=קאַבאַרעטען
LYA de PUTTI אין דער הויפּטראָלע

קויפט נישט ביי די גאַנז קיין האָבער!
אַלעס פון איינענע גאַראַנטירטע אַרבייט! — רייכער אויסוואַהל! טאַלירע בעהאַנדלונג! ביליגע פּרייזען! בעסטע בעדינונג עז!
אין דער צייט, ווען איהר קענט בעקומען קאַמפּלעטע איינריכטונגען, און אויך ענצעל דירעקט פון די ערשטע האַנד, — ביי דן איינצ-ל-בעקאַנטע עלטסטע לאַדזשער מעבעל-פאַבריק

12 I. M. Terkeltaub 12
NARUTOWICZA
אין הויף — טעל. 18-34
12 מעבעל

די בעסטע איינקויפס-קוועלע!
טוך- און קאָרד=לאַגער א. פ.
RAJZBAUM i POZNER
Łódź, PIOTRKOWSKA 45 (Zielona 1) Tel. 75-05 אויפ'ן הויף 2 טען שט.
עמפּפעהלט צום פריהלינג און זומער-סעזאָן אַ רייכען אויסוואַהל פון שטאָפען אויף הערן- און דאַמען-גאַרדעראָבען פון די ערשטקלאַסיגע אין און אויסלענדישע פאַבריקע פאַבריקס-פּרייזען / הורט- און דעטייל-פערקויף / ניגסטיגע בעדינגונגען

Dr. med.
L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציעל ארצט פאַר ניר-בלאָזן-און הארן - קראַנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפּפאַנגט פון 7-4 און נעמט אויך אָן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאַוואָמיעסקא 3 פון 12½ ביז 2 זייגער נאָכמ.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען און ליבעטהייל אינמט. נעמט אָן פון 4—7 אין אָוונד

פּאַטעפּיאַנעס, פּיאַנינעס

פון דער פירמע פוסהאַרמאָניעס פון דער פירמע
AUGUST FOERSTER
GEORGSWALDE
זענען צוליב זייער פערלאַנגען טאָן און אויספערטיגונג איבעראַל בעליבט און וועיקן פערלאַנגט
אויסשליסליכער פערטרעטער:
KAROL KOISCHWITZ
Łódź, Piotrkowska 67. Tel. 54-78 i 24-72.
דער גרעסטער אויסוואַהל פון אין און אויסלענדישע פּיאַנאָ'ס אויפ'ן אָרט. גינסטיגע אויסצאָהלונגס-בעדינגונגען / מעסיגע פּרייזען / פאַך-בעדינונג

וויכטיג פאַר סוחרים!
אין מיין ניי-ערעפענטע שטרימף=פאַבריק ווערען אויסגעאַרבייט די נייעסטע און מאָדערנסטע זאַכען ווי צב"ש
דאַמען, מענער און קינדער=שטרימפּ
מיט די ביליגסטע פּרייזען.
J. FUKS Łódź, Nowomiejska 7
front. Telefon 26-97

וויכטיג
פאַר מצה בעקערס!
ברושאַזאווע האַליץ
(טרוקענעס)
פאַנסקא 17. 6601

אַ מענש
צו פערשידענע אַרבייטען אין אַ געשעפט קען זיך מעלדען פאָמאָרסקא 5 וו. 21.

עס ווערט געזוכט פון
זאַפּאַרט
אַ מיידעל צו אַ קינד צו מעלדען זיך פאָמאָרסקא 3 1 איינגאַנג לינקס 2 טן שטאָק ביי קאַמינסקי

אַ לאָקאַל
מיט שטריק = מאַשינען אין בעטריב זאָפאָרט אָפּצוגעבען, עווענטועל קען מען צוטרעטען אַלס שותף מיט קאַפּיטאַל אָפּערטען אונטער H. B. אין אַדמינ. פון נ. פ.

השבת אבדה
כ'האָב פערלוירען אַ וועקסעל אויף 35 ז"ל זל. אויסשטעלער א. טאָן, אורדרע ל. פינקעלשטיין, וואַרשע, נאַלעווקי 7 צאָהלבאַר 29/5 30/5 דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג. אָפּצוגעבען צו ש. ראָטענבאַך גדאַנסקא 15.

א וויכטיגע
מיט טלית און תפילין
האָב איך איבערגעלאָזט אין אַ דראָזשקע. דער יעניגער צו וועמע מען וועט קענען פערקויפען, זאל ער עס בעגניג דריסט קויפען און איך וועל אַלעם מיט גרוים בעלוינונג צוריק קויפען. צו ווענדען זיך נאָוואַ צעגעלניאַנאַ 10 ביים מאַביאַניצער רבי'ן

אַ געוועלב
מיט אַ וואוינונג
איז צענטרום פון שטאָט איז זאָפאָרט צו פערדינגען צו ערפאָהרען ביי אַבראַמאָוויץ וואָסקאָדני 22 פראָנט 2 שטאָק

וויכטיג נייעס פאַר ראַדוער און פּראָווינצער שעלקע מאַכערס איך אַרבייט אויס פערשידענע סאָרטען
לעצערלעך
צו שעלקעס צו קאָנקורענץ - פּרייזען לאָדז שפּילקאַ אַלטן-מאַרק 13, פראָנט 1 שטאָק.

אַ שטוב
מיט אַ קוך
צו פערדינגען
צו ערפאָהרען אין אַדמיניסטראַציע. 6661

א רוגאַווע
געוועלב
מיט אַ שטוב אָבצוגעבען פּרייזווירדיג ביי
קופּערמינץ
6 שערפען 43
זונטאָג פון 11—7 אָוונד

אַ טיכטיגע
פערקויפערין
ווערט געזוכט אין
שיך=געשעפט
גלובנא 69
ביי ס. טעשנעוסקי

השבת אבדה
כ'האָב פערלוירען אַ ביכעל מיט פיער דענע וועקסלען אויף 80 זל. אורדרע ר. איכרא. קאַטאָוויץ ווי אויך 2 פראָטעסטען די אַלע וועקסלען ווערען ערקלערט פאַר אונגילטיג. אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג אין אַדמ. פון דער צייטונג אָדער אַל. 1 מאַי 9 צו נאָנספעלד.

KRYNICA
Willa
PARYŻANKA
איז געוואָרען אויסגעפרישט און געעפענט זיך אונטער דער פערוואַלטונג פון די ווירט-בעזיצער. צימערן מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אין אויך פאַר לאַנג מיט בעקעסטיגונג. כשר'ע וואַרשאַווער קיך. בעשטעלונגען צו שיקן צו
B-cia MÜLLER
Krynica, Zdrój.

איך זוך אַ שפּול-מאַשין
צו קויפען פון 12 ביז 16 שפּינדעל. גלייכצייטיג אַ וואוינונג מיט 2 פענסטער האָב איך צו פערמיטען ביי אַלט-שטאָט צו ערפאָהרען פּאַליוואַדנאַ אַלטשטאָט 6

אַ לעצט צימער
אויכמעבלירט
מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג איז איבערצוגעבען פאַר אַ פּאָר-פּאָלק אָדער פאַר 2 יונגעלייט. צו ערפאָהרען פּיִנטרקאָווער 88 וואוינונג 44.

AKUSZERKA
MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
38 זגעזשער 38,
ערטיילט הילף-געבורטען פּריוואַט און פון דער קראַנקן-קאַסע. כ'נעם אויך אָן אינדערהיים וויזיטען.

א ליכטיגע פסח
קען יעדער האָבן, וועלכער וועט קויפן
עלעקטרישע זשיראַנדאָלען
— פון 25 זל. אָן —
אויך פּלאַפאָנען און אסראַם גלעזליך און אַלע עלעקטרישע מאַטעריאַלען ביליגער ווי איבעראַל ביי
מ. זענדעל
פּלאַץ וואָלנאַשטשי 9
(רוג נאָוואָמיעסקאַ) פראָנט=געשעפט

דאָס מאָדערנסטע
שיך=געשעפט

D. WEKSLER
9 GŁÓWNA 9
איז צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים פּערזעהען מיט אַ גרויסען אויסוואַהל פון
הערן- דאַמען- און קינדער-שיך
ערשטקלאַסיגע אויסאַרבייטונג גוטע בעדינונג. מעסיגע פּרייזען.

וואַרנונג!
אַזוי ווי עס הָבען זיך בעוויזען אין פּער-קעהר וועקסלען מיט מיין נאָמען, אָרדרע ד. פוקס, וואָרען איך די דאָזיגע וועקסלען גישט צו נעהמען ווייל זיי זענען פאַלש. געגען די שולדיגע טרעט איך פאַר געריכטליך.
שיך-געשעפט ח. ווייסמאַן וואָרקאַ 12

וויכטיג נייעס פאַר די לאָדזער בעפעלקערונג!
בעסאָר איהר גייט אייך קויפע אַ קאַפּעלוש, בעזוכט מיין געשעפט ווי איהר בעקומט אין גרעסטען אויסוואַהל פון אַלערארט
מענער- און דאַמען-קאַפּעלושען
לויט די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען צו קאָנקורענץ-פּרייזען. גלייכצייטיג נעם איך אָן איבערצוגאַסאָניירען און איבערצופאַרבען מענער דאַמען- ווי אויך קינדער-קאַפּעלושען צו 2 זל. 50 גר. פון די ערנסטע קאַפּעלושען ווערט געמאַכט ביי מיר געגענליך נייע, און דאָס אַלץ בעקומט איהר נאָר ביי ש. וואָרצעל, לאָדז, פּולנאַצנאַ 20
פראָנט-געוועלב.

אַפּצוגערס
ווער עס האָט צו בעקומען חובות ביי
סטעפאַן ווילינסקי רישאַ 14
וולאַדי. לאַוו באַנולעמסקי לאַנצנע 33
יאַן ביבולאַ מאַרשאַלקאָווסקא 32
זאָל זיך ווענדן צו וואָזטקע זשגאָווסקא 20
זונטיג דעם 14/4 פון 5—7

זאָפאָרט צו פערמיטען
אַ פאַבריקס-לאָקאַל
איינגעריכטעט מיט מאָטאָרען און טראַנסמיסיעס, אָדער קעלערס אין אַ גרעסערען פערנעהם אין גוטען צושטאַנד. — צו ערפאָהרען ביים ווירט מ. ה. וורובלעווסקי, נאַוואָמיעסקא 21.

אַ גוט איינגעפירטע
פריזיער-אַנשטאַלט
אין צענטרום שטאָט איז צוליב אַבריידע אי-בערצוגעבען. צו ערפאָהרען אין אַדמינ.

הייראַטס=
שנעל=פערמיטלונג
פון וואַרשאַ נעהמט אָן ביז'ן 16-טען ד. ה. אין לאָדז 6 שערפּען (בענעדיקטאַ) 10 וואהנ. 17, טעלעפאָן 73,43. צענטראַלע: וואַרשאַ, טלאָמאַצקא 2 וו. 17, טעל. 302-49. פּאָסט-קעסטעל 574. אָבטיילונג: ווילנא, סטראָמא 7 צימער 18, טעל. 676. דיסקרעציע געזיכערט

דאַמען=
שניידער-ווערקשטעל
מ. ברייטשטיין
24 זגערזשער 8787
צום אָנקומענדיגען זומער-סעזאָן נעם איך אָן בע-שטעלונגען אויף מענטעל און קאָסטיומען פון איי-גענע און אָנפערטרויטע סחורות. צונעגליכע פּרייזען

אַכטונג!!!
איך בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל פון צוקער-וואַרען, שאָקאָלאַדע, מאַרמאָלאַדע, מאַקאַראָנען, אַלעס כשר של פסח, ווי אויך אַ גרויסען אויס-וואַהל עטיקעטען צו קאַרמעלען-פּיהלונג און שאָ-קאָלאַד, פערשידענע געגענשטענדען צו צוקערלעך און שאָקאָלאַד-אויסאַרבייטונגען, שאָקאָלאַד-פּערים און פּערים צו וואַפלעס.
ביי מ. ה. וורובלעווסקי
נאָוואָמיעסקא 21, טעל. 40-35

אויף גינסטיגע בעדינגונגען
קינדער-וועגעלעך, שפּאַציר-וועגעלעך, טאַפּטשאַנעס: געבענע, דרוטענע ווי אויך צו האַלץ. בעטען „Patent", לויט טעס, האַש-מאַשינען און ווינטערש-קעס אויסבעסערונגען
אין פאַבריקס-לאַגער
DOBROPOL, Łódź
Piotrkowska 73 w podw.

אינטעליגענטע
וויטווע
אין מיטעלע עלטער אויך עטוואָס פערמעגליך מיט איין קינד (יונגע) זוכט בעקאַנטשאַפט מיט אַנ'אַנ-שטענדיגען הערן צוועקס הייראַט אָפּערטען אונ-טער „A"

די ביליגסטע איינקויפס = קוועלע
פון זיידענע=וואַרען!
קרעפּ דע שין — עטאַמינען
קרעפּ זשאָרזשעט — אַפּאַלען
קרעפּ סאַטען — מעטעאָר
ווי אויך אַנדערע אין אַ גרויסען אויסוואַהל און אין די מאָדערנסטע פאַרבען עמפּפעהלט
D. TOROŃCZYK, Łódź, Nowomiejska 19, tel. -65.48

סטענאָגראַפיע
פּוילישע און דייטשע לערנט
Henryk Berman
ul. PRZEJAZD 19, tel. 36-05
איינשרייבונגען טעגליך פון 3 ביז 5 זייגער נאָכמ.
בעמערקונג: דעם 20-טען ד. ה. הויבט איך אָן פון אַ פאַר-וואַקאַציע-קורס פון פּוילישער און דייטשער סטענאָגראַפיע

ביטעס
צו אַלע אָמטען שרייבט אַמבעסטען ערלעדיגט אויך זעזאָניעס וועגען דאָכאָדאָווע אויפ'ן 28-טען יאָהר שרייבט אויך רעקורסען וועגען אָבראָטאָווע אויפ'ן יאָהר 1928 דאָס ביטשריפט ביוראָ
האַכבערג,
פאַנסקא 1. טעל. 36-77. 6256

מאַשין-לעכער
ווערען אַנגענומען אויסצוניייען ביי
ג. נאַרדמאַן צעגעלניאַנאַ 29

פארוואָס איז היינט דאָס עסען געווען אזוי געשמאַק?

ווייל עס איז צוגעגרייט געוואָרען מיט 100% ריינעם קאָקאָס־פעטס „צערעס" וועלכעס ווערט פון אנהויב ביזן סוף אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגסטער כשרות־השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל מסכאווינא. „צערעס" שפייז־פעטס ענטשפרעכט אזוי־ארום אלע־דינים פון כשרות, קאן אלזא בעסטענס עמפפויהלען ווערען אפילו פאר מהדרין מן המהדרין.

פערלאנגט אויסדריקליך נור „צערעס" מיטן הכשר־שטעמפעל און וואַרפט אב אונבעקאנטע, מינדערווערטיגע פא־ בריקאטען.

די איינציגע ביליגסטע
איינקויפס-קוועלע פון קאסמעטיק איז די

פערפומעריע

א. פ.:

„DORIS"

1 קאנסטאנטינער 1

איך עמפפעהל דער ג' קונדשאפט: פודערן, פערפימען, זייפען, קעלנישע וואסערן, קרעמען, פערפומען און קעלנישע וואסערן אויף די וואָג ווי אויך פריזיער-ארטיקלען, מכשירים צו מאניקור, אלעס צו די נידריגסטע און קאנקורענץ-פרייזען!

קומט און איהר וועט זיך איבערצייגען!
פאַר סוחרים ספעציעלע ראבאטען!

Bett-Aussteuer — Gratis!

Um meine Erzeugnisse noch mehr zu verbreiten, verlose ich unter meine wert. Kunden

gratis

eine vollständige Aussteuer für 2 Betten u. zw.

2 Koldern, 2 Kissen und 2 kl. Kissen auf Daunen sowie dazu reich mit Spitzen garnierte Bezüge.

Bedingung der Auslosung finden Sie in meinem Katalog, welcher jedem Käufer ausgefolgt wird.

Julius Rosner, Lodz

Petrikauer Strasse 98 u. 100

SPLENDID — היינט און פאלגענדע טעג! — SPLENDID

שטורם איבער אזיען (BURZA NAD AZJĄ)

(POTOMEK DZINGIS CHANA)

א פילם, וואָס אזעלכעס איז ביז איצט נישט געווען.
א פילם, וואָס איז א רעוואלוציע אין דער קינא-קונסט.
א פילם, וואָס האָט ארויסגערופען א שטורם אין דער פילם וועלט פון אייראָפּא און אמעריקא
א פילם, וואָס יעדער איינציגער מוז איהם זעהען.
א פילם איבער אלע פילמען.

אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

רעזשיסערען! קומט זעהען און לערנען זיך.
קינא־ליבהאָבער! שטראָמט צו אונז און קוויקט אייך מיט'ן ווערק פון א גרויסען מייסטער.
שונאים פון קינא! קומט און איהר וועט זיך לערנען.
רעזשיסירט פון פודאווקין
W. INKISZINOW
אין דער הויפט - ראָלע – דער מאָנגאָל

אנהויב 4.30 נאָכמיטאָג.

מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשורנאָווסקי.
שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמיטאג זענען די פרייזען פון די פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! — היינט און פאלגענדע טעג!

רעוואלוציאָנס-פילם פון דער גאָלדענער סעריע „British International Pictures"

רעאַליזירט פון גרעסטען מייסטער **R. EICHBERG**

ארלעקינאדע פון לעבען

גרויסער פילם־מייסטערווערק, וואָס אילוסטרירט דעם דערנער־וועג פון אַן אַנשטענדיג לעבען

אין די הויפטראָלען:

טיטאַן פון עקראַן, פענאָמענאַלער מייסטער פון דער מאַסקע **HENRYK GEORGE** | נייער ענטדעקטער פילם-שטערן **FEE MALTEN** | ספינקס-ארטיסטקע **ERNA MORENA** | דער שעהנער **LUDWIK LERCH**

LUNA

גרויסער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער דירעקציע פון **TEODOR RYDER**

אָנהויב 4 א זייגער נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייטאָג, לעצטער סעאַנס 10 אָוו.

אויפ'ן ערשטען סעאַנס פרייזען פון די פלעצער פון 1 זלאָטי אָן.

שבת און זונטאָג פון 12—3 נאָכמיטאָג זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

ODEON — היינט און פאלגענדע טעג! — ODEON

ליבע אין דיפלאמאטיע

מיט **Mady Cristians**, Diana Carena i P. Leske

CORSO — סענסאציע! קלו פון סעזאן! סענסאציע!

דער אינזעל פון דערטרונקענע שיפען

סענסאציאָנ. דראַמע, וואָס אילוסטרירט די קאַמפען פון די ים־רויבער אויף איינעם פון די אינזלען פון פאלינעזיע. אין דער הויפטראָלע: **Anita Steward** אויך דער שווים־מייסט. **Ks. Kahanamoku**

אויסער'ן פּראָגראַם: א פּאַרס.

אנאָנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פריינטאג און ערב יו"ט—24 גר. און דער וויט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . . 60— . . . . . 4 .
פאר'ן טעקסט—12 . . . . . . 12— . . . . . 8 .
פאר א מילימעטער-שורה
מיטער דער שטעט 50 פראָצ. טייערער. אויפ. 100 פראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאָנעמענטס-פרייז: אין לאָדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראָווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר'ן איינגעלט און טערמינען די צאָנטען איז דער פערלאג נישט פעראנטוואָרטליך
די אדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.